

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI:

Ime in priimek: Jasmina Drnovšek

Naslov diplomske naloge: Neformalne socialne mreže in značilnosti socialnih stikov stanovalcev DSO Izlake

Kraj: Zagorje

Leto: 2011

Število strani: 121 Število tabel: 30 Število grafov: 26 Število prilog: 3

Mentorica: doc. dr. Jana Mali

Ključne besede: starost, staranje, socialno delo s starimi ljudmi, socialno delo v domovih za stare, institucionalno varstvo, socialna omrežja, socialni stiki, socialna opora.

Neformalne socialne mreže in značilnosti socialnih stikov stanovalcev DSO Izlake

V diplomski nalogi sem se osredotočila na neformalne socialne mreže starih ljudi ter na socialne stike stanovalcev Doma starejših občanov Polde Eberl - Jamski Izlake. Z empirično raziskavo sem ugotavljala pogostost stikov, zadovoljstvo stanovalcev s količino stikov, način ohranjanja stikov, vrsto pomoči ter medosebne odnose v neformalni socialni mreži. Prav tako pa sem želela raziskati, če starost stanovalcev in dolžina bivanja vplivata na socialne mreže stanovalcev. Ugotovila sem, da imajo stanovalci pogostejše stike z družino in sorodniki kot s prijatelji. Stanovalci so zadovoljni z njihovo količino stikov. Družina in sorodniki jim najpogosteje nudijo nematerialno pomoč, ki vključuje druženje in pogovor. V njihovi neformalni mreži prevladujejo dobri odnosi. Dolžina bivanja v DSO Izlake in starost ne vplivata na neformalne socialne mreže stanovalcev. Statistično pomembna razlika se je pokazala le v primeru pogostosti stikov z družino in sorodniki. Tisti, ki bivajo v DSO Izlake dlje kot pet let, imajo redkejšje stike z družino in sorodniki kot pa tisti, ki tam bivajo manj kot pet let. Glede na ugotovitve sem podala predloge, s katerimi bi stanovalci ohranjali obstoječe socialne stike in povečali svojo neformalno mrežo.

Key words: age, ageing, social work with older people, social work in home for older people, institutional care, social networks, social contacts, social support.

Informal social networks and features of social contacts of residents in Home for older people Izlake

In my dissertation I focused on informal social networks of older people in Home for older Polde Eberl - Jamski Izlake. In empirical research I wanted to research the incidence of their social contacts, satisfaction with the amount of their social contacts, manner of keeping their contacts, support and personal relationship in their informal social network. I also wanted to see how age and length of residence within mentioned home for older people influence on informal networks of older people. I found out that residents of Home for older people Izlake more often have contacts with their family than with their friends. They are satisfied with the amount of social contacts. Support, that they receive from their family and friends, is mostly immaterial. They have mostly good personal relationship with their family and friends. The research findings show that age and length of residence in Home for older people Izlake do not have an influence on informal networks of older people. Statistically significant difference has been found only in case of incidence of social contacts with family. Residents who have lived in Home for older people Izlake longer than 5 years have less often contacts with family than residents who have lived in Home less than 5 years. According to the research findings I have made some recommendations that would keep residents social contacts and increase their informal social network.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

DIPLOMSKA NALOGA
NEFORMALNE SOCIALNE MREŽE IN ZNAČILNOSTI SOCIALNIH STIKOV
STANOVALCEV DSO IZLAKE

Mentorica: doc. dr. Jana Mali

Avtorica: Jasmina Drnovšek

Ljubljana, 2011

Kazalo:

Kazalo tabel	4
Kazalo grafov	5
Predgovor	7
1. Teoretski uvod	9
1.1. Proces staranja in demografske spremembe	9
1.2. Socialne mreže v starosti	15
1.3. Socialna opora	20
1.4. Neformalne socialne mreže starih ljudi	24
1.5. Socialno delo s starimi ljudmi	30
1.6. Institucionalno varstvo starih ljudi	33
1.7. Socialno delo v domovih za stare ljudi	35
1.8. Dom starejših občanov Polde Eberl - Jamski Izlake	39
2. Problem	42
2.1. Okoliščine in pobuda za raziskavo	42
2.2. Hipoteze	43
3. Metodologija	45
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	45
3.2. Merski instrumenti in viri podatkov	46
3.3. Populacija in vzorčenje	46
3.4. Zbiranje podatkov	46
3.5. Obdelava in analiza podatkov	46
4. Rezultati	48
4.1. Rezultati	48
4.1.1. Spol anketirancev	48
4.1.2. Starost anketirancev	49
4.1.3. Dolžina bivanja anketirancev v DSO Izlake	49
4.1.4. Pogostost stikov	50
4.1.5. Zadovoljstvo s količino stikov	52
4.1.6. Način ohranjanja stikov	55
4.1.7. Pomoč	57
4.1.8. Medosebni odnosi	59
4.2. Preverjanje hipotez	62
4.2.1. Pogostost stikov	62
4.2.2. Zadovoljstvo s količino stikov	68
4.2.3. Način ohranjanja stikov	74
4.2.4. Vrsta pomoči	80
4.2.5. Medosebni odnosi	85
5. Razprava	91
6. Sklepi	99
7. Predlogi	101
8. Uporabljena literatura	103
9. Priloge	107
10. Povzetek	120

Kazalo tabel

Tabela 1.1.: Sestava omrežij glede na vrsto socialne opore	20
Tabela 3.1.: Pregledna tabela spremenljivk ter odnosov med njimi.....	45
Tabela 4.1.: Spol anketirancev	48
Tabela 4.2.: Starost stanovalcev DSO Izlake	49
Tabela 4.3.: Dolžina bivanja stanovalcev v DSO Izlake	49
Tabela 4.4.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov stanovalcev DSO Izlake.....	50
Tabela 4.5.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva stanovalcev DSO Izlake s količino stikov ...	52
Tabela 4.6.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov.....	55
Tabela 4.7.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo prejemajo stanovalci DSO Izlake.....	57
Tabela 4.8.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov stanovalcev DSO Izlake.....	59
Tabela 4.9.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.	62
Tabela 4.10.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.....	63
Tabela 4.11.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	65
Tabela 4.12.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	66
Tabela 4.13.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake	68
Tabela 4.14.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev v DSO Izlake	69
Tabela 4.15.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake	71
Tabela 4.16.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	72
Tabela 4.17.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake	74
Tabela 4.18.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.....	75
Tabela 4.19.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	77
Tabela 4.20.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	78
Tabela 4.21.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.....	80
Tabela 4.22.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake	81
Tabela 4.23.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake	82
Tabela 4.24.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	84

Tabela 4.25.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.....	85
Tabela 4.26.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.....	87
Tabela 4.27.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	88
Tabela 4.28.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	89

Kazalo grafov

Graf 4.1.: Grafični prikaz spola anketirancev.....	48
Graf 4.2.: Grafični prikaz pogostosti stikov.....	50
Graf 4.3.: Grafični prikaz zadovoljstva s količino stikov.....	52
Graf 4.4.: Grafični prikaz načina ohranjanja stikov.....	55
Graf 4.5.: Grafični prikaz vrste pomoči, ki jo prejema anketiranci.....	58
Graf 4.6.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov anketirancev.....	60
Graf 4.7.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	62
Graf 4.8.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	64
Graf 4.9.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	65
Graf 4.10.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov stanovalcev s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	67
Graf 4.11.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	68
Graf 4.12.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	70
Graf 4.13.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	71
Graf 4.14.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	73
Graf 4.15.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	74
Graf 4.16.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	76
Graf 4.17.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	77
Graf 4.18.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake.....	79
Graf 4.19.: Grafični prikaz izbrane pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejema od družine in sorodnikov, glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	80

Graf 4.20.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od prijateljev, glede na starost stanovalcev DSO Izlake	81
Graf 4.21.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od družine in sorodnikov, glede na dolžino bivanja v DSO Izlake	83
Graf 4.22.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od prijateljev, glede na dolžino bivanja v DSO Izlake	84
Graf 4.23.: Grafični prikaz rezultatov ocene medosebnih odnosov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake.....	86
Graf 4.24.: Grafični prikaz rezultatov ocene medosebnih odnosov stanovalcev s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake	87
Graf 4.25.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	88
Graf 4.26.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov stanovalcev s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake.....	90

Predgovor

Demografske spremembe po svetu in tudi v Sloveniji vplivajo na porast starejšega prebivalstva. Vzrok za staranje prebivalstva leži v podaljševanju življenja in zmanjševanju rodnosti. S staranjem prebivalstva se spreminjajo tudi potrebe starih ljudi ter povpraševanje po novih vrstah pomoči ter večjem obsegu pomoči za starejše. Prav zato je ta družbeni pojav še posebno pomemben za socialno delo. V prihodnosti bo prav na področju dela s starimi ljudmi vedno več možnosti za uveljavljanje ter razvijanje naše stroke.

V Sloveniji je pomoč za stare ljudi zelo institucionalno usmerjena. Vedno več starih ljudi potrebuje celotno oskrbo, ki pa jim jo lahko nudijo le institucije domov za stare ljudi. Zato je raziskovanje na tem področju ključno za boljše razmere ter bolj kakovostno bivanje starih ljudi v domovih za stare ljudi.

Izkušnje s starimi ljudmi sem si nabirala skozi celotno obdobje študija. Najprej sem v prvem in drugem letniku kot prostovoljka delala s starimi ljudmi v Domu starejših občanov Polde Eberl – Jamski na Izlakah (v nadaljevanju DSO Izlake). Tam sem najprej delala individualno in si tako nabirala izkušnje za delo s posameznimi stanovalci. V drugem letniku pa sem se odločila za delo s skupino, kjer sem vodila neke vrste skupino za samopomoč. Kasneje sem še vedno ohranjala stik z DSO Izlake, saj sem kot prostovoljka nadaljevala z obiskovanjem gospe, s katero sem delala že v prvem letniku. V četrtem letniku pa sem v okviru Centra za socialno delo Zagorje anketirala stare ljudi in se pogovarjala s starejšimi uporabniki socialne pomoči na domu. Anketirala sem jih o zadovoljstvu s storitvijo pomoči na domu ter se pogovarjala o njihovem življenju ter potrebah po pomoči. Med delom s to populacijo sem opazila, kako pomembne so neformalne socialne mreže za stare ljudi. Vsi stari ljudje imajo nekoga, na katerega se lahko oprejo, in ki jim pomaga pri različnih preizkušnjah v tretjem življenjskem obdobju. Stari ljudje, ki so zaradi različnih težav, ki jih prinese starost, še bolj ranljivi, potrebujejo človeka, na katerega se lahko oprejo. Odločila sem se raziskati značilnosti socialnih stikov, saj bi s tem pridobila vpogled v neformalne mreže starih ljudi. V diplomski nalogi sem se osredotočila na neformalne socialne mreže in socialne stike stanovalcev DSO Izlake. Prav tako me je zanimalo, če na neformalne socialne mreže vpliva starost stanovalcev in dolžina bivanja v omenjenem domu.

Rada bi se zahvalila mentorici, dr. Jani Mali, za strokovno pomoč in mentorstvo pri pripravi diplomskega dela. Prav tako se zahvaljujem socialni delavki v DSO Izlake, Urški Kolar, za pomoč ter stanovalcem za sodelovanje v anketi. Hvala tudi staršema, ki sta mi omogočila študij ter mi vedno stala ob strani. Za pomoč pri diplomski nalogi se zahvaljujem bratu Urošu. Hvala moji teti Mariji za pomoč pri diplomi ter podporo skozi celoten študij. Najlepša hvala tudi mojemu fantu Žigi, ki mi je vsa leta študija stal ob strani in me podpiral. Zahvaljujem se tudi gospe Pavli Štepic za lektoriranje diplomske naloge.

1. Teoretski uvod

1.1. Proces staranja in demografske spremembe

Starost je pojem nečesa statičnega, staranje pa dinamičen proces, ki poteka z najrazličnejšimi spremembami v strukturi organizma. Starost je življenjsko obdobje v procesu in času staranja. Prav tako je naraven pojav vsakega bitja in ga ne smemo istovetiti z boleznijo. Proces staranja poteka že od rojstva, vendar ga ne opazimo, saj pri rastočem organizmu gradnja novih tkiv prevladuje nad propadanjem izrabljenih tkiv (Accetto 1968: 66). Tudi Požarnik (1981: 16) je prepričan, da staranje ni pojav, ki ga srečamo šele v drugi polovici življenja, pač pa je proces, ki poteka od rojstva do smrti. Pravi tudi, da staranje ni samo proces nazadovanja in propadanja, temveč je lahko tudi proces rasti. Pečjak (1989: 12) meni, da mnogi strokovnjaki gledajo na staranje kot na dvojni proces pridobivanja in izgubljanja. To pomeni, da v tem obdobju posameznik nekaj pridobi a tudi nekaj izgubi.

Stehler (1962, v Lymbery 2005: 16) piše, da je staranje:

- ✚ **univerzalno** (neizogibno bo vplivalo na vse ljudi),
- ✚ **postopno** (postopen, nadaljevalen proces skozi življenje),
- ✚ **neločljivo povezano s človeškim organizmom** in
- ✚ **degenerativno** (v biološkem smislu).

Poznamo različne teorije staranja:

- **biološke**, ki povezujejo procese staranja predvsem z vidnim upadanjem telesne zmogljivosti človeka, ki nastopi v različnih starostnih obdobjih posameznika in se konča s smrtjo;
- **psihološke**, ki govorijo o staranju kot o obdobju, v katerem se zmanjšujejo senzorične in intelektualne funkcije človeka, prav tako pa se zmanjšuje tudi sposobnost za prilagajanje na nove življenjske okoliščine;
- **socialne teorije** pa so tiste, ki govorijo o staranju kot o pojavu, ko se človek začne umikati iz dotedanega aktivnega življenja in postaja pri zadovoljevanju svojih potreb

vedno bolj odvisen od pomoči drugih. Najpogosteje naletimo na teorijo zmanjšane aktivnosti (staranje spremlja proces upadanja aktivnosti) in njej nasprotno teorijo aktivnosti oz. teorijo o kontinuitetni starosti (stari ljudje ostanejo dejavni, kar je nujno za uspešno staranje) (Milošević Arnold 2003: 3).

Avtorji zelo različno označujejo sam pojem staranja, prav tako pa so si tudi neenotni v tem, kateri dejavniki vplivajo na staranje. Po Pečjaku (2007: 14) obstaja pet vidikov staranja. Ti so: *biološki*, *socialni*, *subjektivni*, *vedenjski* in *koledarski*. Med seboj so povezani, lahko pa se dokaj oddaljijo drug od drugega. Požarnik (1981: 16) pa trdi, da poleg bioloških dejavnikov na staranje vplivajo tudi *psihološki*, *socialni*, *kulturni*, *ekološki* in *politični* dejavniki. Thomson (1995, v Lymbery 2005: 21) piše, da je veliko elementov, ki lahko pomagajo pri našem razumevanju starih ljudi, socialno konstruiranih. Medtem ko se biološki znaki staranja počasi pojavljajo, se socialne konstrukcije staranja pojavijo naenkrat in se izkažejo za posebno problematične (Biggs 1993, v Lymbery 2005: 21).

Po Coxu in Parsonsu (1994, v Milošević Arnold 2003: 3) starostno obdobje delimo na več faz:

- ✚ od 65 do 74 let so »mladi stari«;
- ✚ od 75 do 84 sodijo »srednje stari«;
- ✚ 85 let in več pa »stari stari«.

V t.i. tretje življenjsko obdobje spadajo »mladi stari« in »srednje stari« ljudje, v četrto življenjsko obdobje pa »stari stari« ljudje (*op. cit.*: 4).

Dragoš (2000: 296–298) v svojem članku piše o nevarnosti uporabe kategorije star. Trdi, da je nevarna takrat, kadar prekrije pomembne lastnosti osebe, ki jo takšna opredelitev zadeva. Problematična pa je tudi sama kategorija kot taka z vidika njenega pomena. Meni, da pri pojmu starosti ne gre za iztrošenost, nefunkcionalnost ali manjvrednost česa ali koga, ki velja za starega. Poudarek ni v primanjkljaju, ampak v presežku, ki omogoča zvezo med preteklim, sedanjim ter prihodnjim.

Prehod v tretje življenjsko obdobje je za večino ljudi eden najbolj bolečih prehodov v življenju, saj v tem prehodu človeka čakajo travmatični dogodki in siloviti stres, kot so odhod zadnjega otroka iz družine, upokojitev in prej ali slej tudi smrt zakonca. Pogosto nastopijo tudi finančni problemi, sprememba bivališča in osamljenost. Nekateri stari ljudje odidejo v domove in zavode, kjer se življenjske razmere spremenijo. V sedanjem času je ta starostna travma hujša kot nekoč, saj so ljudje na prehodu v tretje življenjsko obdobje bolj aktivni ter biološko in psihološko bolj prisotni kot nekoč. Prav tako pa so bolj osamljeni, saj živijo v gospodinjstvih z dvema osebama ali sami v zavodih/domovih, obkroženi s tujimi ljudmi (Pečjak 1989: 13).

Starostna obdobja so si zelo različna. Potrebe v zgodnjem starostnem obdobju se zelo razlikujejo od tistih v srednjem in poznem starostnem obdobju. V tretjem življenjskem obdobju dosegajo svoj največji razpon predvsem višje tri človeške razsežnosti. To so: medčloveško-družbena, zgodovinsko-kulturna in eksistencialna razsežnost. Za starost so torej posebno pomembne: potreba po temeljnem ali osebnem medčloveškem odnosu, po predajanju svojih življenjskih izkušenj in spoznanj mladim ter srednji generaciji in eksistencialna potreba (Ramovš 2003: 92).

Vsaka družina se sooči s starostjo in staranjem in vsaka družina to opravi na edinstven način. Staranje je lahko skupen družinski projekt. Tri pomembne družinske teme nam pomagajo, da ubesedimo staranje, da bi ga bolje razumeli in se lahko bolje dogovorili. Prva je nerazrešljiva drama ločitve med starši in otroki po Stierlinu (1978), druga je tema ohranitve generacijskih razlik po Lidzu (1971), tretja pa je tema družine kot delovne skupine po Bionu (1983). To so pomembne teme, ki lahko prispevajo k večji razvidnosti in ozaveščenosti (Čačinovič Vogrinčič 2000 a: 287).

Ramovš (2000: 318) piše o tem, da je starost v današnji družbi tabuizirana:

- ✚ med generacijami ni povezanosti,
- ✚ stara generacija ne sprejema svoje starosti,
- ✚ stari ljudje so marginalizirani v družbi,
- ✚ srednja generacija zanemarja pripravo na lastno starost.

Glede na to da se bo delež starega prebivalstva v prihodnosti povečal, je nujna detabuizacija in s tem povezana sprememba omenjenih patoloških trendov v današnji družbi (*op. cit.:* 318). Tesen stik stare in mlade generacije je življenjskega pomena za dober razvoj prve generacije. Nič manj pa ni pomemben za tretjo generacijo (*op. cit.:* 320).

Tretje življenjsko obdobje je obdobje, ko lahko posameznik družbi vrača znanje, vire ter izkušnje, nabrane in artikulirane skozi življenje. Stari ljudje družbi dajejo te dragocene izkušnje in modrosti, ki družbo bogatijo (Kristančič 2005: 28–29). Pomembno je, da vidimo ta prispevek, ki ga dajejo stari ljudje naši družbi. Vedno se moramo zavedati tudi tega, da bomo v prihodnosti prav mi tisti, ki bomo na mestu današnjih starih ljudi. Kakor pravi Kristančičeva (2005: 29): »To niso oni, ampak jutrišnji mi.«

Dobri odnosi med prvo, drugo in tretjo generacijo so pomembni zaradi prenosa življenjskih izkušenj, vrednot in tradicije ter predvsem zato, da se ljudje med seboj spoznajo in povežejo (Knific 1997: 36). Med prvo in tretjo generacijo se lahko naredijo medgeneracijski prepadi. Med obema bregovoma mora biti dovolj trdnih mostov, ki omogočajo nemoten pretok življenja, te mostove pa gradijo in oživljajo predvsem predstavniki srednje generacije. Kadar pa bregova ostajata nepreklicno ločena, so posledice negativne na obeh straneh. Medgeneracijsko povezovanje je pomembno za oboje, saj se mladi srečajo s starostjo in jo razumejo za prihodnost, ko bodo sami stari. Za mlade je to odlična priložnost priprave na lastno starost (*op. cit.:* 37).

V tretjem življenjskem obdobju se zgodi veliko sprememb, ena izmed njih je tudi upokojitev. Opustitev poklica in upokojitev je po mnenju mnogih ljudi nekakšen mejnik, ko se prične starost v ožjem pomenu besede. Problem upokojitve je značilen za industrijsko razvite dežele. Nekoč se ljudje niso srečevali s temi problemi, saj ni bilo takšne ločnice med družinskim in poklicnim življenjem, kot je v sedanjih časih. Skrb za stare ljudi je prevzela družba oz. država. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje je zato eden izmed najpomembnejših dejavnikov socialne varnosti delovnih ljudi (Požarnik 1981: 85).

Z opustitvijo poklica so povezani številni psihološki in socialni problemi. Prav tako pomeni upokojitev tudi novo socialno vlogo (drugačen način vedenja, preoblikovanje dnevnega reda, preoblikovanje odnosov do ljudi, spremembo in premik interesov od dela k dejavnostim v prostem času, spremembo pričakovanj, zahtev itd.) (*op. cit.*: 86).

Ob upokojitvi je resen problem tudi zmanjšanje socialnih stikov, saj se spremenijo in uplahnejo znanstva in prijateljstva. Kdor je imel prijatelje in znance predvsem med sodelavci, se počuti ob upokojitvi kot nekakšen izobčenec, ker nekako več ne spada mednje (*op. cit.*: 91). Zato je pomembno, da stari ljudje redno hodijo v družbo ter imajo velik krog znancev in prijateljev. Prav tako je dobro, da poskušajo ohraniti ter poglobiti stara znanstva in vzpostaviti nova.

V razvitih delih sveta se število starega prebivalstva hitro povečuje. **Staranje prebivalstva** ali demografsko staranje je proces, v katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva tako, da se povečuje delež starih ljudi. V večini evropskih držav se je demografski prehod začel v 19. stoletju, drugod kasneje, sprožile pa so ga spremembe, povezane z industrijsko revolucijo. Za obdobja pred demografskim preходом sta značilna predvsem kratka življenjska doba ter nenadzorovana rodnot. Zaradi visoke rodnoti in umrljivosti je starostna sestava zelo mlada. Demografski prehod se praviloma začne s hitrim zniževanjem umrljivosti. Zniževanju umrljivosti pa po nekaj desetletjih sledi hitro zniževanje rodnoti. Delež mladega prebivalstva se začne manjšati, povečuje pa se delež starega prebivalstva (Šircelj 2009: 19).

Po Eurostatovih projekcijah prebivalstva Europop 2008 se bo staranje prebivalstva intenzivno nadaljevalo. Delež oseb, starejših od 65 let, se bo od leta 2008 do leta 2060 povzpел s 17,1 % na 30,0 %. Delež oseb v starosti 80 let in več pa se bo v enakem obdobju s 4,4 % povzpел na 12,1 %. Prav tako povečanje števila starejših oseb kažejo tudi demografski trendi za Slovenijo. Konec leta 1995 je delež starejših od 65 let znašal 12,5 % celotnega prebivalstva. Leta 2008 je le-ta znašal že skoraj petino prebivalstva, po projekcijah Europop 2008 pa naj bi se njihov delež do leta 2060 povzpел na 35 % (Vertot 2008: 16).

Na ekonomskem področju bo staranje prebivalstva v prihodnosti vplivalo na gospodarsko rast, višino prihrankov, vlaganja in potrošnjo, razmerja na trgu delovne sile, delovanje pokojninskih skladov, davke in medgeneracijske transferje (*op. cit.:* 23).

Posledice nizke rodnosti in vedno dlje časa pričakovanega življenja bodo vrsto evropskih držav, med njimi tudi Slovenijo, uvrstile med države z najstarejšimi prebivalci na svetu. Vlade držav bodo morale zato vedno več vlagati v socialno in zdravstveno varstvo starih ljudi (*op. cit.:* 27).

Ker se staranje prebivalstva v državi povečuje, sčasoma doseže odrasle in delež aktivnega prebivalstva v celotnem prebivalstvu v državi ter se prične zniževati. Razmerje med delovno neaktivnimi in delovno aktivnimi prebivalci se zato slabša, koeficient (skupne) starostne odvisnosti pa se povečuje (Šircelj 2009: 20).

Vendar pa kljub temu ne smemo gledati le na slabe strani staranja prebivalstva. Lymbery (2005: 11) je prepričan, da namesto da bi družba obravnavala demografsko spremembo daljšanja življenja kot napredek družbe, se osredotočajo predvsem na probleme, ki jih lahko le-ta prinese. Ta problem naj bi bil predvsem povečanje bremena na ostalo družbo, še posebno pri zdravstvenih in socialnoskrbstvenih oblikah pomoči. V prihodnosti bo vse več starih ljudi potrebovalo različne oblike pomoči in opore. Potreba po socialnodelavski pomoči za starejše se bo v prihodnosti povečala.

Staranje prebivalstva prinese tudi večje povpraševanje po ustanovah in strokovnjakih za izobraževanje ter varstvo starih ljudi. Prav tako se povečuje povpraševanje po določenih vrstah stanovanj, določenih storitvah v zdravstvu, prometu itd. Spremembe pa so potrebne tudi v sistemu zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja. Spreminja se tudi odnos do teh skupin. Pred demografsko spremembo je bil delež starih majhen, deležni so bili spoštovanja zaradi znanj in izkušenj, ki jih lahko prenesejo na mlajšo populacijo. Po prehodu pa so bolj cenjeni mladi (zaradi zmanjšanja števila mladih, boljše izobrazbe, hitrejšega prilagajanja tehnološkemu razvoju itd.). Kljub temu pa po demografski spremembi tudi vloga starih ni zanemarljiva, saj so številčni in lahko vplivajo na udeležbo na volitvah, delovanju v političnih strankah in nevladnih

organizacijah. Prav tako pa so nepogrešljivi pri lažšanju težav usklajevanja dela in družinskih obveznostih svojih otrok (npr. varovanje vnukov) (Šircelj 2009: 21).

1.2. Socialne mreže v starosti

Ljudje smo socialna bitja in kot meni Ramovš (2003: 106) : *»Brez odnosa z ljudmi se ne razvijamo, brez sodelovanja z ljudmi ne uspevamo pri delu, brez solidarne pomoči drug drugemu ne moremo preživeti v dnevih svoje nemoči, zlasti v otroštvu, bolezni in starostni onemoglosti.«* Pri vsakem pravem odnosu, pravem sodelovanju in pravi solidarnosti pridobivata obe strani. Pri medsebojnih odnosih, sodelovanju, solidarnosti pa nas povezuje predvsem medsebojna izmenjava življenjskih izkušenj (*ibid.*).

Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem okolju. Ločimo neformalne mreže, ki vključujejo stike z družino, sorodstvo, sosede, prijatelje in formalne mreže. **Formalne mreže** so vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem. Socialno delo je usmerjeno na spodbujanje, ohranjanje obstoječih neformalnih, primarnih socialnih mrež kot pomembnih virov pomoči v njihovem življenjskem okolju. Socialni delavci pa poleg tega tudi razvijajo formalne socialne mreže, s katerimi zagotavljajo potrebne socialne storitve (Milošević Arnold, Postrak 2003: 23).

V socioloških teorijah v analizi omrežij obstajata dve osnovni vrsti omrežij. **Popolno omrežje** sestavlja skupina enot, med katerimi je definirana ena relacija ali več relacij. Te relacije so lahko različnih vrst, na primer evalvacija osebe, pretok materialnih in nematerialnih virov, pripadnost, interakcija, biološka relacija in druge. **Egocentrično omrežje** pa tvori posamezna enota z eno relacijo ali več relacijami, definiranimi med njo in določenim številom drugih enot (Kogovšek, Ferligoj 2003: 129).

Pojem **socialno omrežje** je po Willmottu (1987, v Phillipson *et al.* 2001: 26) lahko uporabljen v dveh pomenih. V prvem pomenu socialno omrežje zajema ljudi, ki jih določen posameznik (ego) pozna, ne glede na to, kakšen je posameznikov odnos do teh ljudi. V drugem pomenu, ki je bolj kompleksen, pa v socialno omrežje uvrščajo ljudi, ki jih poznamo in so kot točke, ki obkrožajo

ego. Mrežo pa sestavljajo povezave med temi ljudmi in posameznikom. Če je povezav med njimi veliko, je za omrežje značilna povezanost ali gostost omrežja. Če pa je povezav malo, pa je za omrežje značilna manjša povezanost in manjša gostota omrežja. Socialne mreže so pomembne, saj članom zagotavljajo vire, ki jih potrebujejo v življenju. Mreže lahko igrajo osrednjo vlogo pri podpiranju staršev z majhnimi otroki, v varni zaposlitvi, migracijah in pri podpori starih ljudi (*op. cit.:* 28).

Za človeka, ki je družbeno bitje, so za preživetje nujno potrebne medčloveške povezave. Za socialne mreže je značilno, da varujejo človeka. Zato mora biti v svojem življenju vpet tako v bolj površinska razmerja z mnogimi ljudmi kot tudi v globoko povezanost z nekaj ljudmi v osebnih medčloveških odnosih (Ramovš 2003: 189).

Človek je vse življenje ujet v mrežo medčloveških razmerij in odnosov z drugimi ljudmi. Medčloveška razmerja in odnosi so socialna mreža, ki človeku pomaga pri zadovoljevanju svojih potreb, ustvarjanju, napredovanju, postavljanju pravil za družbeno sožitje, spreminjanju njegovega vedenja in ravnanja v družbeno sprejemljive in nesprejemljive vloge ter nudi varstvo pred pomanjkanjem in nevarnostmi (*ibid.*).

Socialno delo je prevzelo socialne mreže iz systemske teorije in oblikovalo koncept socialnih mrež in socialnega dela z njimi. Družba se deli na več delov. Če poznamo en njegov del, z oporo enemu samemu vidiku lahko pomagamo njegovi celoti. Sodobna kompleksna družba je sestavljena iz številnih fragmentov. Človeku v skupini lahko pomagamo tako, da delamo s socialnimi mrežami. Socialnodelavsko področje sestavljajo različne socialne mreže, še posebno naravne socialne mreže (družina, sosedstvo, sorodstvo, prijateljstvo), umetno oblikovane socialne mreže za krajši čas ali za zelo parcialne vidike življenja (skupine za samopomoč, terapevtske skupine), trajnejše in bolj celostne socialne mreže za socialno urejanje (prevzgojni zavodi) ter nadomestne socialne mreže ob izpadu kakšne bistvene socialne funkcije iz naravnih socialnih mrež (rejniške in skrbniške družine, domovi za stare) (*op. cit.:* 190).

V starosti se spreminjajo in ožijo stiki z ljudmi. Vzroki za to so različni: smrt prijateljev in sorodnikov, upokožitev, bolezni, slabo finančno stanje, prevelika oddaljenost, poroke, odselitve

otrok itn. (Požarnik 1981: 45). S smrtjo zakonskega partnerja, prijateljev, znancev imajo stari ljudje vse manj družbe, saj težje sklepajo nova poznanstva. Prav tako so med ljudmi razlike v potrebi po druženju z drugimi (Russi Zagožen 2001: 16).

Dragoš (2000: 293) trdi, da staranje vpliva na socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se družimo, in na način, kako v odnosih funkcioniramo. Prav tako velja tudi, da socialne mreže vplivajo na različne socialne procese, ki spremljajo staranje. Ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitet in učinkov.

Empirične raziskave kažejo, da so učinki socialnih mrež tesno povezani z zdravstvenim stanjem starih ljudi, s kardiovaskularnimi obolenji, z umrljivostjo zaradi raka in z nivojem funkcionalnih zmožnosti. V teh zvezah je potrjeno, da so socialne mreže varovalni dejavnik, seveda pa ne za vse v enaki meri. Učinek mrežnih interakcij je odvisen od različnih okoliščin, med katerimi so bistvene zlasti tri: dohodek oz. materialno stanje, fizična kondicija starega človeka in njegov spol (*op. cit.*: 304).

Stari ljudje so si različni: nekateri so bolj zadovoljni, če se lahko umaknejo pred razgibanim socialnim življenjem, drugi pa ne morejo živeti brez stalnih stikov z ljudmi (Požarnik 1981: 45). Avtorica Russi Zagožen (2001: 16) meni, da tisti, ki so bili že v mladosti usmerjeni k drugim ljudem, bodo tudi v starosti iskali stike z drugimi in tudi izbirali takšne aktivnosti, ki jim bodo to omogočale. Tisti, ki pa niso kazali toliko zanimanja za druženje, bodo tudi v starosti bolj odmaknjeni od ostalih in nagnjeni k aktivnostim, kjer bodo pretežno sami. Za prve so skupine starih za samopomoč ustrezen kraj, kjer lahko zadovoljijo potrebo po druženju. Za starejše, ki imajo rajši individualne aktivnosti, pa so bolj primerni drugi načini povezovanja z ljudmi, kot je na primer individualno družabništvo.

V današnji družbi veliko bolje delujejo socialne mreže, ki omogočajo zadovoljevanje materialnih potreb v starosti, kakor socialne mreže, ki omogočajo zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb na področju medčloveškega sožitja in drugih nematerialnih socialnih in eksistencialnih potreb v starosti. Zato je potrebna pomoč odkrivanja in razvijanja socialne mreže, ki v današnjih

življenjskih razmerah omogoča boljše zadovoljevanje nematerialnih socialnih potreb v starosti, zlasti primerne medgeneracijske in sploh medčloveške odnose (Ramovš 2003: 329–330).

Interakcija z drugimi ljudmi, predvsem tistimi iz ožjega družinskega okolja, ima pomemben vpliv na doživljanje življenjskega zadovoljstva. Pri tem je odločilnega pomena medgeneracijska povezanost, ki vključuje tri vidike, in sicer: vzajemno pomoč, pogostost stikov in izražanje naklonjenosti. Pomoč je odvisna predvsem od potreb, ki jih imajo družinski člani, pogostost stikov od geografske bližine, izražanje naklonjenosti pa je povezano s predhodnimi navadami družine (Russi Zagožen 2001: 16).

Medčloveški odnosi in razmerja med ljudmi se v konkretnih stikih najbolj udejanjajo s komunikacijo. V komuniciranju se kažejo: oblika, vsebina in kakovost medčloveških odnosov in razmerij (Ramovš 2003: 101). Komunikacija je najodločnejši dejavnik določanja kakovosti medčloveških odnosov, razmerij in sodelovanja (*op. cit.*: 102).

Značilnosti socialnih omrežij ljudi starih nad 66 let so predvsem te, da imajo stari ljudje majhno omrežje, prijatelji zunaj družinskega kroga upadajo, prav tako pa imajo v svojih mrežah veliko sorodnikov (Kogovšek *et al.* 2003: 188). Značilno je tudi, da se stari ljudje čutijo bližje svojim članom omrežja kot mladim. Mlajši imajo navadno večja omrežja kot starejši, v večjih omrežjih pa je tudi večji delež šibkih vezi (*op. cit.*: 200).

Prve podatke o osebnih socialnih omrežjih so zbirali leta 1987 na območju tedanje Jugoslavije. Raziskavo je izvajal Institut za sociologijo v Ljubljani, v njej pa je sodelovalo 289 ljudi, starih od 15 do 75 let. Podatke so zbirali s pomočjo osebnega intervjuja. V knjigi *Merjenje socialnih omrežij* avtorici predstavita rezultate, ki so bili narejeni le na slovenskem podzorcju. Rezultati so pokazali, da so bila izmerjena omrežja majhna. Večinoma so bili člani tega omrežja sorodniki. Največja omrežja so imeli mlajši, visoko izobraženi prebivalci večjih mest. Ženske so imele v svojih omrežjih v povprečju več sorodnikov kot moški (Hlebec, Kogovšek 2006: 50).

Raziskavo *Terensko delo z egocentričnimi omrežji* so izvedli študentje na Fakulteti za družbene vede pri predmetu analiza socialnih omrežij. Uporabili so prilagojen vprašalnik, ki ga je razvila Toni Antonucci za merjenje egocentričnih socialnih omrežij. Anketiranih je bilo 206 ljudi, starih od 18 do 85 let. Podatke so zbirali v novembru leta 2001 in 2002. V vzorec je bilo vključenih 53 % žensk in 47 % moških; 38,3% anketirancev je bilo starih od 18 do 25 let, 26,2 % od 26 do 45 let, 25,2 % anketirancev od 46 do 60 let in 10,2 % od 61 do 85 let. Rezultati so pokazali, da so imeli večja omrežja mlajši anketiranci, manjša omrežja pa starejši anketiranci. Večja omrežja so imeli poročeni in samski, manjša omrežja pa so imeli ločeni in ovdoveli. Pri ljudeh, starih od 61 do 85 let, se je pokazalo, da njihovo omrežje v največji meri zavzemajo otroci in sorodniki (*op. cit.: 52–56*).

V letu 2000 je potekala raziskava o socialnih omrežjih Ljubljancev. Izvajal ga je Center za metodologijo in informatiko. Anketa je bila izvedena med marcem in junijem. Podatke so zbirali z računalniško podprtim vprašalnikom v telefonskih in osebnih intervjujih na slučajnem vzorcu 1033 prebivalcev Ljubljane. Ugotovili so, da imajo ljudje, stari nad 66 let, majhna omrežja. Prisotno je tudi upadanje prijateljev zunaj družinskega kroga. V omrežju je velik odstotek sorodnikov. Imajo enako bližino do vseh vezi, s katerimi se pogovarjajo o pomembnih stvareh (*op. cit.: 58–60*).

Raziskavo *Uporaba alarmnega sistema kot sredstva večje samostojnosti starostnikov* so izvajali prvič leta 1996, potem pa so jo leta 2001 ponovno izvedli. Raziskavo je izvedla Fakulteta za družbene vede. Ankete so opravljali študentje Fakultete za družbene vede. V raziskavi je sodelovalo 62 starih ljudi, ki imajo Life-line telefon. Med sodelujočimi je bilo 51 žensk in 11 moških, v povprečju starih 83 let. Rezultati (Tabela 1.1.) so pokazali, da v socialnem omrežju, glede na vrsto socialne opore anketiranih, prevladujejo predvsem sorodniki. V primeru nasveta pri spremembah (67 %), za pogovor o osebnih stvareh (70,8 %), za izposojeno denarja (86 %), za prevoz (76,3 %) in za zanašanje na osebo (83,1 %) bi se obrnili na sorodnike. Pri nasvetih pri spremembah (28,9 %) in prevozu (17,2 %) bi se obrnili tudi na formalne vire. Na sosede bi se 13,9 % obrnilo v primeru pogovora o osebnih zadevah. 9,4 % pa so za zanašanje na osebo izbrali prijatelje (*op. cit.: 60–64*).

Tabela 1.1.: Sestava omrežij glede na vrsto socialne opore

	Sorodniki		Sosesti		Prijatelji		Druge osebe		Formalni viri		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nasvet pri spremembah	65	67,0	2	2,1			2	2,1	28	28,9	97	100
Pogovor o osebnih zadevah	51	70,8	10	13,9	9	12,5	1	1,4	1	1,4	72	100
Izposoja denarja	49	86,0			2	3,5	1	1,8	5	8,8	57	100
Prevoz	71	76,3	1	1,1	2	2,2	3	3,2	16	17,2	93	100
Zanašanje na osebo	64	83,1	22	8,3	25	9,4	6	2,3	2	2,6	77	100

(Vir: Bitenc v Hlebec, Kogovšek, 2006: 63)

Raziskavo omrežij socialne opore prebivalcev Slovenije sta izvedla Fakulteta za družbene vede in Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo v sodelovanju z raziskovalno družbo Cati leta 2002. Poudarek je bil na raziskovanju značilnosti omrežij socialne opore posebej ranljivih družbenih skupin (stari ljudje, ljudje z gibalnimi težavami ...). Podatke so zbirali telefonsko z računalniško podprtim anketiranjem med februarjem in aprilom v letu 2002 na osnovi slučajnega izbora iz Telefonskega imenika Slovenije. Vzorec je reprezentativen. V raziskavo je bilo vključenih 5013 prebivalcev Slovenije, starih od 18 do 102 let. Rezultati so pokazali, da anketirancem člani njihovega omrežja nudijo večinoma druženje. Najmanj pa imajo ljudi, ki bi jim nudili finančno oporo. Prav tako rezultati kažejo, da finančno podporo, večjo materialno podporo, podporo v primeru bolezni, emocionalno oporo nudijo večinoma družina in sorodniki. Prijatelji pa v večini nudijo druženje in emocionalno oporo (*op. cit.*: 64–66).

1.3. Socialna opora

Zgodnje definicije so poudarjale emocionalno razsežnost in **socialno oporo** definirale kot občutek pripadnosti ter sprejemanja in skrbi s strani pomembnih drugih. Novejše opredelitve pa poudarjajo, da je socialna opora tudi interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi (Novak 2003: 99).

Casel (v Hlebec, Kogovšek 2003: 103) trdi, da socialna opora igra ključno vlogo pri boleznih, povezanih s stresom. Razrahljane pomembne socialne vezi, ki jih povzroči stresno okolje, lahko pustijo posameznika z neustreznimi ali zmedenimi povratnimi informacijami, ki lahko porušijo njegovo notranje ravnotežje in povečajo njegovo dovzetnost za boleznimi. Ključni element socialne opore je povratna informacija, katero nudijo posamezniku predvsem njegovi pomembni in najbližji drugi. Socialna opora je kot zaščita, ki posameznika in njegovo zdravje ščiti pred stresnimi vplivi okolja (*ibid.*). Stresni dogodki lahko zmanjšajo oporo, ali pa povečujejo potrebe po opori. Tako je lahko tudi določena vez vir opore ali pa vir stresa (*op. cit.:* 104).

Caplan (*ibid.*) je izhajal iz prepričanja o pomenu socialnih vezi in njihovem vplivu na potek in izide kriz ter življenjskih prehodov, s katerimi se sooča posameznik. Opora je kot dejavnik zaščite pred stresom. Poudarjal je pomembnost vzajemnosti, trajnosti odnosov, upošteval tako bližnje kot tudi bolj oddaljene vezi. Razdelil jo je na tri vrste pomoči: emocionalna, materialna in informacijska.

Cobb (*ibid.*) je socialno oporo razumel izrazito v kontekstu zaščite pred stresom in kot dejavnik dobrega počutja. Socialno oporo je opredelil kot informacijo, ki posamezniku omogoča, da se zaveda, da je ljubljen, sprejet in spoštovan ter pripada sistemu komuniciranja in vzajemnih obveznosti. Tudi drugi raziskovalci socialne opore poudarjajo primarni pomen emocionalne opore najpomembnejših drugih kot najmočnejšega pojasnjevalnega dejavnika za zmanjševanje stresa in njegovih posledic za zdravje in dobro počutje. Ključni pomen socialne opore je v njenih pozitivnih emocionalnih funkcijah.

Po P. Thoits (*op. cit.:* 105) je vmeščenost v socialne vloge bistvo socialne integriranosti na ravni posameznika. Posameznik je vpleten v omrežje odnosov z drugimi, v kompleksen sistem vzajemnih pravic in dolžnosti, ki mu dajejo občutek pripadnosti in urejenosti. Občutek pripadnosti pa se pogosto razume kot ena temeljnih značilnosti emocionalne opore.

Novejše opredelitve poudarjajo, da je socialna opora kompleksen interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi. Vaux (*ibid.*) razdeli socialno oporo na tri osnovne elemente: viri socialne

opore, oblike socialne opore ter posameznikova subjektivna zaznava, ocena virov in oblik socialne opore. Te tri elemente povezuje kompleksna dinamika procesov izmenjave in komuniciranja med posameznikom in njegovim socialnim okoljem. Viri so del socialnega omrežja, na katerega se posameznik obrača po pomoč in oporo. Ponavadi so ta omrežja relativno stabilna po velikosti in sestavi, razen v obdobjih življenjskih prehodov in večjih sprememb (*ibid.*). Značilnosti omrežja socialne opore vplivajo na vrednost tega omrežja — občutljivost, dostopnost, zmožnost kot vira opore. Omrežja socialne opore so torej vir, na katerega se posameznik lahko opre. Odnosi, ki so na splošno praviloma učinkovit vir opore, lahko v konkretni situaciji ponudijo ustrezno oporo ali pa tudi ne (*op. cit.:* 106).

Vrste opore lahko razdelimo v 4 večje skupine (*op. cit.:* 105):

- ✚ **instrumentalna** — pomoč v materialnem smislu,
- ✚ **informacijska** — informacije ob življenjskih spremembah (npr. selitev),
- ✚ **emocionalna** — čustvena,
- ✚ **druženje** — neformalno občasno druženje.

Za stare ljudi je zelo pomembna emocionalna opora. Čustvena pomoč, ki so jo deležni, se neločljivo povezuje z uspešnim staranjem in pozitivnim afektivnim profilom. Sorodniki so tisti člani omrežja, ki nudijo emocionalno oporo. Ta opora pa je odvisna od kvalitete odnosov, vzajemnega razumevanja oz. zadovoljstva, ki ga ti odnosi nudijo (Šadl, Hlebec 2009: 237).

Rezultati raziskovanja socialne opore so pomembni za socialno politiko, saj nam v obliki zagotavljanja potreb nudijo informacije o tem, h komu se posamezniki zatekajo po oporo, ko se znajdejo v določeni stiski. Še posebno pa so pomembne informacije o značilnostih omrežij posameznikov, ki so predvidoma prikrajšani za določene življenjsko pomembne vire, kot so ustrezen dohodek, izobrazba, bivalni in sploh življenjski pogoji (Novak 2003: 100). Stari ljudje z omejenim družinskim omrežjem socialne opore bodo najbolj potrebovali dodatne formalne vire za zadovoljitev svojih najnujnejših potreb po opori (*ibid.*).

Opora, ki jo nudijo sorodniki in prijatelji, je **neformalna opora**. Po Hilary Graham (1999, v Dremelj 2003: 156) obstaja pet vidikov neformalne opore:

- ✚ nudena je drugim;
- ✚ neformalni sektor je vir opore za posameznikove potrebe (sestavljajo ga sorodniki, prijatelji);
- ✚ je neinstitucionalna opora, izvira v odnosih znotraj družine in skupnosti;
- ✚ je brezplačna in
- ✚ izvaja se na domu uporabnika.

Ekonomski stroški neformalne opore so visoki. Vir neformalne opore so sorodniki, le-ta pa izvira iz normativne dolžnosti sorodstva in prijateljstva. V tem vidiku se neformalni sektor razlikuje od prostovoljnega. Neformalna opora se nanaša na oporo posameznikom, ki bi drugače potrebovali institucionalno oporo: otroci, odrasli s posebnimi potrebami, stari ljudje, osebe z dolgotrajnimi boleznimi (*ibid.*). Dostop do opore neformalnega sektorja ni odvisen toliko od potreb tistega, ki potrebuje oporo, temveč je odvisen od njegovega dostopa do sorodstvenega omrežja (Graham 1999, *op. cit.*: 157). Ljudje v primeru različnih problemov, stisk poiščejo pomoč pri različnih osebah. Osebe, ki jih posameznik navede kot vire socialne opore, tvorijo njegovo socialno omrežje za izvajanje socialne opore. Posameznikovo socialno omrežje sestavljajo člani omrežja in odnosi med njimi (*ibid.*).

Pomoč v družini temelji na solidarnosti in občutku odgovornosti (Pentek 1997: 119). Otroci se čutijo moralno odgovorne, da pomagajo svojim staršem, ko so v stiski. Nenazadnje so odgovorni tudi pred zakonom, da staršem priskrbijo ustrezno pomoč, če si je sami ne morejo zagotoviti. Srednja generacija živi zelo hitro in v večini primerov ne more zagotoviti redne ter pogoste pomoči staršem. Po raziskavah otroci občasno pomagajo staršem pri čiščenju stanovanja, prinašajo življenjske dobrine iz trgovine, urejajo denarne zadeve in jim nudijo prevoz k zdravniku ali po drugih nujnih opravkih. Najpomembnejša je čustvena opora, ki jo stari ljudje iščejo pri partnerju in otrocih. Ni pomemben le osebni stik, ampak tudi telefonski pogovor. Če so telefonski stiki med starši in otroki redni, starši čutijo bdenje svojih otrok in se počutijo bolj varne. Telefonski stiki so lahko močna vez med starši in otroki predvsem takrat, če so med njimi

večje prostorske razdalje, ki preprečujejo pogosto obiskovanje. Stari ljudje, ki nimajo bližnjih svojcev, pomoč poiščejo predvsem v prijateljih ali sosedih. Prijatelji nadomestijo svojce predvsem v čustvenem odnosu. Sosedje pa pri oskrbi z življenjskimi dobrinami ter pri občasnem nudenju prevoza. Za redno oskrbo, kot je npr. kuhanje in pospravljanje stanovanja, je tako tistim, ki imajo svojce, kot tudi tistim, ki so brez njih, potrebna pomoč organiziranih služb (*op. cit.:* 120).

1.4. Neformalne socialne mreže starih ljudi

Neformalna mreža temelji na medosebnih odnosih in solidarnosti ter je bolj recipročna kot formalna mreža. V neformalno mrežo spadajo poleg sorodnikov, prijateljev in sosedov tudi samoorganizacijske skupine, kot so skupine za samopomoč. Neformalne mreže so varne zaradi osebnega odnosa in moralne obveznosti, prostorske bližine in domačnosti odnosov med člani mreže. Neformalna mreža je navadno ekonomična, saj je zanjo značilna hitra dosegljivost, moralne vrednote pa so v ospredju pred materialnimi. Neformalne mreže temeljijo le na nekaj ključnih osebah, zato imajo lahko tudi nizek prag varnosti in so lahko ranljive ter nestalne (Hojnik Zupanc 1999: 133).

Po Wegnerjevi (1994, *op. cit.:* 134) obstajajo trije kriteriji neformalnih podpornih mrež:

- **prostorska bližina sorodnikov;**
- **delež družine, prijateljev in sosedov;**
- **stopnja interakcije** med starim človekom ter družinskimi člani, prijatelji, sosedi in skupinami v bivalnem okolju.

Obstaja pet tipov odnosov neformalne podporne mreže (Wegner 1994, v *op. cit.:* 134–135):

- **sorodstvena podporna mreža:** v istem gospodinjstvu ali v bližini stanujoči družinski člani. V tej mreži pomagajo tudi prijatelji in sosedje. To so majhne mreže (do 4 člani), statistično značilne za starejše posameznike (nad 80 let). Slabost te mreže je omejevanje neodvisnosti starega človeka s pretirano skrbjo in preveliko mero pomoči.

- **Sosedska podporna mreža:** v tej mreži prevladuje družinska pomoč, prijatelji in sosedje. Ta tip mreže je sorazmerno obsežen (8 ali več članov). Prevladuje pri skupini ljudi, starih pod 80 let. Pri tem tipu mreže obstaja visoka stopnja avtonomije v kontekstu dosegljive neformalne pomoči.
- **Samostojna, samozadostna podporna mreža:** prevladuje pri posameznikih, ki živijo sami, brez otrok, bližnjih sorodnikov ali pa so samski. Stiki z družinskimi člani in sorodniki so redki. Pri teh posameznikih je običajno edina alternativa institucionalno varstvo.
- **Podporna mreža v širšem bivalnem okolju:** pomoč prijateljev, prostovoljnih organizacij. Sorodniki v večini ne živijo v bližini. Ta tip mreže je obsežen. Prevladuje pri poročenih osebah, ki živijo skupaj s partnerjem.
- **Podporna mreža pri osebah z zaprto zasebnostjo:** prevladujejo posamezniki, ki so večinoma poročeni, brez otrok, oz. le-ti živijo daleč stran. To so majhne mreže (največ 4 člani). Ko posameznik v takšni mreži ne more več samostojno živeti, je edina možnost institucionalno varstvo.

V raziskavah v Sloveniji so odkrili, da prevladujejo tipi sorodstvene, samostojne in samozadostne mreže ter kombinacija formalne in neformalne mreže.

Ramovš (2003: 103) trdi, da star človek potrebuje reden osebni stik z nekom, ki ga ima za svojega. V tradicionalni družbi je to pomenilo krvnega družinskega člana in sorodnika ali morda krajevnega soseda, s katerim je prej desetletja živel in prijateljeval. Z zatonom tradicionalne družbe pa krvno sorodstvo in krajevno sosedstvo v precejšnji meri izgubljata to vlogo. Nadomešča ju nekrvno sorodstvo in nekrajevno sosedstvo, kjer so ljudje povezani po lastni pobudi in prijateljskem načelu. Takšna oblika rednega osebnega stika z nekom iz prve ali druge generacije starega človeka so medgeneracijske skupine za kakovostno starost in osebno prostovoljsko družabništvo. Če pa ima star človek ob sebi desetine ljudi, vendar nikogar od njih ne doživlja kot svojega, je lahko osamljen. To se staremu človeku ponavadi dogaja v bolnišnici ali v domu za stare.

Za temeljni osebni odnos je torej dovolj že eden, ki ga star človek čuti kot svojega in zaupa v trdnost in trajnost osebnega človeškega odnosa z njim. Ta pa je staremu človeku zadosten most

do vseh priložnostnih in stalnih stikov z drugimi (*op. cit.*: 103–104). Če človek nima zadovoljene potrebe po temeljnem ali osebnem medčloveškem odnosu z nekom, je osamljen kljub temu da je okrog njega veliko ljudi. Osamljenost v starosti je lakota po bližini nekoga od svojih ljudi (*op. cit.*: 105).

Okoliščine sodobne družbe, ki pospešujejo individualizacijo, vodijo v krhanje socialnih omrežij družine, sorodnikov in prijateljev. Kriza družine pomeni, da se je sodobna družina odpovedala svojim odgovornostim pri nudenju medsebojne opore in skrbi ter jih prenesla na profesionalne storitve državne blaginje (Stannard 1979, v Dremelj 2003: 149), na drugi strani pa je družina postala preobremenjena, kar vodi v njen notranji razkroj (Keniston 1960, Demos 1979, v Dremelj 2003: 149). Čeprav so se kritike izkazale za netočne, pa se v sodobni družbi kaže, da so sorodstvene vezi postale manj zavezujoče kot v preteklosti, saj sta njihov obstoj in intenzivnost odvisna predvsem od volje in izbire posameznika tako kot v vseh drugih razsežnostih družbenega življenja (*ibid.*).

V tretjem življenjskem obdobju je človek še posebej občutljiv za ravnotežje med tem, da je neodvisen in samostojen, ter tem, da je sprejet pri svojcih, drugih ljudeh in ustanovah. To ravnotežje se lahko zmanjša, če star človek zboli, se poškoduje ali se preseli iz svojega okolja. Socialna mreža človeku omogoča materialno in socialno preživetje. Stari ljudje so danes vedno bolj množično osamljeni in izločeni na robove socialnih mrež (Ramovš 2003: 182).

Pri medgeneracijskih povezavah je dragocen prenos izkušenj iz ene generacije v drugo in medsebojno spoštovanje. Stari ljudje imajo veliko življenjskih izkušenj, ki jih lahko posredujejo mladim, pri čemer je važno, da jih mladi sprejemajo s spoštovanjem, stari ljudje pa bi morali biti tolerantni do odločitev, ki jih sprejemajo mladi. Zaradi različnih stališč, ki jih posamezne generacije zavzemajo do pomembnih socialnih in osebnih tem, in zaradi netolerantnosti do drugačnosti, pa nastaja vse večja generacijska vrzel, ki stare ljudi odtuja od ostalih generacij (Russi Zagožen 2001: 16).

Razlogi za manjšo povezanost prve in druge generacije s tretjo so tudi (*op. cit.*: 16–17):

- ✚ večja mobilnost, ki je pogosto vzrok večje geografske oddaljenosti in s tem redkejših stikov;
- ✚ ekonomska neodvisnost tretje generacije, ki omogoča uresničevanje različnih interesov;
- ✚ aktivna zaposlitev starih staršev pa se skrči na zelo omejen čas, ki ga lahko namenijo neposrednemu stiku z otroki in vnuki.

V knjigi *Življenje starih ljudi v družini in skupnosti* (Phillipson *et al.* 2001: 77) so z raziskovanjem socialnih mrež in opore v treh urbanih okoljih ugotovili, da sorodstvo ostane v središču socialnih vezi starih ljudi. Po vprašanju, kdo jim največ pomeni in je pomemben v njihovem življenju, je večina ljudi identificirala sorodnike kot glavno skupino, s katero vzdržuje recipročno razmerje. Večina starih ljudi še vedno ohranja kontakt z otroki, vezi sorodstva pa ostajajo še vedno najpomembnejše. Ljudje, ki so pomembni starim ljudem, so njihovih let (partnerji, prijatelji, sorojenci), ali pa so to naslednja nižja generacija (predvsem otroci) (*op. cit.:* 78).

Zelo pomembna je tudi vloga prijateljev v socialnih mrežah starih ljudi. Za stare ljudi so še posebej pomembni, če nimajo otrok, prav tako pa igrajo osrednjo vlogo tudi kot nadomestek družine v situacijah, ko so drugi sorodniki nedosegljivi. Socialni svet starih ljudi ne sega dlje od sorodstva, čeprav je tukaj veliko variacij. Brez dvoma je družina v življenju starih ljudi še vedno najpomembnejša (*op. cit.:* 80).

V starosti igra pomembno vlogo tudi življenjski partner. Starejši poročeni ljudje ocenjujejo, da se je z leti njihov zakon celo izboljšal. Dolgoletno skupno življenje posameznike zbližuje z vidika potreb, navad in vrednot. Tako se lažje spoprijemajo tudi z negativnimi življenjskimi dogodki, katerim so izpostavljeni. Poleg poročenih pa obstajajo tudi osebe, ki se niso nikoli poročile, ločeni in ovdoveli. Ločitev v starosti je redka, vendar pa lahko privede do hudih stisk, saj prekinitev dolgoletnega življenjskega stila in navad vpliva na samospoštovanje, občutek izgube nadzora nad lastnim življenjem ter poraja dvom o že preživetem življenju, ki se pojavi hkrati z občutkom, da je prepozno začeti znova. Nasprotno pa je vdovstvo v starosti zelo pogost pojav. S to izkušnjo živijo predvsem ženske, saj navadno ženske živijo dlje kot moški. V tem obdobju ovdoveli poročajo o večjem občutku socialne in emocionalne osamljenosti. Z leti se lahko

okrepijo prijateljske vezi med brati in sestrami, ki so se pred tem malo videvali. Vse pomembnejša postaja tudi vzpostavljenost širše socialne mreže, kot je na primer povezanost s prijatelji (*op. cit.*: 17).

Za stare ljudi so socialni odnosi z možem ali ženo in otroki zelo pomembni, vendar pa ti niso edini. Večinoma se sploh ne zavedamo, da ima več ljudi, starih nad 65 let, dlje časa žive sestre, brate ali prijatelje kot zakonskega partnerja. Stari ljudje, ki niso bili nikoli poročeni, imajo navadno tesnejše stike z brati in s sestrami kot poročeni, posebno še, če imajo le-ti otroke. Poročeni, ki nimajo otrok, po izgubi partnerja sicer okrepijo stike s sorojenci, toda navadno ti stiki niso nikoli tako pristni kot med neporočenimi. Splošno pa stiki s sorodniki, ki ne živijo v isti hiši, z leti življenja praviloma nazadujejo. Tudi krog znancev se z leti vedno bolj oži. Praviloma imajo starejši moški več stikov s prijatelji in znanci kot ženske. Pogostost stikov pa je odvisna tudi od zakonskega stana. Krog znancev samskih ljudi se z leti počasneje oži kakor pri poročenih. Z leti življenja izgubijo pomen stiki s sošolci. Nasprotno pa stopijo v ospredje znanci iz sosedstva (Požarnik 1981: 64– 65).

Za psihično blagostanje in samospoštovanje včasih zadostuje že en sam dober dolgoletni prijatelj, pa čeprav živi daleč in se stiki ohranjajo le preko telefonskih pogovorov. Bratje, sestre ter prijatelji postanejo eni redkih, ki še poznajo starega človeka ter se ga spominjajo iz mladosti ali srednjih let. Z njimi dobi priložnost, da obuja spomine, ohrani stik s preteklostjo in sestavlja t.i. *sliko svojega življenja*. Kar v starosti grobo pretrga vzpostavljeno socialno mrežo, je selitev starega človeka. Do te lahko pride zaradi spremenjenega ekonomskega statusa, izgube partnerja, pojava resne bolezni in drugih osebnih ali zunanjih dejavnikov. Vsaka selitev je stresna, saj zahteva prilagoditev na novo okolje. Še posebno hud stres pa predstavlja namestitvev v dom za stare ljudi. Umrljivost je velika ravno v prvem letu po sprejemu v ustanovo, ko se prilagajajo selitvi. Razlogi za to so različni. Eden izmed razlogov je ta, da so v domu nastanjeni najbolj bolni stari ljudje, drugi razlog pa je v oslavitvi imunskega sistema starega človeka, ki se poslabša zaradi stresnosti selitve v dom. Nekateri stari ljudje selitev v dom sprejemajo zelo težko, saj je verjetnost, da se bodo kdaj vrnili v svoj stari dom, minimalna. To vedo in čutijo, zato izgubijo voljo do življenja. Problem je tudi, da star človek ob namestitvi v dom izgubi mnogo zadolžitvev,

ki jih je imel doma. V domu mu kuhajo, perejo, zanj je materialno dobro preskrbljeno. S to razbremenitvijo pa izgubi tisto, kar je do sedaj dajalo smisel njegovemu življenju. Tukaj se pojavijo vprašanja po smislu življenja. Če star človek ne najde odgovora na vprašanje smisla življenja, se ne poslabša le njegovo psihično blagostanje, ampak mu oslabi tudi telo. Bolje je, da se oseba preseli v ustanovo, ko je še aktivna, da si lahko uredi življenje v njej po svojih potrebah ter vzpostavi odnose s stanovalci po lastnih željah. Tako dom za stare ne bo »čakalnica na smrt«, ampak nova priložnost za kvalitetno preživljanje starosti (Russi Zagožen 2001: 18).

Stanovalcem doma skupine za samopomoč pomenijo nadomestilo za izgubljeno družino in prejšnje socialno okolje, v njih se počutijo sprejete, vlivajo jim zaupanje vase, vračajo smisel življenja in so tako dobra oblika pomoči pri premagovanju osamljenosti (Postružnik 2000: 341).

V preteklosti so se ljudje povezovali v tradicionalne socialne mreže v glavnem zaradi nuje — boja za preživetje. Danes pa ljudi povezuje predvsem dvoje: **samostojnost** in **sodelovanje**. Sodobni človek se v socialne mreže vključuje kar se da svobodno, v njih svobodno ostaja in se iz njih svobodno umakne. Bistvo sodobne socialne mreže je, da je decentralizirana. Prvi glavni dejavnik življenjskega zadovoljstva sodobnega človeka je samostojnost ali avtonomnost. Drugi glavni dejavnik življenjskega zadovoljstva sodobnega človeka pa je uspešnost njegovega sodelovanja z drugimi ljudmi oz. kooperativnost. Druga bistvena značilnost sodobne socialne mreže pa je informacijska povezanost oz. tekoči pretok informacij v vse smeri in dostopnost vseh pomembnih informacij v vsaki točki socialne mreže (Ramovš 2003: 190–191).

Socialna mreža je povezana na tri načine (*op. cit.*: 191):

- **z osebnim stikom med posamezniki**, podskupinami in skupinami v mreži;
- **s klasičnim medsebojnim informiranjem** (glasilo, dopis, telefon ...);
- **po sodobni elektronski informacijski poti** (medmrežje, elektronska pošta).

V tradicionalni družbi je starim ljudem materialno varnost nudila njihova družina in deloma krajevna soseka ter sorodstvena mreža. V izjemnih primerih, ko so te mreže odpovedale, pa je blažila stisko starih ljudi solidarnost v širši skupnosti (dobrodelnost verskih skupnosti). Vtkani so bili v tesno medčloveško in medgeneracijsko povezanost, še posebej z vnuki, ki so jih varovali in

jim pripovedovali ter s tem predajali svojo življenjsko izkušnjo, srednji generaciji pa svetovali pri njihovem delu (*op. cit.:* 195).

Razvita industrijska družba pa je materialno varnost starih ljudi socializirala. Socialni pravni sistemi so predpisovali in predpisujejo moderne socialne mreže javnih programov za stare ljudi. To so pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za nego v starosti, pravico do socialnih prejemkov, državne pokojnine, kriterije za mrežo domov in drugih programov, civilno samoorganizacijo v okviru samopomoči in človekoljubne solidarnosti ter za zasebno profitno podjetniško dejavnost na področju oskrbe starih ljudi (*op. cit.:* 195–196).

V današnji Evropi še delujejo tradicionalne socialne mreže, ki so učinkovitejše, če imajo primerno podporo od zunaj. Moderne industrijske socialne mreže za preskrbo v starosti so dosegle visoko raven svoje učinkovitosti, vendar pa so kljub temu na materialnem področju čedalje bolj nezadostne. Nova značilnost našega časa je informacijska družba. V luči izjemno povezanega deleža starih ljudi je očitno, da v naslednjih 25 letih niti ostanki tradicionalnih niti moderne industrijske socialne mreže ne bodo zmogli skrbeti za kakovostno staranje in sožitje generacij (*op. cit.:* 197–198).

Današnjim potrebam se prilagajajo tako tradicionalne socialne mreže kot tudi institucije iz industrijske dobe. V zadnjem času potekajo pokojninske reforme, domovi za stare ljudi se skušajo odpirati tako, da se povezujejo s svojci, krajevno okolico, prostovoljci ... Pojavljajo se nove formalne mreže za pomoč in oskrbo starih ljudi in neformalne mreže za zadovoljevanje nematerialnih osebnih potreb v starosti (*op. cit.:* 199).

1.5. Socialno delo s starimi ljudmi

Socialno delo s starimi ljudmi je specifično področje socialnega dela, ki ga avtorji socialnega dela pogosto povezujejo z gerontologijo (Mali 2008: 59). **Gerontologija** je veda, ki preučuje starost in staranje. Za socialno delo so še posebej pomembna spoznanja socialne gerontologije. **Socialna gerontologija** se po eni strani ukvarja s staranjem kot fenomenom individualnega organizma in osebnosti, po drugi strani pa s staranjem kot družbenim pojavom (Milošević Arnold 2003: 6).

Vsak socialni delavec mora razumeti naravo staranja, da je lahko uspešen pri delu s to skupino ljudi. Razumeti mora fiziološke, biološke in psihološke dejavnike procesa staranja. Prav tako mora razumeti tudi politični, socialni in kulturni položaj starih ljudi v družbi (Lymbery 2005: 11).

Splošna načela socialne gerontologije po Accettu (1968: 31–33) so:

- ✚ družba mora skrbeti za svoje stare prebivalce tako, da bi čim dlje ostali v tistem okolju, kjer so živeli in delali v svojih najaktivnejših letih, ko so bili sposobni za delo.
- ✚ Omogočiti bivanje v domovih za stare ljudi tistim, ki ne morejo več živeti v individualnih gospodinjstvih.
- ✚ Stari ljudje naj se zdravijo v tistih medicinskih ustanovah, kamor sodijo po naravi svoje bolezni. Ni prav, da bi stare bolnike v bolnišnicah ločevali od bolnikov srednje življenjske dobe.

Vsa tri načela pa so pravzaprav izraz ene same usmerjenosti sodobne gerontologije, in sicer da *»starega človeka bodisi v zdravju ali v bolezni ne smemo ločiti od drugih ljudi samo zato, ker je star«* (op. cit.: 33).

Načela gerontološkega socialnega dela po avtoricah **Burack-Weiss in Brennan** (1991, v Mali 2008: 66–68) pa so:

- ✚ **mobilizacija moči** in sposobnosti starih ljudi, kjer je v ospredju star človek, njegove sposobnosti in zmožnosti;
- ✚ **maksimalno funkcioniranje**, kjer socialni delavec upošteva celoten življenjski kontekst, v katerem se pojavljajo izgube. Njegova naloga je, da oceni vpliv bioloških, psiholoških, socioloških, kulturnih, organizacijskih dejavnikov ter mobilizira razpoložljive vire moči v posamezniku ter njegovi socialni mreži.
- ✚ **Zagotavljanje okolja**, ki človeka ne bo omejevalo. Prehod iz domačega okolja v institucijo mora biti postopen in usklajen z željami ter potrebami starega človeka.
- ✚ **Etičnost pri delu**, katerega namen je spoštovanje in ohranjanje dostojanstva starih ljudi.
- ✚ **Etničnost**, saj je za socialne delavce zelo pomembno, da poznajo kulturne posebnosti in razlike med starimi ljudmi.

- ✚ **Sistemska perspektiva**, saj mora socialni delavec vstopati v interakcije med posamezniki in okoljem. Socialni delavec mora upoštevati potrebe, želje starega človeka ter jih usklajevati z različnimi sistemi, s katerimi je povezan.
- ✚ **Postavljanje ustreznih ciljev**, saj je pomembno, da socialni delavec in uporabnik skupaj postavita cilje, ki se ujemajo z življenjskimi okoliščinami in željami starega človeka, izhajajo iz dejanskega stanja življenjske situacije ter motivirajo uporabnika.

Socialno delo ima na gerontološkem področju dva zaostanka: v preteklih desetletjih se je izogibalo delu s starimi ljudmi, tako da se je šele v zadnjem času začelo posvečati sistematičnemu razvijanju socialne gerontologije. Drugi pa je vsebinski zaostanek, saj je socialno delo kot druge antropološke vede pozorno le na nekatere človeške razsežnosti, navadno na družbeno ali pa na duševno. Za kakovostno starost pa je nujna pozornost na celotnega človeka (Ramovš 2000: 315).

Socialno delo se osredotoča na socialne mreže in na nosilce ter vire pomoči, ki jih je mogoče znotraj njih aktivirati oz. kombinirati. To je osrednje področje naše stroke, kar pa ne pomeni, da smo lahko zato brezbrizni do širših družbenih vprašanj, kot je recimo socialna politika, socialna neenakost ali feminizem (Dragoš 2000: 313).

Koncepti, ki jih uporabljamo v socialnem delu s starimi ljudmi pa so (Milošević Arnold 2003: 12, 13):

- ✚ **partnerski odnos**, kjer socialni delavec in uporabnik gradita medsebojno zaupanje, sodelujoč in aktiven odnos. Na ta način uporabnik pridobiva na moči, ponuja se mu možnost izbire in vse večji nadzor nad lastnim življenjem.
- ✚ **Krepitev moči** pomeni iskanje virov, ki posameznikom pomagajo dobiti večji vpliv nad svojim življenjem ter izboljšajo možnost za socialno delovanje.
- ✚ **Zagovorništvo** pomeni zavzemanje za pravice posameznikov ali skupnosti.
- ✚ **Skupnostna skrb** je kolektivno zasnovana, njen cilj pa je povečanje kvalitete življenja v skupnosti. Pri socialnem delu s starimi ljudmi ne smemo prezreti uporabe socialnih mrež, na katere se lahko oprejo.

- ✚ **Skupine za samopomoč** so prostovoljne skupine, v katerih so člani z enakimi potrebami ali problemi. Srečujejo se daljše obdobje, da bi dajali podporo, izmenjavali izkušnje ter informacije o dejavnostih in virih, ki so jim pomagali pri reševanju njihovih problemov.
- ✚ **Antidiskriminacijska praksa** je usmerjena proti predsodkom, negativnemu odnosu in neustrezni obravnavi ljudi glede na njihove značilnosti, kot so rasa, spol, religija ter etnična pripadnost. Posebna vrsta diskriminacije je t.i. ageizem, ki pomeni stereotipno obravnavanje, posploševanje značilnosti starih ljudi na osnovi starosti.

1.6. Institucionalno varstvo starih ljudi

Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča ali dopolnjuje funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo, ki pomeni bivanje in organizirano prehrano ter socialno oskrbo, to je varstvo ter posebne oblike varstva, zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstva. Upravičenci do te storitve so osebe, starejše od 65 let, in druge odrasle osebe, ki zaradi zdravstvenih težav, kroničnih bolezni oziroma različnih motenj potrebujejo obravnavo, ki upravičencu nadomešča ali dopolnjuje funkcijo doma ali lastne družine (<http://www.starejsi.gov.si>).

Skrb za stare ljudi je danes v Sloveniji izrazito institucionalno usmerjena. Kaže pa, da bo življenje starih tudi v prihodnje vezano predvsem na institucije za stare ljudi. Včasih so institucije starim ljudem zagotavljale zgolj preživetje, z upokojevanjem pa so institucije pridobile drugačen pomen. Z upokojitvijo so stari ljudje pridobili dohodek, s katerim so lahko preživeli izven institucije. Tako so domovi za stare postali eden izmed možnih prostorov za življenje v starosti (Mali 2008: 31).

V Sloveniji za institucionalno varstvo starih ljudi skrbijo predvsem domovi za stare. Ti so praviloma javni socialnovarstveni zavodi. Zmogljivost socialnovarstvenih zavodov zadošča za sprejem dobrih 4% prebivalcev Slovenije v starosti 65 let in več in so zato polno zasedeni. Število prošenj za sprejem pa iz leta v leto narašča, prav tako pa je tudi čakanje na sprejem v dom čedalje daljše. Starim osebam je potrebno omogočiti, da živijo samostojno v domačem okolju

tako dolgo, kot želijo in zmorejo ob pomoči zunajzavodskega zdravstvenega in socialnega varstva. Za zavodsko varstvo pa naj bi se stari ljudje odločili šele takrat, ko posameznik ne more več živeti v domačem okolju in je nujno potrebna domska namestitev (Vertot 2008: 57).

V Sloveniji se vedno več ljudi v starosti nad 65 let odloča za bivanje v domovih za stare ljudi. Leta 2007 je v domovih za stare ljudi bivalo 2,67% moških in 5,18% žensk v omenjeni starostni kategoriji. Njihov delež pa se z večanjem starosti strmo dviga (*op. cit.*: 58).

Dejstvo je, da imajo uporabniki večine sodobnih institucij zelo omejene možnosti izbire tako glede namestitve kot tudi glede načina oskrbe. Pri ponujenih storitvah je težko ugoditi specifičnim individualnim potrebam, prav tako pa način oskrbe pogosto ne omogoča razvijanja in ohranjanja posameznikovih zmožnosti. Življenje v domu postane institucionalizirano in ne dopušča storitev po izbiri posameznika. Institucionalno življenje naredi stanovalce pasivne ter jih odvrča od vsakodnevnih aktivnosti in skrbi zase. Za institucije pa je zelo značilna tudi zaprtost in pomanjkanje stikov z zunanjim svetom (Milošević Arnold 2003: 30).

Ena izmed **institucionalnih oblik varstva starih ljudi** je tudi **dom za stare ljudi**. Ta oblika institucionalnega varstva je v Sloveniji najbolj razširjena. Domovi si prizadevajo svojim stanovalcem zagotoviti čimbolj kvalitetno in strokovno ustrezno oskrbo, nego in pomoč ter življenje v takšnih okvirih, kot jih dopuščata njihova visoka starost in zdravstveno stanje. Domovi želijo biti tudi čimbolj odprte ustanove, ki se povezujejo z ožjim in širšim družbenim okoljem (<http://www.varnastarost.si>). V Sloveniji so domovi za stare ljudi državni in zasebni. Nekateri zasebni domovi imajo državno koncesijo. Domovi so lepi, večinoma na novo zgrajeni (Ramovš 2003: 312–316).

Oblika oskrbe se deli v tri osnovne kategorije (<http://www.varnastarost.si>):

- **osnovna oskrba I** vključuje stroške osnovne oskrbe, kot so: nastanitev, prehrana, pranje, skrb za osebno higieno;
- **II. kategorija** vključuje poleg osnovne oskrbe še dodatno oskrbo: nadzor in varstvo delno pomičnih, obolelih oskrbovancev;

- ✚ **III.a kategorija** je namenjena inkontinentnim, dementnim ali drugače težje obolelim oskrbovancem;
- ✚ **III.b kategorija** vključuje 24-urni laični nadzor in obvezno strokovno pomoč za stalno izvajanje oskrbe.

1.7. Socialno delo v domovih za stare ljudi

O socialnem delu v domovih za stare še ni veliko zapisanega, prav tako pa je tudi v praksi zastopanost socialnih delavcev na tem področju dokaj skromna, saj je lahko na 195 stanovalcev zaposlen le en socialni delavec. Socialni delavci so zelo obremenjeni z administrativnimi postopki in sprejemnimi procedurami (Mali 2008: 82). Pri nas so socialni delavci v domovih prisotni že od samega začetka nastanka socialnega dela kot poklica, zato so pomembno vplivali na razvoj domskega varstva (*ibid.*).

Socialni delavec v domu prihaja v stik s stanovalci doma v različnih časovnih intervalih, saj ima star človek opraviti z institucionalnim življenjem v različnih časovnih obdobjih. Socialni delavec je prisoten od prvega stika posameznika z institucijo do sklepne, poslovilne faze, ko se stanovalčev odnos z institucijo pretrga. Med tema fazama je faza bivanja stanovalca v domu, ki je od posameznika do posameznika različno dolga, intenzivna, kompleksna in zahtevna. V vsaki fazi so naloge socialnega delavca drugačne in specifične, vse pa so medsebojno prepletene in povezane (*op. cit.:* 83).

Naloge socialnega delavca v domu so (Milošević Arnold 2003: 31):

- ✚ pomoč ljudem pri reševanju njihovih problemov;
- ✚ delo s sistemi za zagotavljanje potrebnih virov in storitev, ki jih ljudje potrebujejo;
- ✚ povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi in podpora njihovega funkcioniranja.

Socialni delavec v domu za stare ljudi je predvsem povezovalec med stanovalcem in okoljem, iz katerega je prišel. Da bi dotedanje socialne mreže stanovalca ostale aktivne tudi po sprejemu v dom, jih mora socialni delavec pred tem dobro spoznati in poskušati vzpostaviti stik s čim večjim

številom ljudi iz življenjskega okolja starega človeka. Socialni delavec mora ves čas bivanja stanovalca v domu delati prav na vzdrževanju ter na negovanju teh stikov (*op. cit.*: 22).

Naloge socialnega delavca pred prihodom stanovalca v dom se predvsem navezujejo na urejanje formalnosti, povezanih s prihodom v dom. V tej fazi je prav tako pomembno sodelovanje z bodočim stanovalcem, sodelovanje z drugimi strokovnjaki, sodelovanje s svojci in informiranje. Naloge socialnega delavca kažejo, da je sprejem ali namestitev v dom faza, v kateri ima socialni delavec zaradi razvitega občutka za prepoznavanje občutljivosti na spremembe v življenju starega človeka zelo pomembno vlogo. Prijazen in dobro organiziran sprejem ugodno vpliva na novega stanovalca, prav tako pa povabi k nadaljnjemu sodelovanju tudi svojce in da tako staremu človeku občutek, da ni povsem iztrgan iz svoje dotedanje socialne mreže. Pomembno je, da ima socialni delavec osrednjo vlogo pri namestitvi stanovalca, saj ga najbolje pozna. Seznan se s celotno socialno mrežo starega človeka in skupaj z vsemi išče možne rešitve, ki jih vpleteni v problem vidijo v institucionalnem varstvu. V tej fazi socialni delavec spodbuja reorganiziranje družinskega življenja, da bi družina in star človek v njej dobro funkcionirala. Raziskuje vire in oblike pomoči v socialni mreži starega človeka in tako vstopa na področje izveninstitucionalne skrbi. V času bivanja stanovalca v domu socialni delavec zagotavlja optimalne pogoje, da se vsak stanovalec čim bolje vživi v novo življenjsko okolje ter ohrani stike s primarnim okoljem. Naloge, ki so pomembne v tej fazi, so: podpora stanovalcu v procesu prilagajanja na življenje v domu, podpora svojcem in njihovo angažiranje za sodelovanje pri dejavnostih doma, posredovanje v konfliktnih situacijah med stanovalci ter med stanovalci in delavci, razvijanje prostovoljnega dela, sodelovanje pri organizaciji različnih interesnih dejavnosti in prireditiv. Stanovalec lahko zapusti dom zaradi različnih razlogov, socialni delavec pa mu pri tem pomaga in uredi vse potrebno v zvezi s prenehanjem bivanja v domu. Naloge socialnega delavca ob odhodu so: priprava odpusta stanovalca v domače okolje, v drugo institucijo, v novo okolje, obravnava predloga za premestitev stanovalca v drugo institucijo ter urejanje prenehanja bivanja stanovalca zaradi smrti. Pomembno področje dela socialnega delavca pa je tudi v zagotavljanju dobrih odnosov med vsemi sistemi, ki se v domovih prepletajo, medsebojno srečujejo in povezujejo. To so stanovalci, svojci in delavci v domu (Mali 2008: 83–89). Značilnosti nalog socialnega delavca sta predvsem pomembnost in odgovornost. Socialni delavec mora popeljati

stanovalca v novo življenjsko okolje in v nov način življenja. To stori skupaj z uporabnikom in na njemu primeren način. Socialni delavec pa se pri svojem delu v domu sooča tudi z neskladnostjo vloge socialnega delavca z zahtevami in cilji institucije (*ibid.*).

Stari ljudje imajo večinoma slabo mnenje o domovih za stare in le malo ljudi je pripravljenih iti v dom. Stališče do domov je odvisno od položaja starih ljudi, od tega, ali so že razmišljali o domu ali ne, koliko poznajo življenje v domu, od vzrokov, zakaj bi šli v dom, od starosti, zdravja itn. (Požarnik 1981: 142).

Stališče starih ljudi do domov je odvisno od podobe domov v očeh prebivalstva. Mnogi v domovih vidijo še vedno nekakšne hiralnice in ubožnice. V anketi, ki so jo izvedli, je večina starih ljudi navedla, da jih v domu motijo predvsem izguba individualnosti, intimnosti, tog hišni red, množičnost, denarna obremenitev otrok in opustitev priljubljenih dejavnosti (*op. cit.*: 142–143).

Vzroki za to, da gredo stari ljudje v domove, so številni, med najpogostejšimi pa so: bolehnost, nesposobnost skrbeti zase, osamljenost, utesnjenost, slabe stanovanjske razmere, želja po gospodinjski oskrbi (predvsem moški). Prehod v dom je vedno kritičen, saj le ena četrtnina starih ljudi odide v dom z lahkoto in brez duševnih stisk, ostali pa odidejo težko ali zelo težko (*op. cit.*: 145). Kritičen je tudi čas čakanja na sprejem. Mnogi stari ljudje so takrat v negotovosti in v dvomih, ki povzročijo napetost, nemir, razdražljivost in potrto (*op. cit.*: 146).

Prihod v dom pomeni za starega človeka veliko osebno spremembo. S prihodom v dom je človek izkoreninjen iz svojega domačega okolja. Vsakdanje življenje človeka je odvisno od službenih odnosov z uslužbenci doma. S prihodom v dom star človek izgubi svoje dotedanje socialne stike z družino, sosedi, prijatelji in znanci. Pozneje se omejuje le na občasne, čedalje redkejše obiske. Tako starim ljudem manjka temeljni medčloveški odnos, ki ga lahko uresničujejo le v primarni družini, v manjši skupini. Izgubijo stike s srednjo in mlado generacijo in jim je tako onemogočen prenos bogatih življenjskih izkušenj ter spoznanj. Vse to pa pripelje do osamljenosti, čustvene otopelosti in marginalizacije (Postružnik 2000: 337). Ko star človek pride v dom, izgubi stik s

svojim prejšnjim okoljem. Obiski svojcev niso tako pogosti in z njimi ni več v stalnem odnosu (*op. cit.:* 338).

Ramovš (2003: 104) meni, da se po prihodu v dom za stare ljudi nadpovprečno dvigne smrtnost, ker tja pripeljejo zelo bolne ljudi, podobno pa se to dogaja tudi z ljudmi, ki so bili prej še zdravi. Škodljiv stres ob preselitvi lahko povzroči psihosomatska obolenja. Vendar pa velja tudi obratno, saj ko se stanovalci v domu za stare vključijo v medgeneracijske skupine za kakovostno starost, niso več osamljeni in občutno upade njihova poraba zdravil in obolevnost.

Staremu človeku lahko veliko pomagajo svojci, ki mu stojijo ob strani pri sprejemu v dom in redno prihajajo na obiske. Med svojci obstaja najtesnejša čustvena vez, zato je stanovalec njihovega obiska vedno vesel in ga nestrpnost pričakuje. Vsak obisk je dogodek in če je zaželen, prinese še toliko več pozitivnega vzdušja (Belič 1997: 132).

Velikokrat se zgodi, da imajo svojci slabo vest, ker je njihov oče ali mati odšel v dom in zaradi tega težko prihajajo ali celo sploh ne želijo priti na obisk. Taki občutki otežujejo odnose s stanovalcem in z osebjem. Najtežje so situacije, kjer v družini obstajajo stare zamere, zaradi katerih svojci ne želijo obiskovati svojega družinskega člana v domu. To je za starega človeka zelo naporno. Velikokrat se zgodi, da ravno zaradi neporavnanih družinskih računov človek ne more sprejeti doma za stare ljudi za svojega (*op. cit.:* 135).

Požarnik (1981: 147) piše, da se največkrat stari ljudje v domovih pritožujejo, da pogrešajo bolj pogoste stike s sorodniki, več domačnosti in stike s prijaznimi ljudmi. Drugi pogrešajo predvsem več samostojnosti, denarja, zdravja, razvedrila in miru.

Slaba stran bivanja v domovih za stare je pešanje ali celo izguba raznih prejšnjih socialnih stikov, kar se pogosto konča s popolno osamo. Ta osama je še toliko bolj očitna, če star človek nima otrok, sorodnikov in znancev. Ob bivanju v domovih pa se ne zmanjša le pogostost stikov z ljudmi, s katerimi so se srečevali prej, pač pa se spremeni tudi kakovost teh stikov. Kot so pokazale raziskave, so tudi stiki med stanovalci domov in njihovimi svojci ter znanci, bolj površni. Vzrok je v tem, da so stari ljudje v domovih bolj odmaknjeni od stvarnosti in dogajanja

v svetu (*op. cit.:* 149). Osama v domovih raste s časom bivanja v domovih oz. s starostjo. Po eni strani z leti znanci postopno umirajo, po drugi strani pa se z leti bivanja v domu tudi vedno bolj rahlja vez z otroki in s sorodniki. To osamo, ki je za stare ljudi zelo mučna, pa lahko domsko varstvo ublaži s krepitvijo stikov med stanovalci v domu samem (*ibid.*).

Institucije za stare ljudi so sredstvo za odiranje starosti in starih ljudi na družbeni rob. Zaradi tako ožigosanega položaja starih ljudi in institucij za stare ljudi si mora osebje prizadevati za dvig kvalitete življenja, seveda kolikor je v instituciji to sploh mogoče (Mali 2008: 34).

Svojci stanovalcev predstavljajo velik potencial in vir moči, ki bi ga bilo smiselno izkoristiti. Stalno in odprto sodelovanje med delavci doma in svojci bi omogočilo trajen dialog v dobro stanovalcev in tudi delavcev. Stanovalcem bi predvsem zmanjšalo občutek ogroženosti in socialne izolacije. Prav tako bi dobili občutek, da so še vedno pomembni ter da so povezani z dogajanjem v domu in izven njega (Milošević Arnold 2003: 22–23).

1.8. Dom starejših občanov Polde Eberl - Jamski Izlake

Dom starejših občanov Polde Eberl - Jamski (krajše DSO Izlake) se nahaja v okolju manjšega kraja Izlake v občini Zagorje ob Savi. Prvič je odprl svoja vrata leta 1980, leta 1987 pa so dogradili še prizidek z notranjim bazenom. Ime je dobil po rudarju, ki se je kljub svoji težki invalidnosti v drugi svetovni vojni pridružil partizanom. Leta 1943 si je zlomil nogo in se zdravil v jami blizu vasi Tirna in kot aktivist OF deloval kar iz te jame. Od tod izvira njegov vzdevek Jamski. Jeseni leta 1943 so ga Nemci izsledili in ubili.

V bližini DSO Izlake so trgovina, banka, pošta, avtobusno postajališče, cvetličarna, itn. Ob potoku Orehovica, ki teče za domom, pa je urejena sprehajalna pot. Blizu doma se nahajajo Medijske toplice, ki imajo izvir termalne vode.

Poslanstvo DSO Izlake je omogočati čimbolj dostopno, kakovostno in prijetno življenje starih ljudi ter skrb za dobre in tople odnose med sodelavci, stanovalci, svojci in ostalimi občani.

Prizadevajo si, da bi DSO Izlake izžareval toplino domačega ognjišča, ljudje v njem pa bi čutili medsebojno zaupanje in zadovoljstvo.

Logotip doma je regratova lučka, ki predstavlja cikličnost časa: rojstvo, zorenje, zrelost. Tudi zadnja, najbolj zrela stopnja, regratova lučka, je koristna, saj svoje plodove prenese naprej in ustvari nove rastline. Stanovalci so v vseh svojih življenjskih obdobjih po najboljših močeh prispevali pomemben delež družini in družbi. Sedaj pa so, kakor plodovi regratove lučke, povezani v domski skupnosti, kjer prenašajo svoje življenjske izkušnje in modrost na mlajše rodove.

Stari ljudje se ob odločitvi za odhod v DSO Izlake najprej srečajo s socialno delavko, katere naloga je blažiti težave, pomagati pri reševanju problemov in svetovati. Socialna delavka vodi postopke sprejema, sprejme stanovalca v novi dom in mu pomaga pri njegovem vključevanju v drugačno, zanj novo življenjsko okolje. Novo sprejetim stanovalcem socialna delavka nudi posebno pozornost in jim pomaga pri vživljanju v novo okolje. Zato je v začetku poudarek na individualnih razgovorih, v katerih ugotavlja potrebe, želje, morebitne težave in stiske starega človeka. S svetovalnim delom pomaga posamezniku reševati socialne stiske in težave, posreduje pri urejanju medsebojnih odnosov, premeščanju v druge sobe ter nudi svetovanje in oporo pri obremenilnih situacijah. Pomoč pri ohranjanju socialnih stikov je pomembna naloga socialne delavke in pomeni predvsem sodelovanje s svojci stanovalcev, ki poteka na različne načine (individualni razgovori, sestanki s svojci, predavanja za svojce ter koordinacija mreže prostovoljcev) (<http://www.dso-izlake.si>).

V DSO Izlake živi 186 stanovalcev. Povprečna starost stanovalcev je 81 let, med njimi pa prevladujejo ženske, saj jih je 72 %. Stanovalci v domu so nameščeni v negovalnem ali bivalnem delu, odvisno od težav, s katerimi se soočajo. Sobe so enoposteljne, dvoposteljne ter večposteljne. Največ večposteljnih sob je na negovalnem oddelku. Prednost večposteljnih sob stanovalci vidijo predvsem v druženju in medsebojni povezanosti. V domu za vsakega stanovalca pripravijo individualni program obravnave, v katerem zajamejo, kaj posameznik zmore, kaj si želi, kakšna so njegova pričakovanja, kako si bo zapolnil dneve. Glede prehrane v domu imajo

stanovalci možnost izbire različnih dietnih menijev, mlečne, navadne ter vegetarijanske prehrane. Zajtrki so večinoma samopostrežni. Stanovalcem za zapolnitev njihovega časa ponujajo veliko interesnih dejavnosti. Organizirajo različne prireditve, izlete, likovne delavnice, debatne krožke, rekreativne skupine, molitvene skupine, delavnice ročnih del, na voljo pa jim je tudi bazen s termalno vodo. Prireditve potekajo vsak četrtek, vsak prvi torek v mesecu pa imajo t. i. zbor stanovalcev. Domski delavci in stanovalci dobro sodelujejo s prostovoljci. Največ jih je iz društva invalidov, društva upokojencev, šol in vrtcev. Dobro sodelujejo tudi s kinološkim društvom. Sodeč po anketi, ki jo redno izvajajo med stanovalci, so stanovalci z bivanjem v domu zadovoljni. Po besedah socialne delavke oskrbovalci vedno prisluhnejo željam stanovalcev ter spoštujejo njihovo zasebnost. Posebnost DSO Izlake je oddelek za rehabilitacijo, saj je edini takšen oddelek v Sloveniji. Oddelek za rehabilitacijo je namenjen izrecno okrevanju po kapi. Rehabilitacija poteka podobno kot v zdravilišču, okrevanje pa traja okrog 6 tednov. V izlaškem domu je ustanovljeno tudi organizacijsko varovanje za osebe z demenco. Ponujajo pa tudi dnevno varstvo. Stari ljudje lahko v domu preživijo ves dan ali samo nekaj ur, ponujajo jim tudi celotno oskrbo. Z obiskovanjem dnevnega varstva bi se lahko star človek postopoma privadil na življenje v domu, ne bi se počutil odrinjenega in mu selitev ne bi predstavljala tako stresne situacije. Poleg storitev doma za starejše občane pa na Izlakah ponujajo tudi razvoz kosil, samoplačniške fizioterapije, najem dvorane, uporabo bazena, imajo šolo proti bolečinam v križu ter tudi kozmetični in frizerski salon

(<http://www.erevir.si/Moduli/Clanki/Clanek.aspx?ModulID=5&KategorijaID=52&ClanekID=45>
1).

2. Problem

2.1. Okoliščine in pobuda za raziskavo

S staranjem prebivalstva se spreminja struktura prebivalstva in tako se tudi povečuje delež starih ljudi. Z naraščanjem števila starih ljudi se bo povečala tudi potreba po novih vrstah pomoči ter večjem obsegu pomoči med starimi ljudmi. Stari ljudje bodo v prihodnosti še bolj ranljivi in bodo za kakovostno staranje potrebovali pomoč drugih. Pomoč lahko dobijo tudi v neformalnih socialnih mrežah, ki jih sestavljajo družina, sorodniki in prijatelji. Pomoč, ki jo stari ljudje potrebujejo, je tako materialne kot tudi nematerialne narave. Vendar pa ljudem, ki živijo v domu za stare, še posebej primanjkuje slednja. Pogosto so zaradi pomanjkanja nematerialne podpore osamljeni in nesrečni. Za stare ljudi v domovih so še posebej pomembni socialni stiki z družino in s prijatelji, saj jim pomagajo pri tem, da zagotovijo svoje potrebe po temeljnem, osebnem medčloveškem odnosu in predaji svojih dragocenih življenjskih izkušenj ter spoznanj mlajši generaciji.

V času prostovoljnega dela in obvezne prakse, ki sem jo opravljala v okviru študija socialnega dela, sem ugotovila, kako zelo so za stare ljudi pomembne neformalne mreže. Glede na to, da sem si v domu nabrala veliko izkušenj z delom s starimi in tudi znanja o tej populaciji, sem se odločila izvesti raziskavo prav v Domu starejših občanov na Izlakah. Socialni delavki sem predlagala, da bi s stanovalci doma naredila anketo na temo socialnih stikov in tako poglobila svoje znanje kot tudi znanje zaposlenih o temi neformalnih mrež.

V diplomski nalogi sem raziskovala značilnosti neformalnih socialnih mrež stanovalcev DSO Izlake. Zanimale so me predvsem: pogostost stikov z neformalno socialno mrežo, zadovoljstvo stanovalcev s to neformalno socialno mrežo, način ohranjanja stikov, vrsta pomoči in medosebni odnosi v neformalni socialni mreži.

V okviru diplomske naloge pa sem želela preučiti tudi vlogo starosti stanovalcev ter njihovo dolžino bivanja v domu v povezavi:

- a) s pogostostjo stikov stanovalcev znotraj neformalne socialne mreže;

- b) z zadovoljstvom stanovalcev s količino stikov znotraj neformalne socialne mreže;
- c) z načinom ohranjanja stikov znotraj neformalne socialne mreže;
- d) s pomočjo, ki so jo stanovalci deležni znotraj neformalne socialne mreže;
- e) z odnosi, ki jih imajo stanovalci znotraj neformalne socialne mreže.

2.2. Hipoteze

Na podlagi preučenih strokovno-znanstvenih spoznanj ter izkušenj, ki sem jih pridobila z delom v DSO Izlake, sem oblikovala naslednje hipoteze:

➤ **Pogostost stikov:**

H1.1.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v pogostosti stikov z družino in s sorodniki.

H1.2.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v pogostosti stikov s prijatelji.

H2.1.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov z družino in s sorodniki.

H2.2.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov s prijatelji.

➤ **Zadovoljstvo s količino stikov:**

H3.1.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki.

H3.2.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji.

H4.1.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki.

H4.2.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji.

➤ **Način ohranjanja stikov:**

H5.1.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov z družino in s sorodniki.

H5.2.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov s prijatelji.

H6.1.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov z družino in s sorodniki.

H6.2.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov s prijatelji.

➤ **Vrsta pomoči:**

H7.1.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in s sorodniki.

H7.2.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji.

H8.1.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in s sorodniki.

H8.2.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji.

➤ **Medosebni Odnosi:**

H9.1.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki.

H9.2.: obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov s prijatelji.

H10.1.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki.

H10.2.: obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v ocenjevanju medosebnih odnosov s prijatelji.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Raziskava je empirična. V raziskavi sem zbirala številčne podatke in jih obdelala kvantitativno, zato je raziskava kvantitativna. Raziskava je tudi deskriptivna, saj v raziskavi poskušam opisati značilnosti neformalnih socialnih omrežij stanovalcev DSO Izlake in ugotoviti stanje na spremenljivkah, kot sta starost in dolžina bivanja v domu.

Tabela 3.1.: Pregledna tabela spremenljivk ter odnosov med njimi

Neodvisne spremenljivke →		Odvisne spremenljivke	
Starost	<ul style="list-style-type: none"> - manj kot 85 let, - 85 let in več 	Pogostost stikov	<ul style="list-style-type: none"> - vsak dan - vsaj 1x tedensko - vsaj 1x mesečno - nekajkrat v letu - 1x na leto ali manj
Dolžina bivanja v DSO Izlake	<ul style="list-style-type: none"> - manj kot 5 let - Več kot 5 let 	Zadovoljstvo s količino stikov	<ul style="list-style-type: none"> - popolnoma nezadovoljen - nezadovoljen - niti nezadovoljen, niti zadovoljen - zadovoljen - zelo zadovoljen
		Način ohranjanja stikov	<ul style="list-style-type: none"> - osebno oz. neposredno - posredno
		Vrsta pomoči	<ul style="list-style-type: none"> - materialna pomoč - finančna pomoč - nematerialna pomoč - emocionalna pomoč - informacijska pomoč
		Medosebni odnosi	<ul style="list-style-type: none"> - zelo slabi odnosi - slabi odnosi - niti slabi, niti dobri odnosi - dobri odnosi - zelo dobri odnosi

3.2. Merski instrumenti in viri podatkov

V raziskavi sem podatke zbirala s spraševanjem. Uporabila sem anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila sama in sestoji iz 8 vprašanj (5 zaprtega tipa, 3 polzaprtega tipa). Vprašalnik zajema vprašanja o spolu, starosti, dolžini bivanja v domu, pogostosti stikov, zadovoljstvu s stiki, načinu ohranjanja stikov, vrsti pomoči in medosebnih odnosih.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacija so stari ljudje, ki so v marcu 2011 bivali v Domu starejših občanov Polde Eberl - Jamski Izlake. Vzorec je neslučajnostni. V svoji raziskavi sem raziskovala, kako na neformalne mreže vpliva dolžina bivanja v domu, zato sem zaradi lažje primerjave potrebovala polovico stanovalcev, ki bivajo v DSO Izlake manj kot 5 let (v DSO Izlake so prišli po 15. 3. 2006), in polovico tistih, ki bivajo v DSO Izlake več kot 5 let (v DSO Izlake so prišli pred 15. 3. 2006). Socialna delavka mi je pripravila seznam stanovalcev, ki sem jih anketirala. Vzorec zajema 72 stanovalcev DSO Izlake. Prednost vzorca je logistično lažja izvedba raziskave. Slabost pa je, da vzorec ni reprezentativen, zato so rezultati podvrženi večjemu tveganju, da ne prikazujejo realnega stanja populacije, temveč njen ekstrem.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo z metodo spraševanja s pomočjo anketnega vprašalnika. Vse stanovalce sem anketirala individualno, neposredno, saj so imeli različne težave z vprašalnikom (niso videli, niso mogli pisati). Odgovore sem pri vseh zapisovala sama. Anketa je v povprečju trajala 10 minut. Anketiranje stanovalcev je potekalo od 15. 3. 2011 do 18. 3. 2011 v skupnih prostorih DSO Izlake ter po sobah stanovalcev. Slabost takšnega zbiranja podatkov je predvsem ta, da je bila večina vprašanj zaprtega tipa, zato določenih vidikov nisem mogla globlje preučiti. Prednost pa je predvsem racionalnost obdelave podatkov.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem obdelala kvantitativno. Podatke sem vnesla v računalniški program za statistično obdelavo SPSS (Statistical package for social sciences). S pomočjo programa sem izračunala

frekvence in odstotke, prav tako sem preverila hipoteze s hi-kvadrat testom, pri čemer sem hipoteze potrjevala z manj kot 5% tveganjem. Kullbachov preizkus sem uporabila kot nadomestilo hi-kvadrat preizkusa pri tabelah, kjer je bilo več kot 20% teoretičnih frekvenc manjših od 5. Številčne podatke pa sem podkrepila tudi z odgovori anketirancev na polzaprtá vprašanja. Najprej sem izpisala vse odgovore in jih kategorizirala. Pri četrtem poglavju sem napisala kategorije, v oklepaju pa sem zapisala tudi nekatere odgovore, ki so mi jih podali anketiranci. V Microsoft Wordu sem naredila tabele, v katerih sem prikazala frekvence ter odstotke. S pomočjo Microsoft Excela pa sem naredila grafe in tako grafično prikazala dobljene podatke.

4. Rezultati

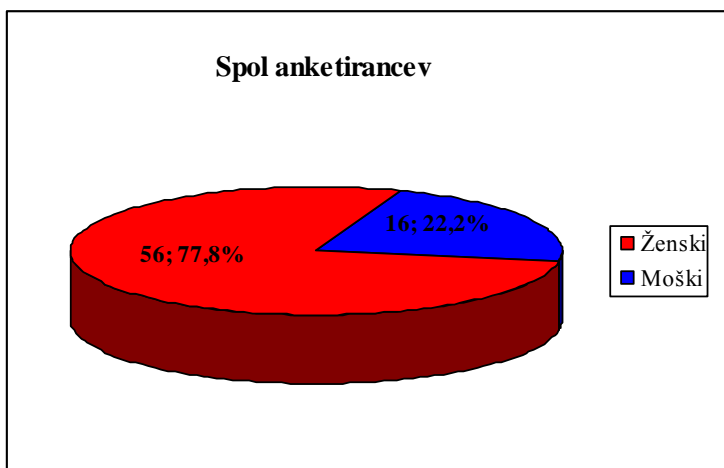
4.1. Rezultati

4.1.1. Spol anketirancev

Tabela 4.1.: Spol anketirancev

Spol	f	f%
Ženski	56	77,8
Moški	16	22,2
Skupaj	72	100

Graf 4.1.: Grafični prikaz spola anketirancev

Iz Tabele 4.1. in Grafa 4.1. je razvidno, da je v raziskavi sodelovalo 72 stanovalcev Doma starejših občanov Izlake, od tega 56 žensk (77,8 %) in 16 moških (22,2 %). Celotna populacija stanovalcev doma je 186 stanovalcev, in sicer 134 (72,0 %) žensk in 52 (27,9 %) moških. Vzorec je torej zajemal 38,7 % celotne populacije stanovalcev DSO Izlake.

4.1.2. Starost anketirancev

Tabela 4.2.: Starost stanovalcev DSO Izlake

Starost	f	f%
Manj kot 85 let	37	51,4
85 let in več	35	48,6
Skupaj	72	100

Iz Tabele 4.2. lahko vidimo, da je v anketi sodelovalo 37 (51,4 %) anketirancev starih manj kot 85 let in 35 (48,6 %) anketirancev starih 85 let in več. Celotna populacija stanovalcev DSO Izlake zajema 119 (63,9 %) stanovalcev starih manj kot 85 let in 67 (36,0 %) stanovalcev starih 85 let ali več.

4.1.3. Dolžina bivanja anketirancev v DSO Izlake

Tabela 4.3.: Dolžina bivanja stanovalcev v DSO Izlake

Dolžina bivanja	f	f%
Manj kot 5 let	36	50
Več kot 5 let	36	50
Skupaj	72	100

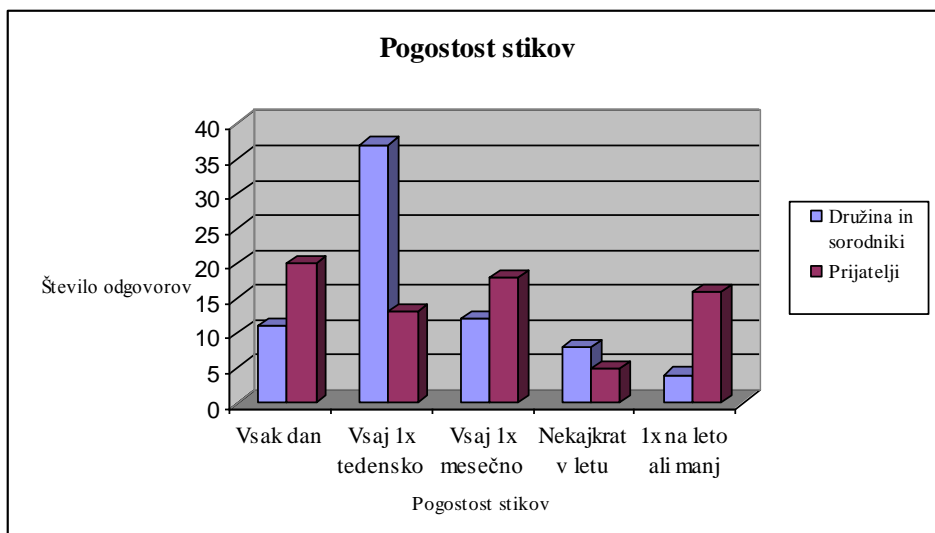
V anketi je sodelovalo 36 (50 %) stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, in 36 (50 %) stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake dlje kot 5 let. Celotna populacija stanovalcev DSO Izlake zajema 67 (36,0 %) stanovalcev, ki živijo v domu več kot 5 let, in 110 (59,1 %) stanovalcev, ki živijo v domu manj kot 5 let.

4.1.4. Pogostost stikov

Tabela 4.4.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov stanovalcev DSO Izlake

Pogostost stikov	Družina in sorodniki		Prijatelji	
	f	f%	f	f%
Vsak dan	11	15,3	20	27,8
Vsaj 1x tedensko	37	51,4	13	18,1
Vsaj 1x mesečno	12	16,7	18	25
Nekajkrat v letu	8	11,1	5	6,9
1x na leto ali manj	4	5,5	16	22,2
Skupaj	72	100	72	100

Graf 4.2.: Grafični prikaz pogostosti stikov

Iz Tabele 4.4. in Grafa 4.2. je razvidno, da je več kot polovica anketirancev (51,4 %) na vprašanje, kako pogosto imajo stike z družino in sorodniki, odgovorila, da imajo stike vsaj 1x tedensko. 12 anketirancev (16,7 %) ima stike vsaj 1x mesečno, 11 (15,3 %) vsak dan, 8 (11,1 %) nekajkrat v letu, 4 (5,5 %) pa imajo stike 1x na leto ali manj.

Slaba tretjina anketirancev (27,8 %) je odgovorila, da imajo vsak dan stike s prijatelji. 18 (25 %) jih je dogovorilo, da imajo stike s prijatelji vsaj 1x mesečno, 16 (22,2 %) jih ima stike 1x na leto ali manj, 13 (18,1 %) vsaj 1x tedensko, 5 (6,9 %) pa jih ima stike nekajkrat v letu (Tabela 4.4. in Graf 4.2.).

Stanovalci imajo pogostejše stike z družino in s sorodniki, saj je več kot polovica vseh anketiranih stanovalcev (66,7 %) povedala, da jih družina in sorodniki obiskujejo vsak dan ali vsaj 1x tedensko. 33,3 % pa jih je povedalo, da imajo stike vsaj 1x mesečno, nekajkrat v letu ali pa 1x na leto ali manj.

Stanovalci imajo redkejše stike s prijatelji kot z družino in s sorodniki, saj jih je več kot polovica (54,2 %) izbralo trditve, da imajo stike s prijatelji 1x mesečno, nekajkrat v letu ali 1x na leto ali manj. Malo manj kot polovica (45,8 %) pa jih ima stike vsak dan ali vsaj 1x tedensko.

Stanovalci DSO Izlake imajo razmeroma pogoste stike z družino, s sorodniki in prijatelji. Če primerjamo stike z družino in s sorodniki ter stike s prijatelji, pa imajo stanovalci pogostejše stike z družino in s sorodniki. Stike s prijatelji ima vsak dan slaba tretjina stanovalcev. Predvidevam, da so to tisti, ki imajo prijatelje tudi v domu. Presenetljivo je, da skoraj 70 % stanovalcev nima vsakodnevnih stikov s prijatelji.

4.1.5. Zadovoljstvo s količino stikov

Tabela 4.5.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva stanovalcev DSO Izlake s količino stikov

Zadovoljstvo s količino stikov	Družina in sorodniki		Prijatelji	
	f	f%	f	f%
Popolnoma nezadovoljen	0	0	1	1,4
Nezadovoljen	10	13,9	7	9,7
Niti nezadovoljen, niti zadovoljen	8	11,1	8	11,1
Zadovoljen	42	58,3	50	69,4
Zelo zadovoljen	12	16,7	6	8,3
Skupaj	72	100	72	100

Graf 4.3.: Grafični prikaz zadovoljstva s količino stikov

Iz Tabele 4.5. in Grafa 4.3. je razvidno, da je več kot polovica anketirancev (58,3 %) zadovoljnih s količino stikov z družino in s sorodniki. 12 anketiranih stanovalcev (16,7 %) je zelo zadovoljnih, 10 (13,9 %) jih je nezadovoljnih, 8 (11,1 %) pa niti nezadovoljnih niti zadovoljnih s

količino stikov z družino in s sorodniki. Nihče od anketiranih pa ni izbral odgovora, da je popolnoma nezadovoljen s količino stikov z družino in s sorodniki.

Anketiranci so pri tem vprašanju svoj odgovor utemeljili ter podali razloge za zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo s količino stikov z družino in s sorodniki.

Zadovoljni ali zelo zadovoljni (skupaj 75 %) so zaradi velike količine oz. pogostosti stikov. Zadovoljni so tudi z manjšo količino stikov, ker ne potrebujejo nikogar. Nekateri so zadovoljni, ker jih obiskujejo otroci. Drugi pa so odgovorili, da so zadovoljni z manjšo količino stikov, saj razumejo, da družina in sorodniki nimajo časa in so oddaljeni. Ena stanovalka je povedala, da je sicer zadovoljna s količino stikov, ki jo ima, nerada pa sili ljudi, da bi jo obiskovali.

Tisti, ki so nezadovoljni (13,9 %), so povedali, da so nezadovoljni zaradi majhne količine stikov in si želijo več stikov. Prav tako si želijo več stikov z otroki. Nekateri so nezadovoljni, ker nimajo družine in sorodnikov, ki bi jih obiskovali. Kot razlog so navedli tudi odtujitev, pomanjkanje časa sorodnikov in oddaljenost.

Tisti, ki niso niti nezadovoljni, niti zadovoljni (11,1 %) pa so podali razloge, kot so pomanjkanje časa sorodnikov, oddaljenost. Nekdo je povedal tudi, da nima družine.

Iz teh rezultatov lahko razberemo, da je več kot polovica stanovalcev zadovoljnih s količino stikov, ki jo imajo, ne glede na to, ali so stiki pogosti ali redki. Večina jih je povedala, da so zadovoljni zaradi pogostih stikov z družino, obstajajo pa tudi takšni, ki ne potrebujejo večje količine stikov. Le 13,9 % stanovalcev je nezadovoljnih s količino stikov. Iz njihovih odgovorov pa lahko sklepamo, da bi lahko njihovo zadovoljstvo povečali že s tem, da bi povečali količino stikov, pomagali tistim, ki nimajo družine in sorodnikov, ki bi jih obiskovali, ter omogočili stike tudi tistim, katerih sorodniki nimajo časa ali so oddaljeni (drugi načini ohranjanja stikov, npr. preko medijev).

Večina anketiranih (69,4 %) je na vprašanje, kako so zadovoljni s količino stikov s prijatelji odgovorilo, da so zadovoljni. 8 (11,1 %) anketirancev je izbralo odgovor niti nezadovoljen, niti

zadovoljen, 7 (9,7 %) nezadovoljen, 6 (8,3 %) zelo zadovoljen, 1 (1,4 %) izmed anketirancev pa je izbral odgovor popolnoma nezadovoljen.

Anketiranci so pri tem vprašanju svoj odgovor utemeljili ter podali razloge za zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo s količino stikov s prijatelji.

Zadovoljni ali zelo zadovoljni (skupaj 77,7 %) so zaradi velike količine oz. pogostosti stikov s prijatelji v domu, velike količine stikov s prijatelji. Drugi so povedali, da so zadovoljni kljub majhnemu številu stikov s prijatelji in da ne potrebujejo stikov s prijatelji. Nekateri pa so zadovoljni kljub manjši količini stikov, saj razumejo, da prijatelji nimajo časa, so oddaljeni ali pa so se odtujili drug od drugega.

Nezadovoljni ali popolnoma nezadovoljni (11,1 %) so zaradi majhne količine stikov, ki je posledica oddaljenosti prijateljev, pomanjkanja časa, zmanjšanja stikov zaradi bolezni ter odtujitve.

Niti nezadovoljni, niti zadovoljni (11,1 %) pa so zaradi zadostne količine stikov s prijatelji izven doma, vendar pa v domu nimajo prijateljev, zaradi zmanjšanja stikov s prijatelji zaradi bolezni, majhne količine stikov s prijatelji.

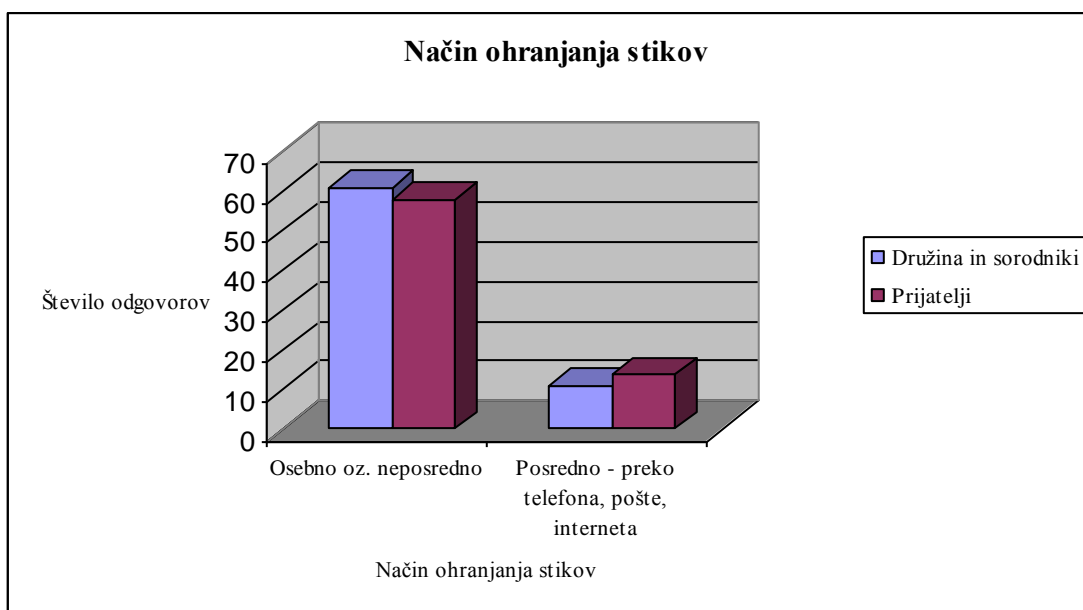
Več kot polovica anketirancev je zadovoljnih s količino stikov s prijatelji, ne glede na to, ali so stiki pogosti ali redki.

4.1.6. Način ohranjanja stikov

Tabela 4.6.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov

Način ohranjanja stikov	Družina in sorodniki		Prijatelji	
	f	f%	f	f%
Osebno oz. neposredno	61	84,7	58	80,6
Posredno – preko telefona, pošte, interneta	11	15,3	14	19,4
Skupaj	72	100	72	100

Graf 4.4.: Grafični prikaz načina ohranjanja stikov

Večina anketirancev (84,7 %) je kot najpogostejši način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki navedla osebno oz. neposreden način. 11 (15,3 %) anketirancev pa je kot najpogostejši način ohranjanja stikov izbralo posreden način (Tabela 4.6. in Graf 4.4.).

Stiki, ki jih stanovalci ohranjajo na neposreden način, potekajo preko obiskov. Ko jih družina in sorodniki obišejo, se pogovarjajo, družijo, sprehajajo, hodijo na izlete, posedajo ob kavici. Prav

tako so nekateri povedali, da jim sorodniki tudi pomagajo, ali pa jim prinesejo manjše materialne dobrine. Ko so prazniki, pa stanovalci skupaj s sorodniki praznujejo.

Stanovalci, ki najpogosteje z družino in s sorodniki ohranjajo stike na posreden način, pa so povedali, da stiki večinoma potekajo preko telefona, prav tako pa tudi osebno, vendar so osebni stiki redkejši. Nekateri zaradi oddaljenosti z družino in s sorodniki večinoma ohranjajo stike preko telefona.

Iz rezultatov je razvidno, da večino stanovalcev ohranja stike z družino in s sorodniki na osebni oz. neposreden način. Manjše število stanovalcev pa ohranja stike preko telefona. Tisti, ki ohranjajo stike preko telefona, so povedali, da imajo tudi osebne stike, vendar so redkejši. Razumljivo je, da nekateri, ki imajo sorodnike zelo oddaljene, najpogosteje stike ohranjajo preko telefona.

Večina anketirancev (80,6 %) je kot najpogostejši način ohranjanja stikov s prijatelji izbrala osebni oz. neposreden način. 14 (19,4 %) pa jih je navedlo, da je najpogostejši način posredni (Tabela 4.6. in Graf 4.4.).

Anketiranci, ki so na vprašanje, kako ohranjajo stike s prijatelji, odgovorili, da jih ohranjajo osebno in neposredno, so povedali, da se s prijatelji spominjajo mladih let, preteklosti ter skupaj obujajo spomine. S prijatelji v domu se družijo, hodijo na prireditve, izlete, se pogovarjajo ob kavici, pojejo, igrajo igre ter izdelujejo ročna dela. Nekaterim prijatelji tudi pomagajo. Prav tako si izmenjujejo novice, se pogovarjajo o vsakdanjih stvareh, vremenu, o tem, kdo je umrl itn.

Stanovalci, ki najpogosteje ohranjajo stike s prijatelji na posreden način, pa so povedali, da potekajo stiki večinoma preko telefona, redkeje tudi osebno. Nekateri imajo stike s svojimi prijatelji izključno preko telefona.

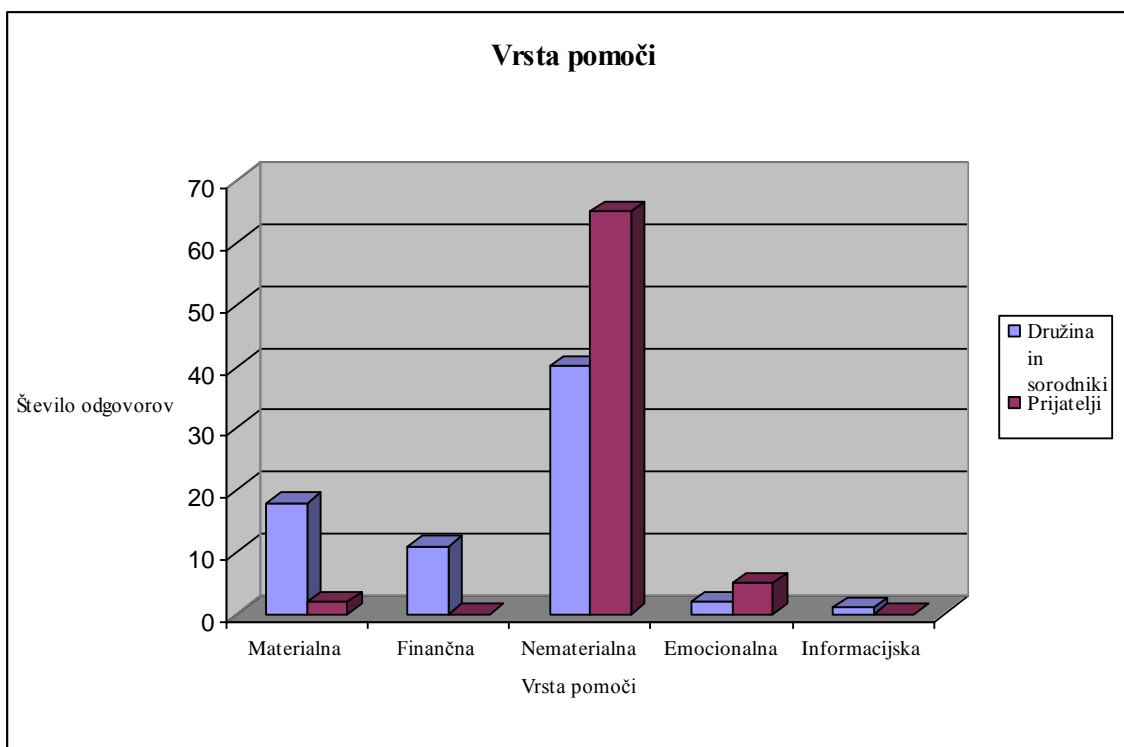
Velika večina anketiranih stanovalcev ohranja stike s prijatelji na osebni način. Zelo malo pa jih ohranja stike s prijatelji na posreden način. Vendar pa imajo tisti, ki ohranjajo s prijatelji stike preko telefona, zelo redke osebne stike s prijatelji ali pa jih nimajo.

4.1.7. Pomoč

Tabela 4.7.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo prejema stanovalci DSO Izlake

Pomoč	Družina in sorodniki		Prijatelji	
	f	f%	f	f%
Materialna (dobrine ...)	18	25	2	2,8
Finančna (denar)	11	15,3	0	0
Nematerialna (druženje, pogovor ...)	40	55,5	65	90,3
Emocionalna (čustvena opora)	2	2,8	5	6,9
Informacijska (informacije)	1	1,4	0	0
Skupaj	72	100	72	100

Graf 4.5.: Grafični prikaz vrste pomoči, ki jo prejemaajo anketiranci

Pri tem vprašanju sem pomoč, ki jo prejmejo stanovalci DSO Izlake od družine, sorodnikov ali prijateljev, razdelila na materialno, finančno, nematerialno, emocionalno ter informacijsko. Materialna pomoč zajema dobrine, manjše stvari, ki jih stanovalci dobijo od članov njihove neformalne socialne mreže. Finančna pomoč zajema denarno pomoč. Nematerialna pomoč zajema druženje in pogovor, emocionalna predvsem čustveno oporo, informacijska pa dajanje informacij.

Pri vprašanju, katero pomoč najpogosteje nudijo družina in sorodniki, je več kot polovica anketirancev (55,5 %) izbrala nematerialno pomoč, 18 (25 %) jih je izbralo materialno, 11 (15,3 %) finančno, 2 (2,8 %) emocionalno in eden (1,4 %) informacijsko pomoč (Tabela 4.7. in Graf 4.5.).

Večina anketirancev (90,3 %) je za najpogostejšo pomoč, ki jo nudijo prijatelji, izbrala nematerialno pomoč. 5 (6,9 %) jih je za odgovor izbralo emocionalno pomoč, 2 (2,8 %)

materialno pomoč, nihče pa ni kot najpogostejšo pomoč, ki jo nudijo prijatelji, izbral finančne ali informacijske pomoči (Tabela 4.7. in Graf 4.5.).

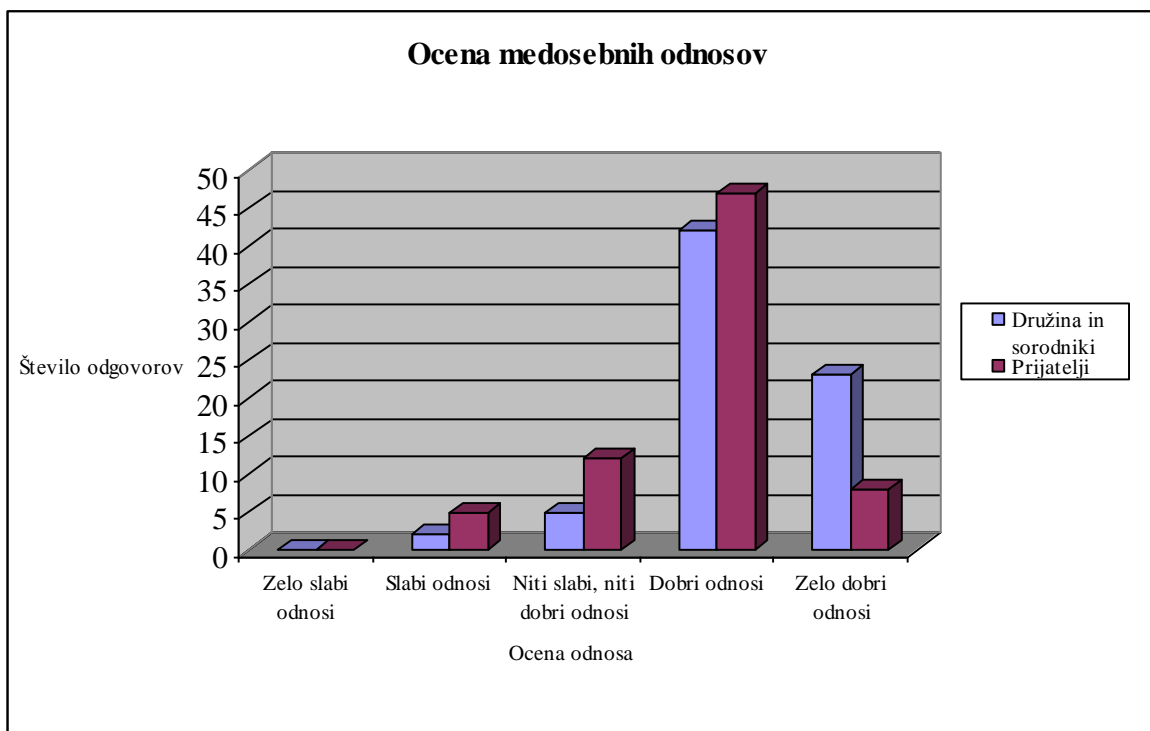
Tako družina kot tudi prijatelji stanovalcem najpogosteje nudijo nematerialno pomoč. Manjše število stanovalcev je kot najpogostejšo pomoč, ki jo nudijo sorodniki, izbralo tudi materialno in finančno pomoč. Le 2 sta kot najpogostejšo pomoč, ki jo nudijo prijatelji, izbrala materialno pomoč, nihče pa ni izbral finančne pomoči.

4.1.8. Medosebni odnosi

Tabela 4.8.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov stanovalcev DSO Izlake

Medosebni odnosi	Družina in sorodniki		Prijatelji	
	f	f%	f	f%
Zelo slabi odnosi	0	0	0	0
Slabi odnosi	2	2,8	5	6,9
Niti slabi, niti dobri odnosi	5	6,9	12	16,7
Dobri odnosi	42	58,3	47	65,3
Zelo dobri odnosi	23	32	8	11,1
Skupaj	72	100	72	100

Graf 4.6.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov anketirancev

Iz Tabele 4.8. in Grafa 4.6. je razvidno, da je več kot polovica anketirancev (58,3 %) ocenila medosebne odnose z družino kot dobre odnose, 23 (32 %) anketirancev je ocenilo medosebne odnose z družino in s sorodniki kot zelo dobre odnose, 5 (6,9 %) anketiranih je odgovorilo, da nima niti slabih, niti dobrih odnosov z družino in s sorodniki, 2 (2,8 %) anketiranca, da imata slabe odnose, nihče pa ni izbral dogovora, da ima zelo slabe odnose z družino in s sorodniki.

Anketiranci so pri tem vprašanju navedli tudi razloge za obstoječe medosebne odnose.

Dobre odnose ali zelo dobre odnose (90,3 %) z družino in s sorodniki stanovalci pripisujejo obiskovanju, veliki količini stikov, medsebojnemu razumevanju in odsotnosti sporov. Prav tako nekateri pripisujejo dobre odnose pomoči (»mi pomagajo«), zmožnosti za pogovor, potrpežljivosti, čustveni navezanosti. Prav tako pa je nekdo izpostavil tudi družinske vrednote v smislu, da so navajeni drug drugemu pomagati, že iz preteklosti.

Slabe odnose (2,8 %) so stanovalci pripisovali prisotnosti sporov, nesporazumov ter pomanjkanju časa družine in sorodnikov.

Tisti, ki se niso opredelili in so izbrali odgovor niti slabi, niti dobri odnosi (6,9 %), pa so takšne odnose pripisovali majhni količini stikov, nezmožnosti za pogovor, poslabšanju odnosov zaradi denarja, dobremu razumevanju z nekaterimi ter slabemu razumevanju z drugimi sorodniki in pomanjkanju časa sorodnikov.

Iz rezultatov je razvidno, da imajo skoraj vsi stanovalci dobre ali zelo dobre odnose z družino in s sorodniki. Le dva stanovalca sta menila, da imata slabe odnose. 5 stanovalcev se ni opredelilo o tem, kakšni so njihovi odnosi z družino in s sorodniki.

Več kot polovica anketirancev (65,3 %) je medosebne odnose s prijatelji ocenila kot dobre odnose, 12 (16,7 %) jih je ocenilo kot niti slabe, niti dobre odnose, 8 (11,1 %) kot zelo dobre odnose, 5 (6,9 %) kot slabe odnose, nihče pa ni izbral odgovora, da ocenjuje svoje odnose s prijatelji kot zelo slabe odnose (Tabela 4.8., Graf 4.6).

Pri tem vprašanju so anketiranci navedli tudi razloge za obstoječe medosebne odnose.

Dobre ali zelo dobre odnose s prijatelji so stanovalci pripisovali medsebojnemu razumevanju, odsotnosti sporov, skupni preteklosti, zaupanju, zmožnosti za pogovor, pogostim stikom, pomoči, prinašanju materialnih dobrin ter čustveni navezanosti.

Slabe odnose so stanovalci povezovali z odsotnostjo stikov ter s prisotnostjo sporov.

Tisti, ki se niso opredelili in so izbrali odgovor niti slabi, niti dobri odnosi, pa so takšne odnose pripisali majhni količini stikov in odsotnosti stikov zaradi oddaljenosti prijateljev.

Večina stanovalcev (76,4%) je odnose s prijatelji ocenila kot dobre ali zelo dobre odnose, le 5 (6,9%) stanovalcev kot slabe odnose. 12 stanovalcev (16,7%) pa odnosov ni opredelilo. Iz

rezultatov vidimo, da imajo stanovalci tudi s prijatelji dobre ali zelo dobre odnose. Zelo malo število stanovalcev meni, da imajo slabe odnose s prijatelji.

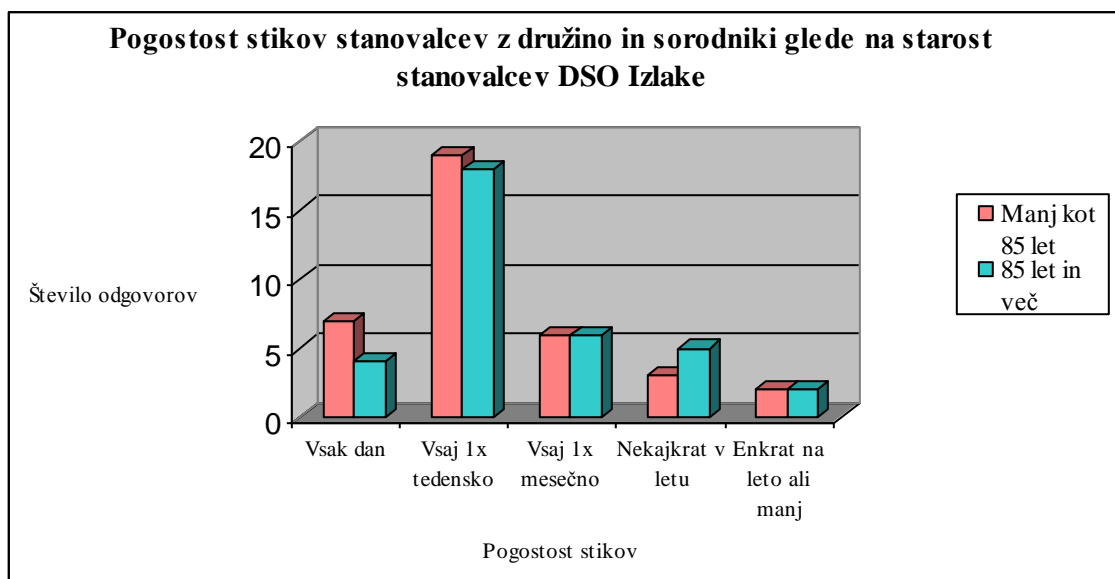
4.2. Preverjanje hipotez

4.2.1. Pogostost stikov

Tabela 4.9.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake.

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Pogostost stikov z družino in s sorodniki	Vsak dan	7	4	11
	Vsaj 1x tedensko	19	18	37
	Vsaj 1x mesečno	6	6	12
	Nekajkrat v letu	3	5	8
	Enkrat na leto ali manj	2	2	4
Skupaj		37	35	72

Graf 4.7.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake

Iz Tabele 4.9. in Grafa 4.7. je razvidno, da ima 19 stanovalcev, starih manj kot 85 let, stike z družino in s sorodniki vsaj 1x tedensko. 7 jih ima stike vsak dan, 6 vsaj 1x mesečno, 3 nekajkrat v letu, 2 pa enkrat na leto ali manj.

18 stanovalcev, starih 85 let ali več, ima stike z družino in sorodniki vsaj 1x tedensko. 6 jih ima stike vsaj 1x mesečno, 5 nekajkrat v letu, 4 vsak dan in 2 enkrat na leto ali manj.

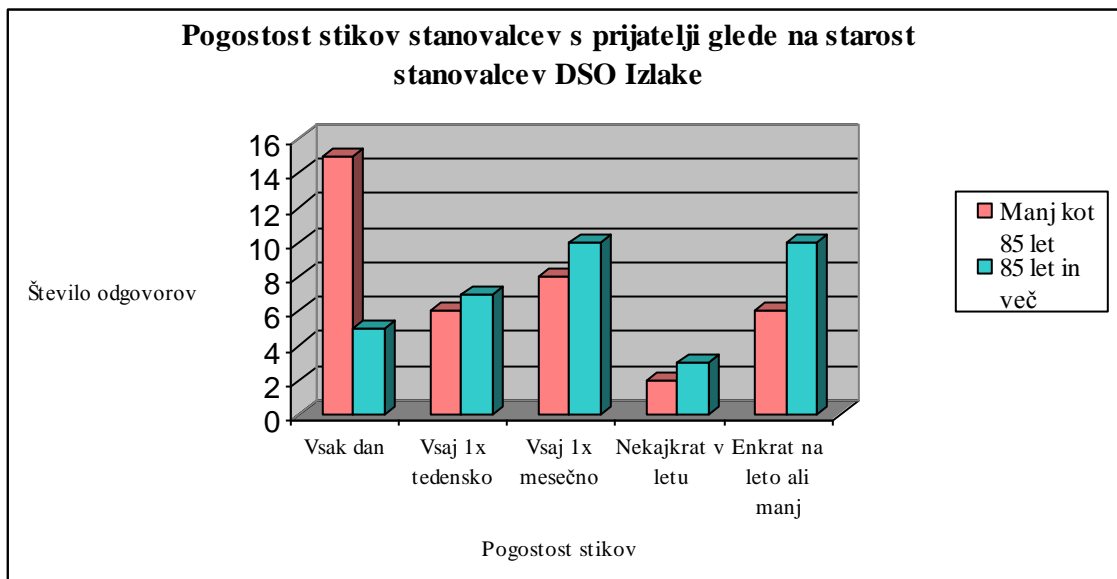
V okviru hipoteze H1.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 40% teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$\chi^2=1,305$ $sp=4$ $p=0,860 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H1.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v pogostosti stikov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.10.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Pogostost stikov s prijatelji	Vsak dan	15	5	20
	Vsaj 1x tedensko	6	7	13
	Vsaj 1x mesečno	8	10	18
	Nekajkrat v letu	2	3	5
	Enkrat na leto ali manj	6	10	16
Skupaj		37	35	72

Graf 4.8.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov s prijatelji glede na starost stanovančev DSO Izlake

15 stanovančev, starih manj kot 85 let, ima stike s prijatelji vsak dan, 8 jih ima stike vsaj 1x mesečno, 6 vsaj 1x tedensko, 6 enkrat na leto ali manj in 2 stanovančev nekajkrat v letu (Tabela 4.10).

10 stanovančev, starih 85 let in več, ima stike s prijatelji vsaj 1x mesečno. 10 enkrat na leto ali manj, 7 jih ima stike vsaj 1x tedensko, 5 vsak dan in 3 nekajkrat v letu (Tabela 4.10.).

Iz Grafa 4.8. razberemo manjše razlike v tem, da imajo starejši od 85 let manj pogoste stike s prijatelji kot mlajši od 85 let, navkljub temu pa statistični preizkus razlik ni pokazal. V hipotezi H1.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovančev različnih starosti v pogostosti stikov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 20% teoretičnih frekvenc (2 celici) manjših od 5:

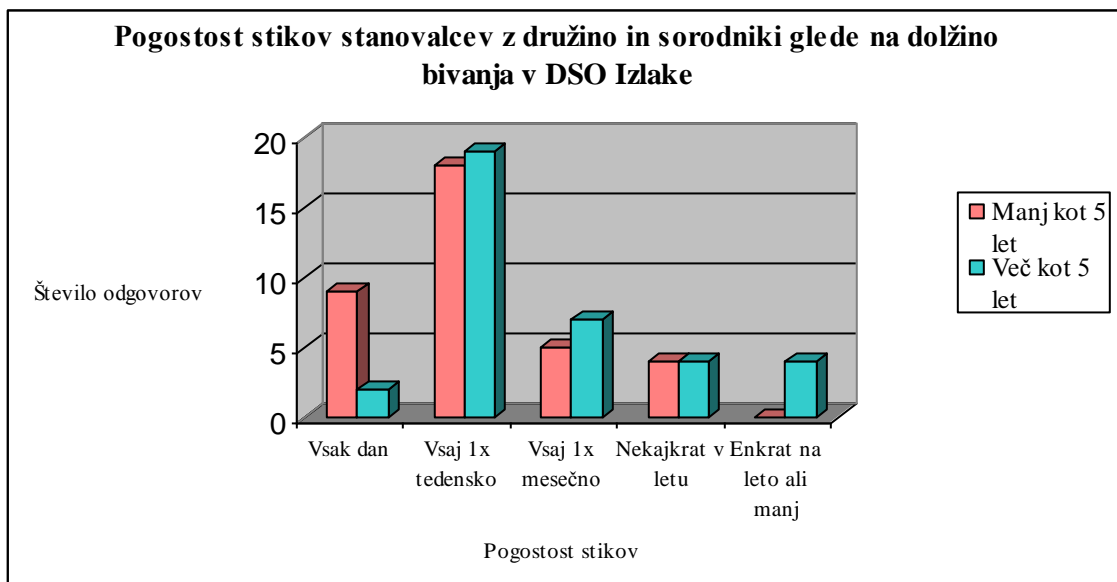
$2i=6,689$ $sp=4$ $p=0,153$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H1.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovančev različnih starosti v pogostosti stikov s prijatelji.

Tabela 4.11.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Pogostost stikov z družino in s sorodniki	Vsak dan	9	2	11
	Vsaj 1x tedensko	18	19	37
	Vsaj 1x mesečno	5	7	12
	Nekajkrat v letu	4	4	8
	Enkrat na leto ali manj	0	4	4
Skupaj		36	36	72

Graf 4.9.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

Iz Tabele 4.11. in Grafa 4.9. razberemo, da ima 18 stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, stike z družino in s sorodniki vsaj 1x tedensko, 9 jih ima stike z družino in s sorodniki vsak dan, 5 vsaj 1x mesečno in 4 nekajkrat v letu.

19 stanovalcev, ki bivajo v DSO Izlake več kot 5 let, ima stike z družino in sorodniki vsaj 1x tedensko, 7 jih ima stike vsaj 1x mesečno, 4 nekajkrat v letu, 4 enkrat na leto ali manj in 2 stanovalca vsak dan (Tabela 4.11., Graf 4.9.).

Iz Grafa 4.9. so razvidne manjše razlike med tistimi, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, in tistimi, ki živijo v domu več kot 5 let. Opazi se, da imajo tisti, ki živijo v domu manj kot 5 let, pogostejše stike kot tisti, ki živijo v domu več kot 5 let. Poglejmo si še rezultat statističnega preizkusa.

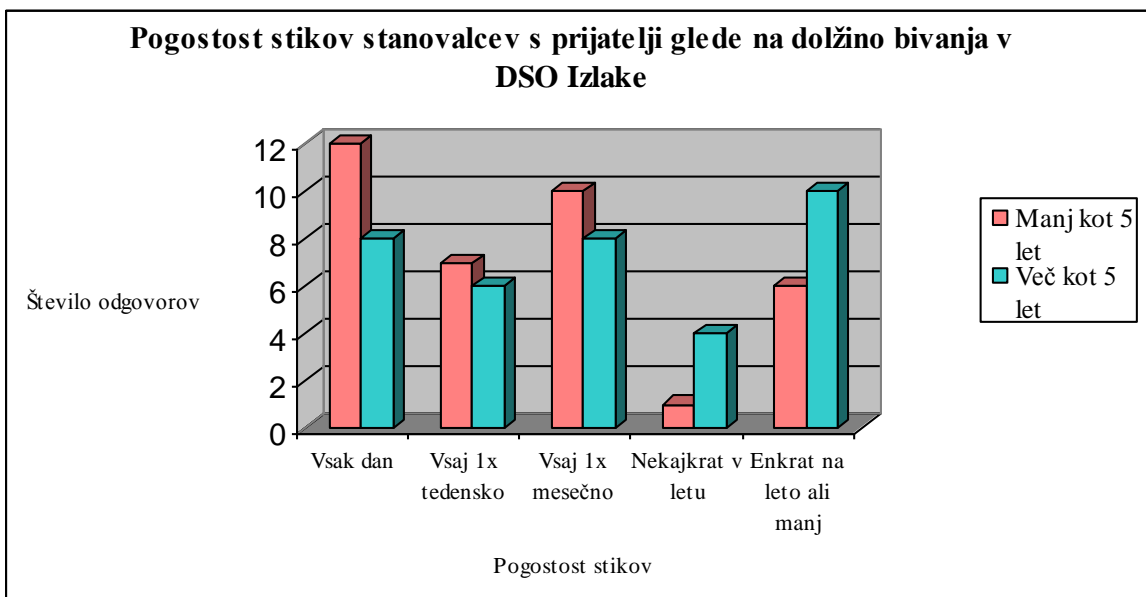
V hipotezi H2.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 40 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=10,725$ $sp=4$ $p=0,030$ → Preizkus je pokazal statistično pomembno razliko, zato **H2.1. potrdim**. Z manj kot 5% tveganjem lahko trdim, da obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v DSO Izlake v pogostosti stikov z družino in s sorodniki. To pomeni, da imajo stanovalci, ki bivajo v domu manj kot 5 let, pogostejše stike z družino in s sorodniki kot pa stanovalci, ki bivajo v domu več kot 5 let.

Tabela 4.12.: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Pogostost stikov s prijatelji	Vsak dan	12	8	20
	Vsaj 1x tedensko	7	6	13
	Vsaj 1x mesečno	10	8	18
	Nekajkrat v letu	1	4	5
	Enkrat na leto ali manj	6	10	16
Skupaj		36	36	72

Graf 4.10.: Grafični prikaz rezultatov pogostosti stikov stanovalcev s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

Iz Tabele 4.12. in Grafa 4.10. je razvidno, da ima 12 stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, stike s prijatelji vsak dan, 10 jih ima stike vsaj 1x mesečno, 7 vsaj 1x tedensko, 6 enkrat na leto ali manj in 1 nekajkrat v letu.

10 stanovalcev, ki živijo v domu več kot 5 let, ima stike s prijatelji enkrat na leto ali manj, 8 jih ima stike s prijatelji vsak dan, 8 vsaj 1x mesečno, 6 jih ima stike vsaj 1x tedensko in 4 nekajkrat v letu.

Iz Grafa 4.10. je razvidno, da so si rezultati med tistimi, ki živijo v domu manj kot 5 let, in tistimi, ki živijo v Domu več kot 5 let, zelo blizu. S statističnim testom smo preverili, ali obstajajo statistično pomembne razlike.

V hipotezi H2.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 20 % teoretičnih frekvenc (2 celici) manjših od 5:

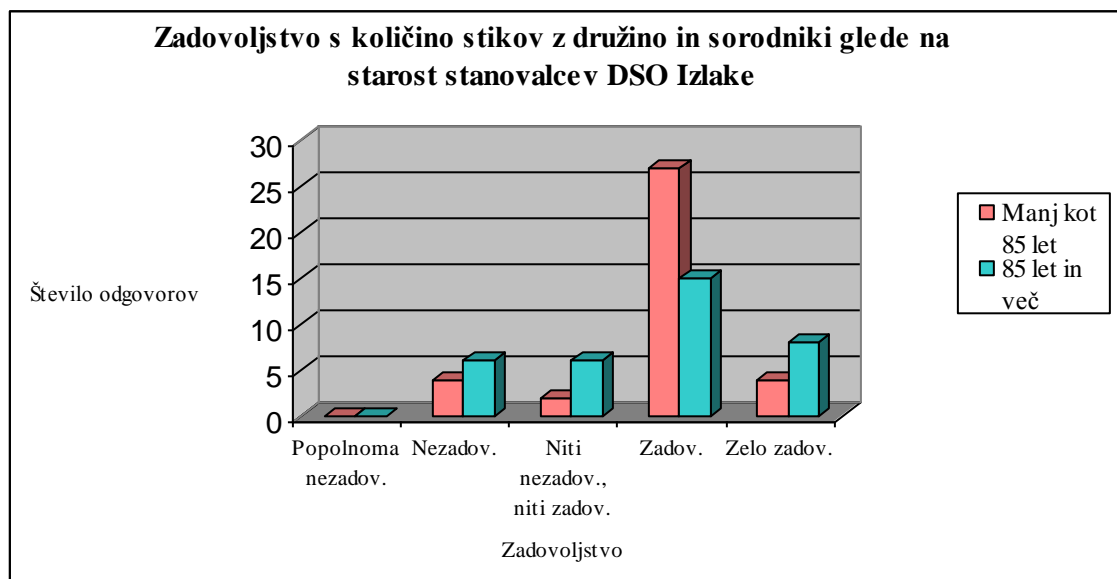
$2i=4,043$ $sp=4$ $p=0,400 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H2.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov s prijatelji.

4.2.2. Zadovoljstvo s količino stikov

Tabela 4.13.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let in več	
Zadovoljstvo s količino stikov z družino in s sorodniki	Popolnoma nezadovoljen	0	0	0
	Nezadovoljen	4	6	10
	Niti nezadovoljen, niti zadovoljen	2	6	8
	Zadovoljen	27	15	42
	Zelo zadovoljen	4	8	12
Skupaj		37	35	72

Graf 4.11.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake

V Tabeli 4.13. lahko vidimo, da je 27 stanovalcev, starih manj kot 85 let, zadovoljnih s količino stikov z družino in s sorodniki. 4 so nezadovoljni, 4 zelo zadovoljni in 2 niti nezadovoljna, niti zadovoljna.

15 stanovalcev, starih 85 let in več, je zadovoljnih s količino stikov z družino in s sorodniki, 8 jih je zelo zadovoljnih, 6 niti nezadovoljnih, niti zadovoljnih ter 6 nezadovoljnih (Tabela 4.13).

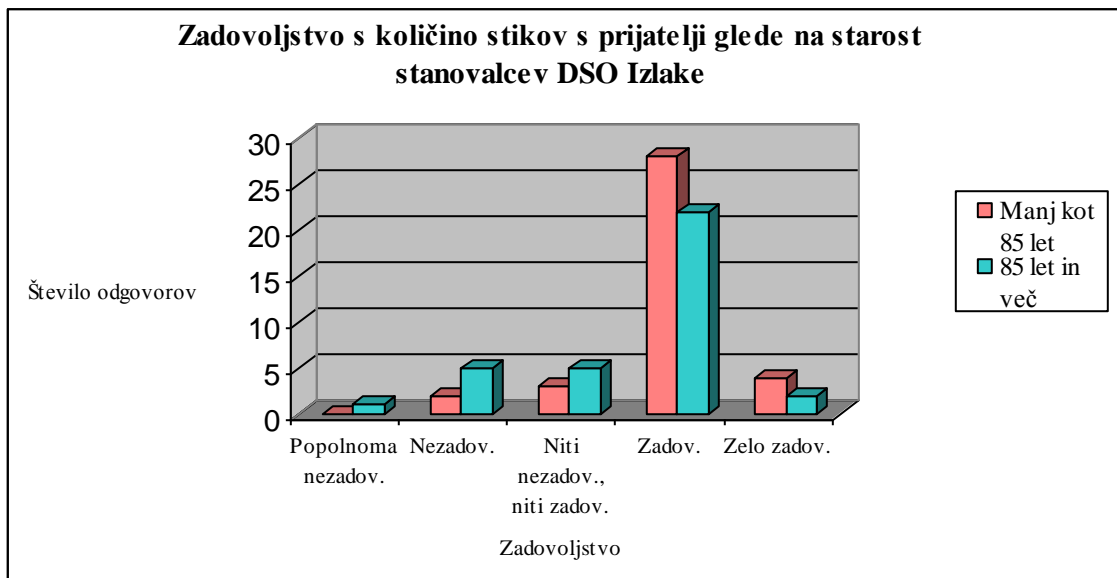
Iz Grafa 4.11. so razvidne manjše razlike med stanovalci različnih starostnih skupin, vendar pa je treba s preizkusom preveriti, ali je razlika statistično značilna.

V hipotezi H3.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 37,5 % teoretičnih frekvenc (3 celice) manjših od 5:
 $2i=7,276$ $sp=3$ $p=0,064 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H3.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.14.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev v DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let in več	
Zadovoljstvo s količino stikov s prijatelji	Popolnoma nezadovoljen	0	1	1
	Nezadovoljen	2	5	7
	Niti nezadovoljen, niti zadovoljen	3	5	8
	Zadovoljen	28	22	50
	Zelo zadovoljen	4	2	6
Skupaj		37	35	72

Graf 4.12.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake

28 stanovalcev, starih manj kot 85 let, je zadovoljnih s količino stikov s prijatelji. 4 stanovalci so zelo zadovoljni, 3 niti nezadovoljni, niti zadovoljni, 2 pa sta nezadovoljna s količino stikov s prijatelji (Tabela 4.14. in Graf 4.12.).

22 stanovalcev, starih 85 let in več, je zadovoljnih s količino stikov s prijatelji, 5 jih ni niti nezadovoljnih, niti zadovoljnih, 5 je nezadovoljnih, 2 pa sta zelo zadovoljna (tabela 4.14. in graf 4.12).

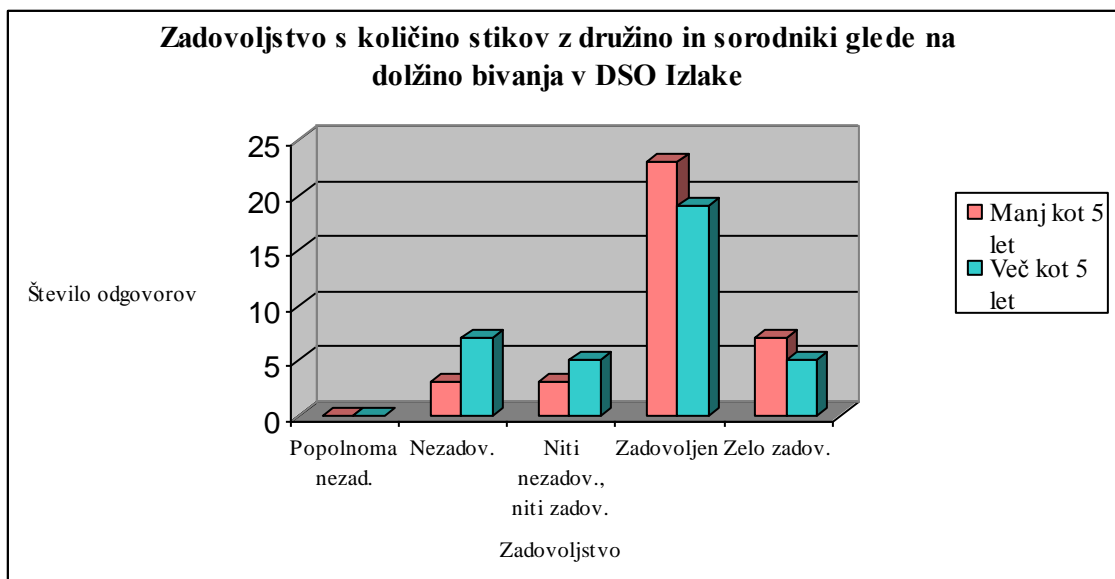
V hipotezi H3.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 80 % teoretičnih frekvenc (8 celic) manjših od 5:

$2i=4,566$ $sp=4$ $p=0,335 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H3.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji.

Tabela 4.15.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Zadovoljstvo s količino stikov z družino in s sorodniki	Popolnoma nezadovoljen	0	0	0
	Nezadovoljen	3	7	10
	Niti nezadovoljen, niti zadovoljen	3	5	8
	Zadovoljen	23	19	42
	Zelo zadovoljen	7	5	12
Skupaj		36	36	72

Graf 4.13.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

23 stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, je zadovoljnih s količino stikov z družino in s sorodniki. 7 jih je s količino stikov zelo zadovoljnih, 3 niti nezadovoljni, niti zadovoljni, 3 pa nezadovoljni (Tabela 4.15.).

19 stanovančev, ki živijo v DSO Izlake več kot 5 let, je zadovoljnih s količino stikov z družino in s sorodniki, 7 jih je nezadovoljnih, 5 niti nezadovoljnih, niti zadovoljnih in 5 zelo zadovoljnih (Tabela 4.15.).

V hipotezi H4.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovančci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 25 % teoretičnih frekvenc (2 celici) manjših od 5:

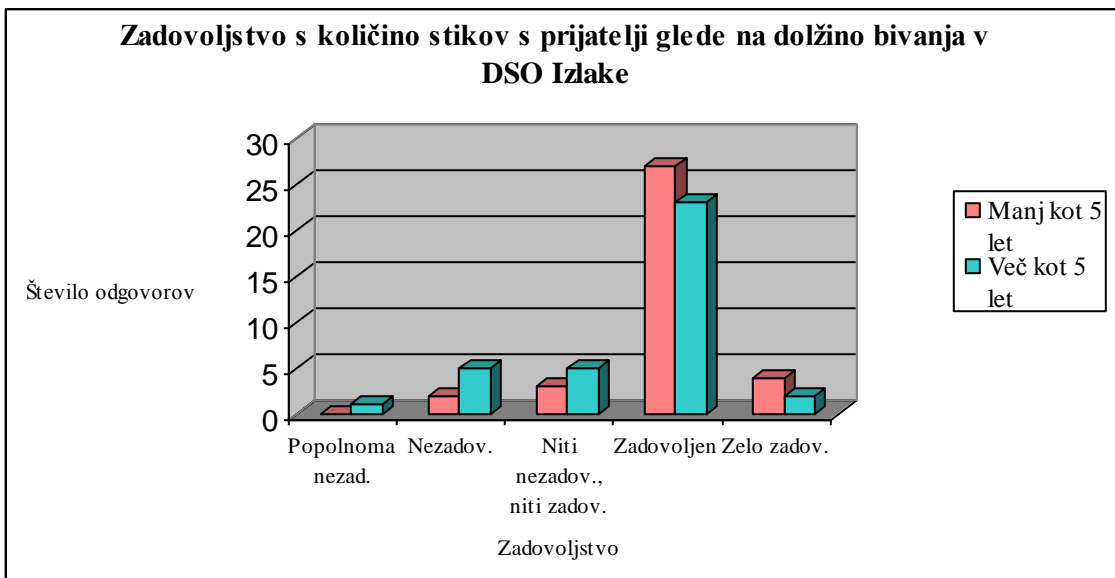
$2i=2,867$ $sp=3$ $p=0,413$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H4.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovančci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.16.: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovančev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Zadovoljstvo s količino stikov s prijatelji	Popolnoma nezadovoljen	0	1	1
	Nezadovoljen	2	5	7
	Niti nezadovoljen, niti zadovoljen	3	5	8
	Zadovoljen	27	23	50
	Zelo zadovoljen	4	2	6
Skupaj		36	36	72

Graf 4.14.: Grafični prikaz rezultatov zadovoljstva s količino stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

27 stanovančev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, je zadovoljnih s količino stikov s prijatelji. 4 so zelo zadovoljni, 3 niti nezadovoljni, niti zadovoljni in 2 nezadovoljna (Tabela 4.16., Graf 4.14.).

23 stanovančev, ki živijo v domu več kot 5 let, je zadovoljnih s količino stikov s prijatelji, 5 jih je nezadovoljnih, 5 niti nezadovoljnih, niti zadovoljnih, 2 zelo zadovoljna in 1 popolnoma nezadovoljen (Tabela 4.16, Graf 4.14.).

V hipotezi H4.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovančci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 80 % teoretičnih frekvenc (8 celic) manjših od 5:

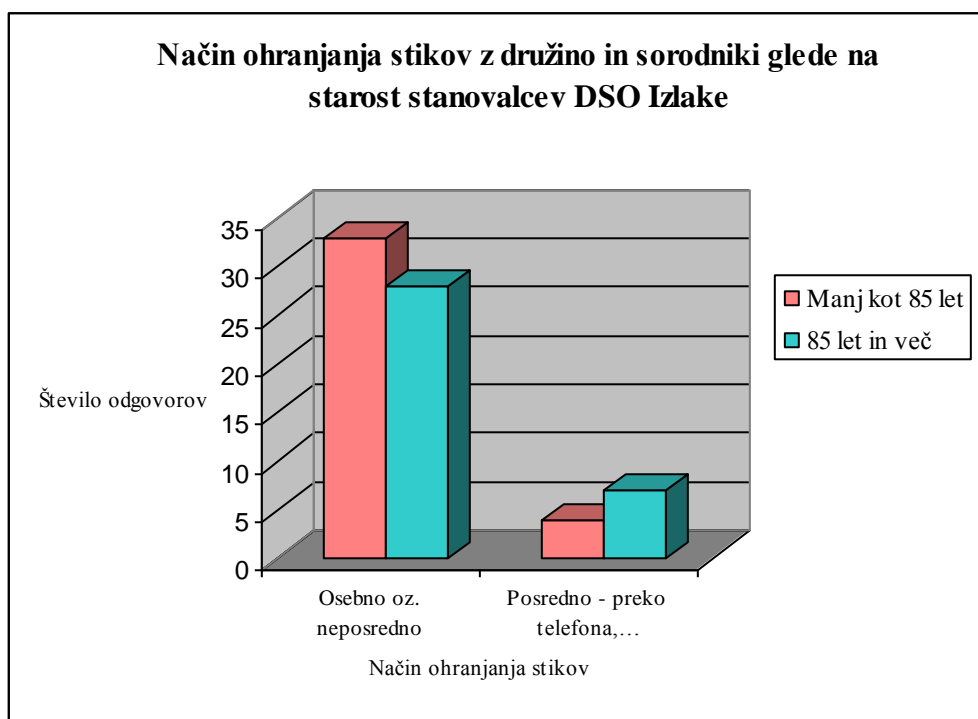
$2i=4,220$ $sp=4$ $p=0,377$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H4.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovančci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji.

4.2.3. Način ohranjanja stikov

Tabela 4.17.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki	Osebno oz. neposredno	33	28	61
	Posredno – preko telefona	4	7	11
	...			
Skupaj		37	35	72

Graf 4.15.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake

Iz Tabele 4.17. ter Grafa 4.15. je razvidno, da je 33 stanovalcev, starih manj kot 85 let, izbralo osebni oz. neposredni način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki, 4 pa posredni način.

28 stanovalcev, ki so stari 85 let ali več, je izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki, 7 pa jih je izbralo posreden način (Tabela 4.17., Graf 4.15.).

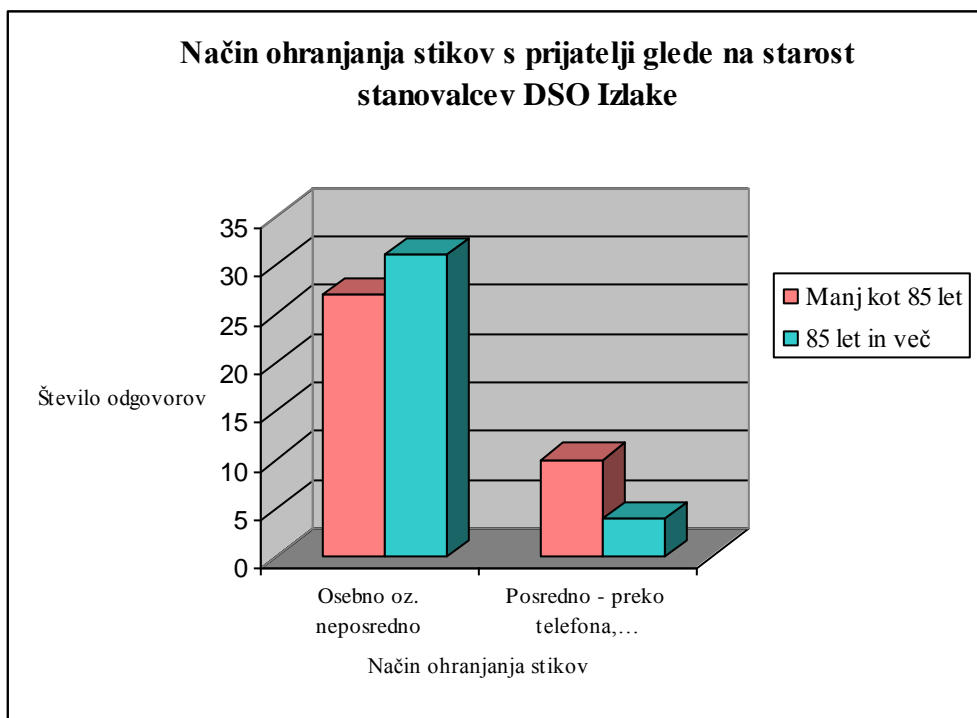
V hipotezi H5.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov z družino in s sorodniki. Hipotezo sem preverila s Hi-kvadrat preizkusom in dobila naslednje rezultate:

$\chi^2 = 1,173$ $sp=1$ $p=0,279 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H5.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.18.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Način ohranjanja stikov s prijatelji	Osebno oz. neposredno	27	31	58
	Posredno – preko telefona...	10	4	14
Skupaj		37	35	72

Graf 4.16.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake

Iz Tabele 4.18. ter Grafa 4.16. je razvidno, da je 27 stanovalcev, starih manj kot 85 let izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov s prijatelji, 10 pa posreden način.

31 stanovalcev, ki so stari 85 let ali več, je izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov s prijatelji, 4 pa so izbrali posreden način.

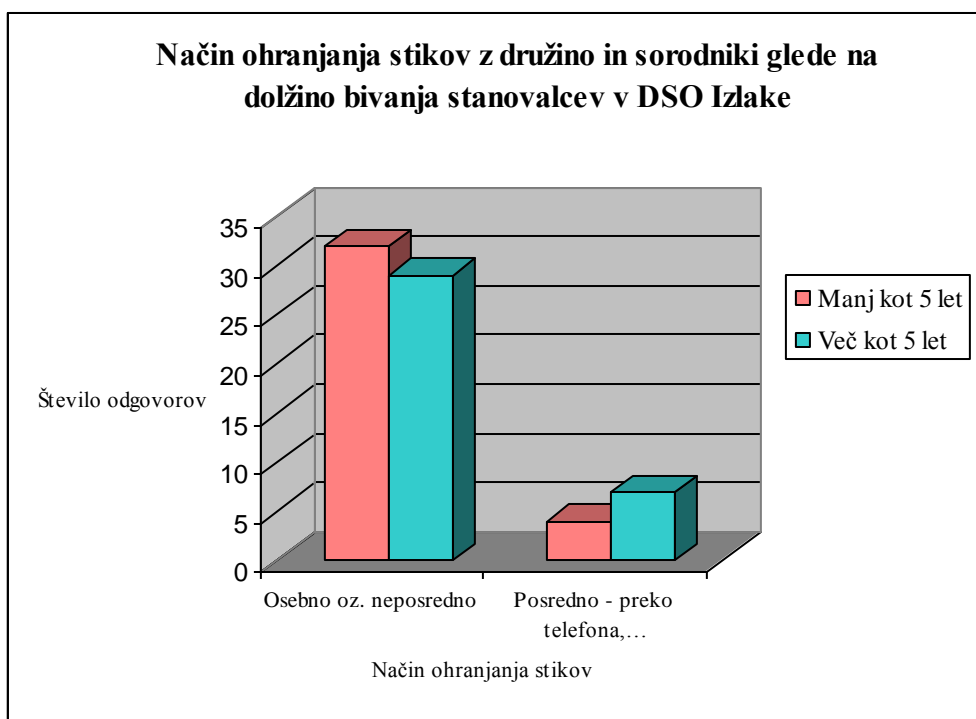
V hipotezi H5.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov s prijatelji. Hipotezo sem preverila s Hi-kvadrat preizkusom in dobila naslednje rezultate:

$\chi^2 = 2,794$ $sp=1$ $p=0,095 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H5.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v načinu ohranjanja stikov s prijatelji.

Tabela 4.19.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki	Osebno oz. neposredno	32	29	61
	Posredno – preko telefona	4	7	11
	...			
Skupaj		36	36	72

Graf 4.17.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

V Tabeli 4.19. vidimo, da je 32 stanovalcev, ki bivajo v DSO Izlake manj kot 5 let, izbralo osebni oz. neposredni način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki, 4 pa posredni način.

29 stanovalcev, ki živijo v domu več kot 5 let, je izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov z družino in sorodniki, 7 pa jih je izbralo posreden način (Tabela 4.19., Graf 4.17).

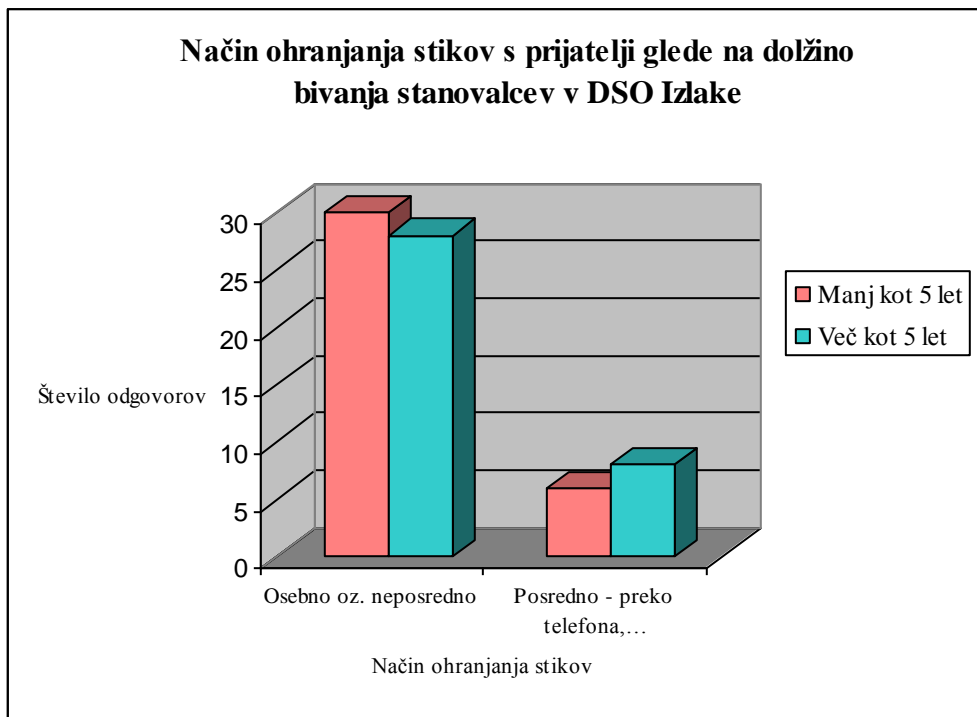
V hipotezi H6.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov z družino in s sorodniki. Hipotezo sem preverila s Hi-kvadrat preizkusom in dobila naslednje rezultate:

$\chi^2 = 0,966$ $sp=1$ $p=0,326 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato H6.1. zavrnem. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov z družino in sorodniki.

Tabela 4.20.: Frekvenčna porazdelitev načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Način ohranjanja stikov s prijatelji	Osebno oz. neposredno	30	28	58
	Posredno – preko telefona ...	6	8	14
Skupaj		36	36	72

Graf 4.18.: Grafični prikaz rezultatov načina ohranjanja stikov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

V Tabeli 4.20. vidimo, da je 30 stanovalcev, ki bivajo v DSO Izlake manj kot 5 let, izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov s prijatelji, 6 pa posreden način.

28 stanovalcev, ki živijo v domu več kot 5 let, je izbralo osebno oz. neposreden način ohranjanja stikov s prijatelji, 8 pa jih je izbralo posreden način (Tabela 4.20., Graf 4.18).

V hipotezi H6.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov s prijatelji. Hipotezo sem preverila s Hi-kvadrat preizkusom in dobila naslednje rezultate:

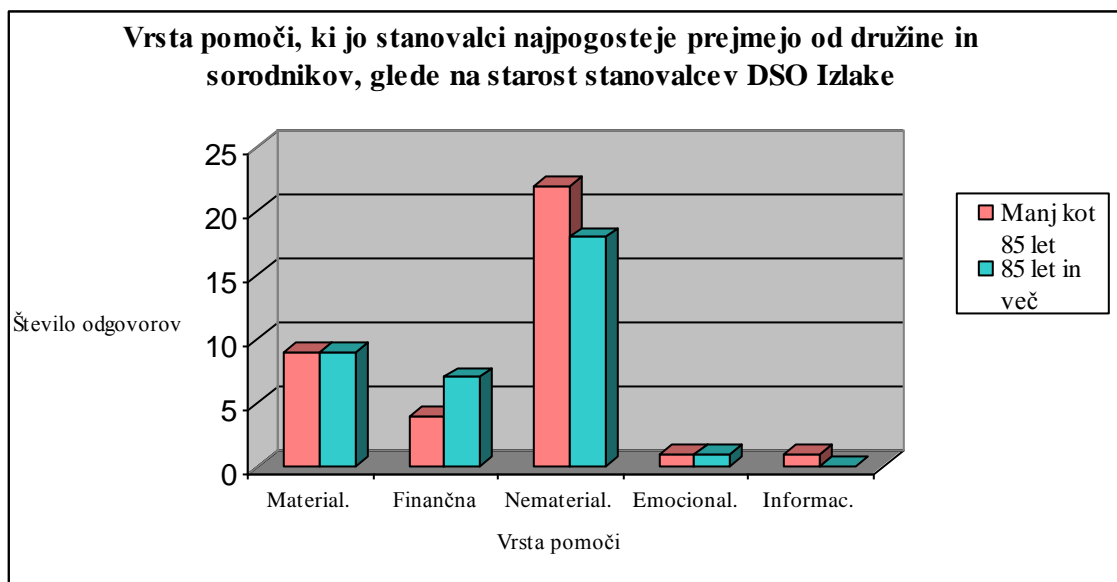
$\chi^2 = 0,355$ $sp=1$ $p=0,551 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H6.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v načinu ohranjanja stikov s prijatelji.

4.2.4. Vrsta pomoči

Tabela 4.21.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Pomoč, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki	Materialna	9	9	18
	Finančna	4	7	11
	Nematerialna	22	18	40
	Emocionalna	1	1	2
	Informacijska	1	0	1
Skupaj		37	35	72

Graf 4.19.: Grafični prikaz izbrane pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od družine in sorodnikov, glede na starost stanovalcev DSO Izlake.

V Tabeli 4.21. vidimo, da 22 stanovalcem, starim manj kot 85 let, družina in sorodniki najpogosteje nudijo nematerialno pomoč, 9 stanovalcem nudijo materialno pomoč, 4 finančno, 2 pa emocionalno ali informacijsko pomoč.

18 stanovalcem, ki so stari 85 let ali več, družina in sorodniki nudijo nematerialno pomoč, 9 stanovalcem nudijo materialno pomoč, 7 finančno, 1 pa emocionalno pomoč (Tabela 4.21.).

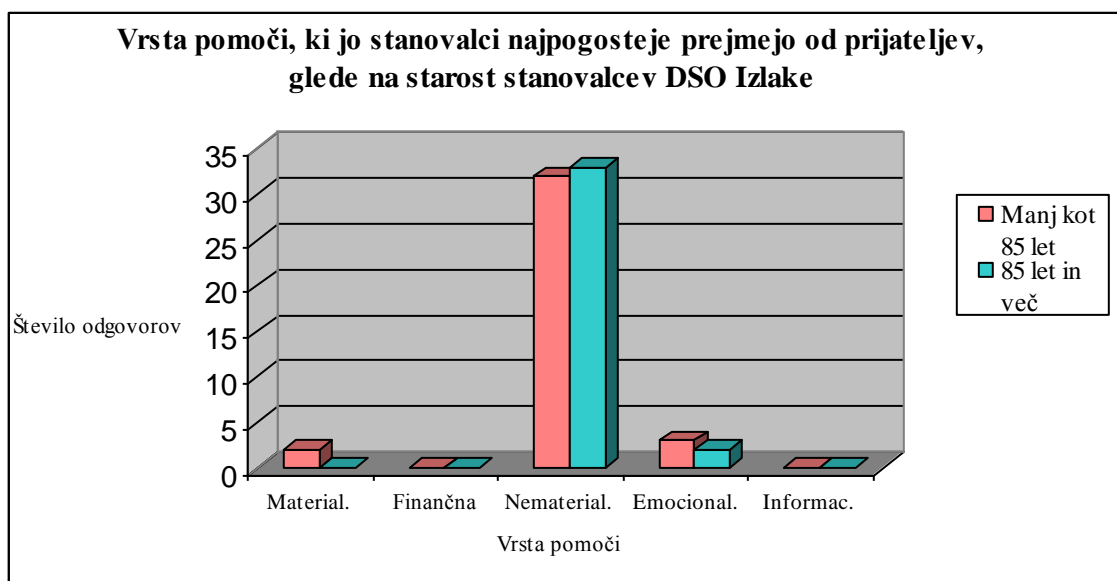
V hipotezi H7.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 40 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=2,560$ $sp=4$ $p=0,634 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H7.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki.

Tabela 4.22.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Pomoč, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji	Materialna	2	0	2
	Finančna	0	0	0
	Nematerialna	32	33	65
	Emocionalna	3	2	5
	Informacijska	0	0	0
Skupaj		37	35	72

Graf 4.20.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od prijateljev, glede na starost stanovalcev DSO Izlake

32 stanovalcem, starim manj kot 85 let, prijatelji najpogosteje nudijo nematerialno pomoč, 3 stanovalcem nudijo emocionalno pomoč, 2 pa materialno pomoč (Tabela 4.22.).

33 stanovalcem, ki so stari 85 let ali več, prijatelji nudijo nematerialno pomoč, 2 pa prijatelji nudijo emocionalno pomoč (Tabela 4.22.).

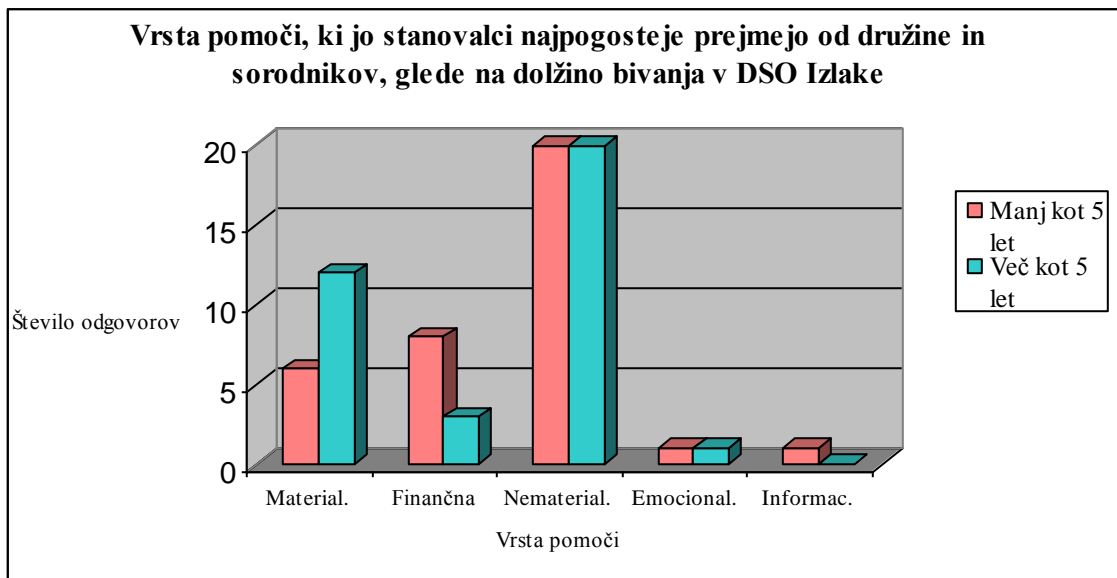
V hipotezi H7.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 66,7 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=2,934$ $sp=2$ $p=0,231 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H7.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji.

Tabela 4.23.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Pomoč, ki jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki	Materialna	6	12	18
	Finančna	8	3	11
	Nematerialna	20	20	40
	Emocionalna	1	1	2
	Informacijska	1	0	1
Skupaj		36	36	72

Graf 4.21.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od družine in sorodnikov, glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

20 stanovalcem, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, družina in sorodniki najpogosteje nudijo nematerialno pomoč. 8 nudijo finančno pomoč, 6 materialno pomoč, 1 emocionalno in 1 informacijsko pomoč (Tabela 4.23.).

20 stanovalcem, ki živijo v domu več kot 5 let, družina in sorodniki nudijo nematerialno pomoč. 12 materialno, 3 finančno in 1 emocionalno pomoč (Tabela 4.23.).

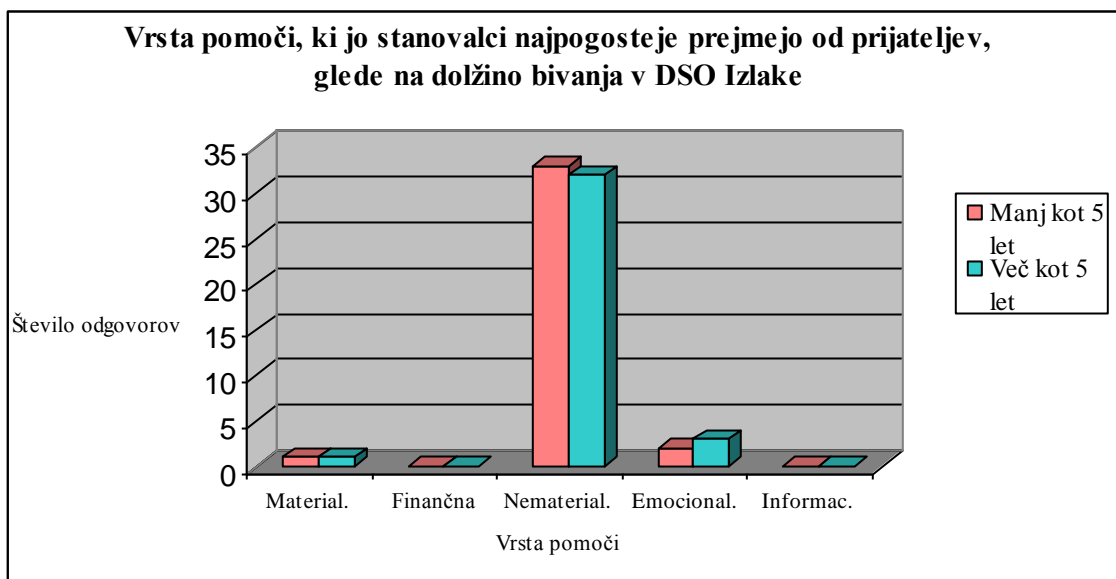
V hipotezi H8.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 40 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=5,783$ $sp=4$ $p=0,216$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H8.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo družina in sorodniki.

Tabela 4.24.: Frekvenčna porazdelitev vrste pomoči, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Pomoč, ki jo najpogosteje nudijo prijatelji	Materialna	1	1	2
	Finančna	0	0	0
	Nematerialna	33	32	65
	Emocionalna	2	3	5
	Informacijska	0	0	0
Skupaj		36	36	72

Graf 4.22.: Grafični prikaz rezultatov vrste pomoči, ki jo stanovalci najpogosteje prejmejo od prijateljev, glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

33 stanovalcem, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, prijatelji najpogosteje nudijo nematerialno pomoč, 2 nudijo emocionalno pomoč in 1 materialno pomoč (Tabela 4.24.).

32 stanovalcem, ki živijo v domu več kot 5 let, družina in sorodniki nudijo nematerialno pomoč, 3 emocionalno in 1 materialno pomoč (Tabela 4.24.).

V hipotezi H8.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji. Pri preverjanju hipoteze

sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 66,7 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

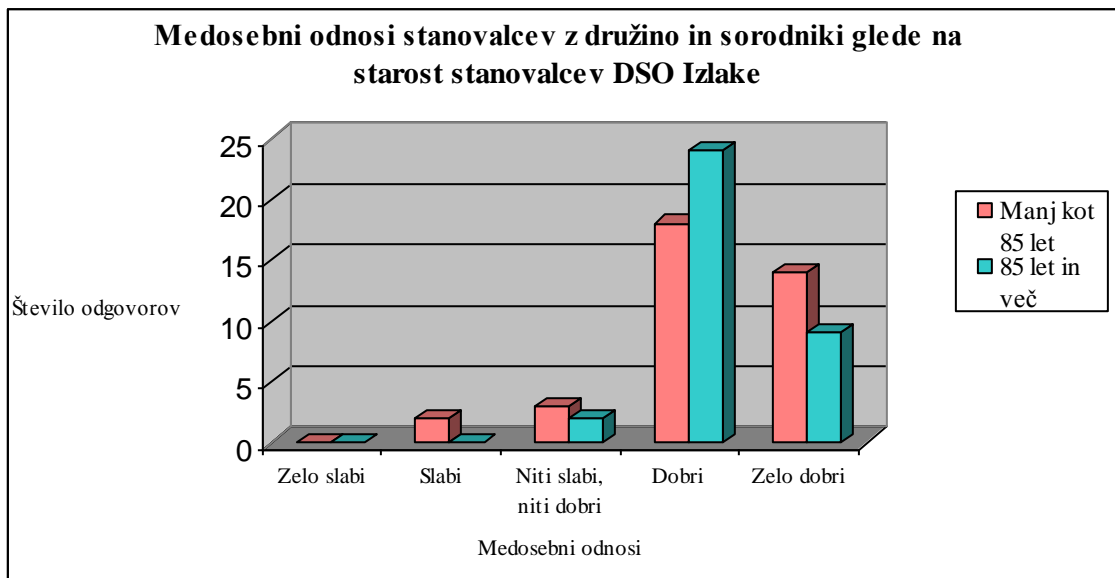
$2i=0,217$ $sp=2$ $p=0,897$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H8.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v vrsti pomoči, ki jim jo najpogosteje nudijo prijatelji.

4.2.5. Medosebni odnosi

Tabela 4.25.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov z družino in s sorodniki glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Medosebni odnosi z družino in s sorodniki	Zelo slabi odnosi	0	0	0
	Slabi odnosi	2	0	2
	Niti slabi, niti dobri odnosi	3	2	5
	Dobri odnosi	18	24	42
	Zelo dobri odnosi	14	9	23
Skupaj		37	35	72

Graf 4.23.: Grafični prikaz rezultatov ocene medosebnih odnosov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na starost stanovalcev DSO Izlake

18 stanovalcev, starih manj kot 85 let, ima dobre odnose z družino in s sorodniki. 14 jih ima zelo dobre, 3 niti slabe, niti dobre odnose, 2 pa imata slabe odnose z družino in s sorodniki. (Tabela 4.25.).

24 stanovalcev, starih 85 let in več, ima dobre odnose z družino in sorodniki, 9 jih ima zelo dobre odnose, 2 pa niti slabe, niti dobre odnose z družino in s sorodniki (Tabela 4.25).

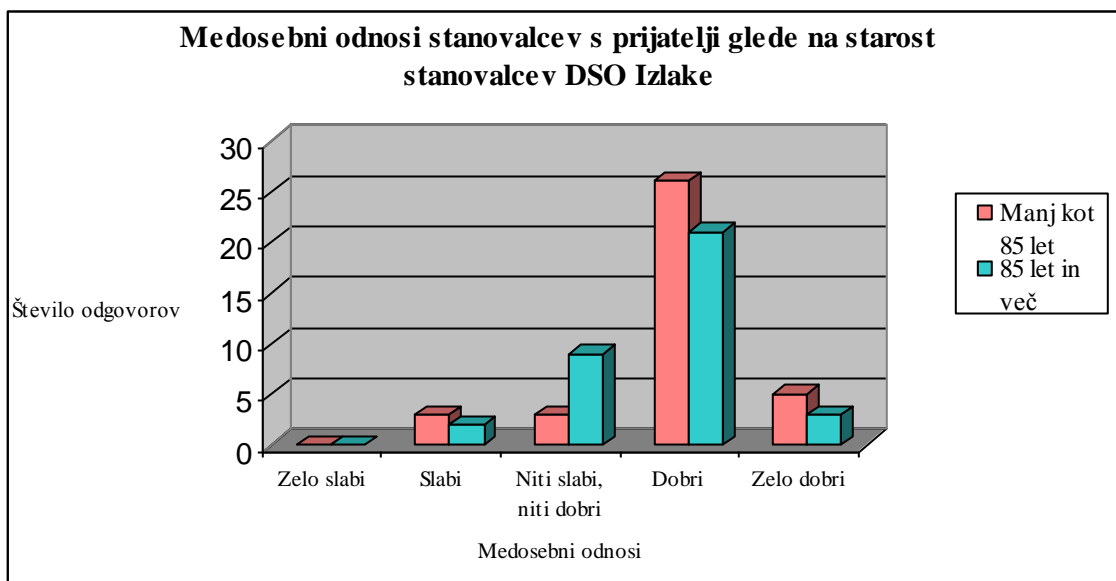
V hipotezi H9.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 50 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=4,874$ $sp=3$ $p=0,181$ → Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H9.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.26.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov s prijatelji glede na starostno skupino stanovalcev DSO Izlake

		Starostna skupina		Skupaj
		Manj kot 85 let	85 let ali več	
Medosebni odnosi s prijatelji	Zelo slabi odnosi	0	0	0
	Slabi odnosi	3	2	5
	Niti slabi, niti dobri odnosi	3	9	12
	Dobri odnosi	26	21	47
	Zelo dobri odnosi	5	3	8
Skupaj		37	35	72

Graf 4.24.: Grafični prikaz rezultatov ocene medosebnih odnosov stanovalcev s prijatelji glede na starost stanovalcev DSO Izlake

26 stanovalcev, starih manj kot 85 let, ima dobre odnose s prijatelji, 5 jih ima zelo dobre odnose, 3 niti slabe, niti dobre odnose, 3 pa slabe odnose s prijatelji. (Tabela 4.26.).

21 stanovalcev, starih 85 let ali več, ima dobre odnose s prijatelji, 9 jih nima niti slabe, niti dobre odnose, 3 imajo zelo dobre odnose, 2 pa slabe odnose s prijatelji (Tabela 4.26.).

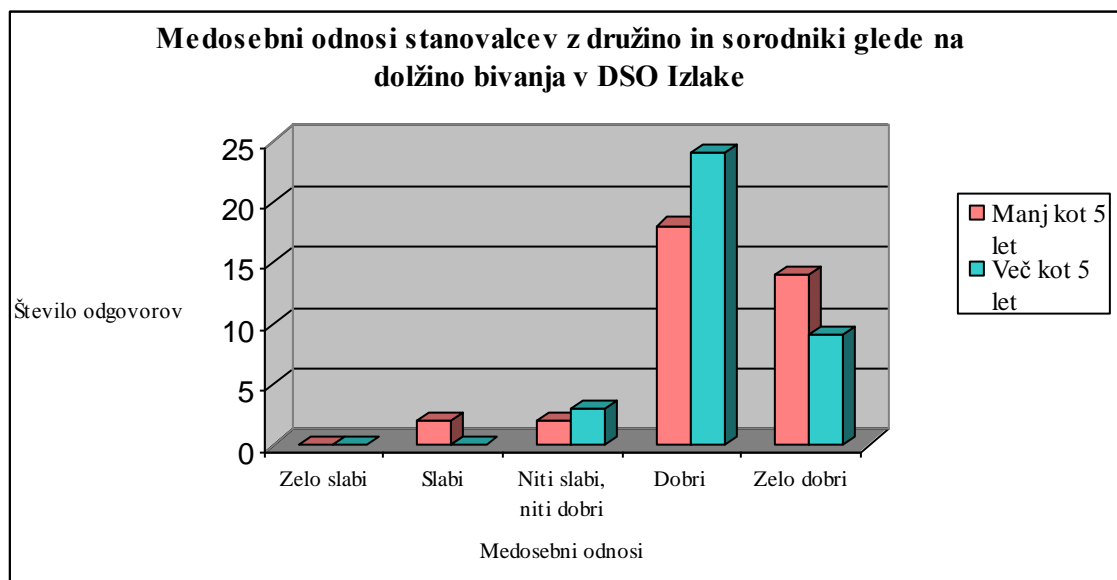
V hipotezi H9.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 50 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=4,324$ $sp=3$ $p=0,229 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H9.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci različnih starosti v ocenjevanju medosebnih odnosov s prijatelji.

Tabela 4.27.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja stanovalcev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Medosebni odnosi z družino in s sorodniki	Zelo slabi odnosi	0	0	0
	Slabi odnosi	2	0	2
	Niti slabi, niti dobri odnosi	2	3	5
	Dobri odnosi	18	24	42
	Zelo dobri odnosi	14	9	23
Skupaj		36	36	72

Graf 4.25.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov stanovalcev z družino in s sorodniki glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

18 stanovančev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, ima dobre odnose z družino in s sorodniki. 14 jih ima zelo dobre, 2 niti slabe, niti dobre odnose in 2 slabe odnose s prijatelji (Tabela 4.27.). 24 stanovančev, ki živijo v domu več kot 5 let, ima dobre odnose z družino in s sorodniki. 9 jih ima zelo dobre odnose, 3 pa nimajo niti slabe, niti dobre odnose z družino in sorodniki (Tabela 4.27.).

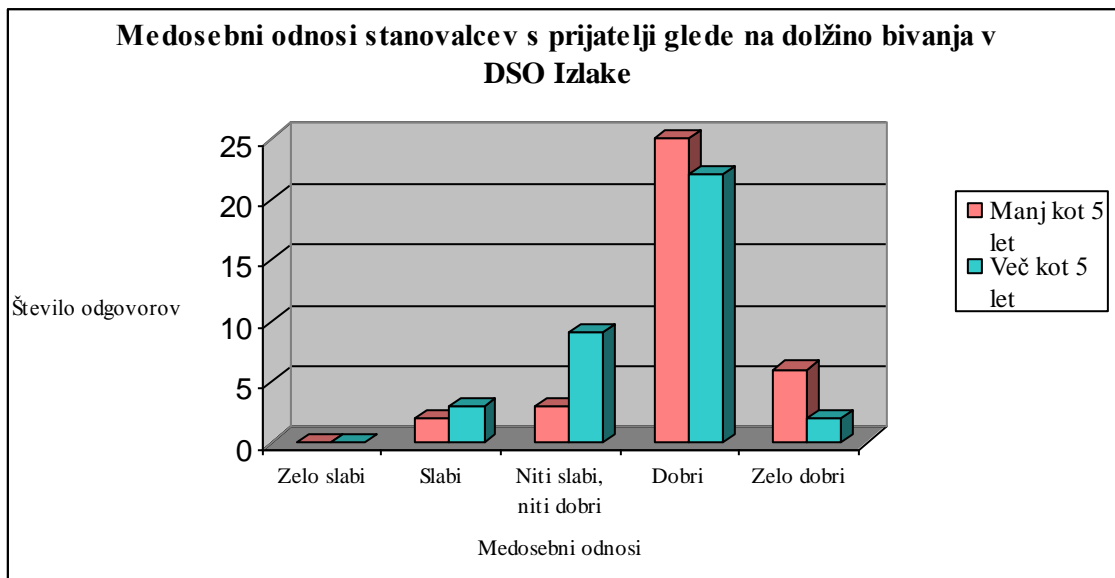
V hipotezi H10.1. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovančev z različnimi obdobji bivanja v domu v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 50 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=4,930$ $sp=3$ $p=0,177 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H10.1. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovančev z različnimi obdobji bivanja v domu v ocenjevanju medosebnih odnosov z družino in s sorodniki.

Tabela 4.28.: Frekvenčna porazdelitev ocen medosebnih odnosov s prijatelji glede na dolžino bivanja stanovančev v DSO Izlake

		Dolžina bivanja v DSO Izlake		Skupaj
		Manj kot 5 let	Več kot 5 let	
Medosebni odnosi s prijatelji	Zelo slabi odnosi	0	0	0
	Slabi odnosi	2	3	5
	Niti slabi, niti dobri odnosi	3	9	12
	Dobri odnosi	25	22	47
	Zelo dobri odnosi	6	2	8
Skupaj		36	36	72

Graf 4.26.: Grafični prikaz ocene medosebnih odnosov stanovalcev s prijatelji glede na dolžino bivanja v DSO Izlake

25 stanovalcev, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, ima dobre odnose s prijatelji. 6 jih ima zelo dobre, 3 niti slabe, niti dobre odnose, 2 pa imata slabe odnose s prijatelji. (Tabela 4.28.).

22 stanovalcev, ki živijo v domu več kot 5 let, ima dobre odnose s prijatelji. 9 jih nima niti slabe, niti dobre odnose, 3 imajo slabe odnose, 2 pa imata zelo dobre odnose s prijatelji (Tabela 4.28.).

V hipotezi H10.2. sem predpostavila, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v zadovoljstvu s količino stikov s prijatelji. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov preizkus, saj je bilo v tabeli 50 % teoretičnih frekvenc (4 celice) manjših od 5:

$2i=5,625$ $sp=3$ $p=0,131 \rightarrow$ Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **H10.2. zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v ocenjevanju medosebnih odnosov s prijatelji.

5. Razprava

V raziskavi je sodelovalo 72 stanovalcev DSO Izlake, od tega 56 žensk in 16 moških. Ženske so prevladovale, saj tudi z vidika celotne populacije v DSO Izlake živi več žensk kot moških. Razlog za to je predvsem ta, da ženske živijo dlje kot moški, zato se soočajo tudi z različnimi problemi, ki jih prinese starost, in morajo v starosti v institucionalno oskrbo. Prav tako pa v Sloveniji prevladuje institucionalno varstvo v primeru varstva starih ljudi. Premalo je skupnostnih oblik skrbi, zato so stari ljudje primorani uporabljati storitve domov. V anketi je sodelovalo 37 stanovalcev starih manj kot 85 let in 35 stanovalcev starih 85 let in več. Polovica anketiranih živi v DSO Izlake manj kot 5 let, polovica pa več kot 5 let.

Večina stanovalcev DSO Izlake ima stike z družino in s sorodniki vsak dan ali vsaj 1x tedensko. Tretjina pa je takšnih, ki imajo stike vsaj 1x mesečno, nekajkrat v letu ali 1x na leto ali manj. Kot vidimo je velik odstotek takšnih, ki imajo zelo pogoste stike z družino in s sorodniki. Vendar pa je še vedno tretjina takšnih, ki imajo redkejšje stike z družino in s sorodniki. Več kot polovica stanovalcev DSO ima stike s prijatelji 1x mesečno, nekajkrat v letu, 1x na leto ali manj. Malo manj kot polovica jih ima stike vsak dan ali vsaj 1x tedensko. To pomeni, da imajo stanovalci DSO Izlake pogostejše stike z družino in s sorodniki kot pa s prijatelji. Zanimiv je podatek, da je 20 stanovalcev izbralo odgovor, da imajo stike s prijatelji vsak dan. To so predvsem tisti, ki imajo prijatelje v domu. V merskem instrumentu ni bilo določeno, da veljajo le stiki s prijatelji izven doma, zato so stanovalci upoštevali tudi sostanovalce in jih obravnavali kot prijatelje. Prav tako sem pri vsakem anketiranju poudarila, da naj stanovalci štejejo tudi sostanovalce, če jih štejejo za prijatelje. Zdi se mi prav, da sem v raziskavi upoštevala tudi stike s sostanovalci, saj so to pomembni stiki, ki jih imajo starejši ljudje v domu. Če bi v raziskavi hotela ugotoviti, koliko stikov imajo stanovalci izključno s prijatelji izven doma, bi verjetno dobila slabše rezultate in najverjetneje nihče ne bi izbral odgovora, da imajo stike vsak dan. Vendar pa mislim, da je prav, da sem raziskovala njihove socialne stike prav z vsemi tistimi, ki jih imajo stanovalci za prijatelje. To, da stanovalci sostanovalce pojmujejo kot prijatelje, se mi zdi zelo pozitivno. Tako lahko vidimo, da imajo tudi v domu nekoga ob sebi, na katerega se lahko vsak dan oprejo. Prav tako pa imajo lahko vsak dan pristne medčloveške odnose. Kljub temu je še vseeno več kot

polovica stanovalcev, ki imajo stike vsaj 1x mesečno, nekajkrat v letu, 1x letno ali manj. To pomeni, da je tudi kar velik odstotek takšnih, ki imajo redkejšje stike s prijatelji. Najverjetneje tudi nekateri od teh ne štejejo svoje sostanovalce med prijatelje. To pomeni, da s sostanovalci nimajo preveč globokih odnosov, ampak so ti odnosi bolj površni. Pričakovala sem, da bo velika večina stanovalcev izbrala odgovor, da imajo stike s prijatelji vsak dan, saj sem pri vsakem anketirancu posebej poudarila, da kot prijatelji veljajo tako tisti iz doma kot tisti izven doma. Presenečena pa sem ugotovila, da morda stanovalci v domu med seboj niso tako povezani in blizu, kot sem pričakovala. Ugotovitve govorijo v prid teoriji, ki pravi, da starejšim ljudem njihovo ožjo neformalno socialno mrežo predstavljajo predvsem ožji družinski člani ter sorodniki. Širšo neformalno socialno mrežo pa predstavljajo prijatelji. Prav tako je mogoče za pogostejše obiskovanje sorodnikov razlog ta, da sorodniki čutijo večjo moralno odgovornost, da obiskujejo svoje bližnje, kot pa njihovi prijatelji.

Večina stanovalcev je zadovoljna s količino stikov z družino in s sorodniki. Med zadovoljnimi stanovalci so tako tisti, ki imajo zelo pogoste stike z družino in s sorodniki, kot tudi tisti, ki imajo bolj redke stike. Tisti, ki so zadovoljni, so zadovoljstvo pripisali pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Nekateri so zadovoljni tudi z manjšo količino stikov, saj razumejo, da družina in sorodniki nimajo časa in zato ne morejo priti večkrat. Drugi so zadovoljni s stiki, ker jih največ obiskujejo otroci. Pojavil se je tudi odgovor, da ne potrebuje nikogar od družine in sorodnikov, saj ima prijatelje v domu. Nekdo je povedal, da je kljub zadovoljstvu prisotna želja po večjem številu stikov. Ena stanovalka je dejala, da nerada sili ljudi, da bi prišli na obisk, druga pa je izjavila, da je zadovoljna s količino stikov, ki jih ima, saj je rada tudi sama. Kot pričakovano so stanovalci zadovoljni predvsem zaradi pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Zanimivi pa so tudi manj pogosti odgovori, kot so ti, da razumejo sorodnike, da nimajo časa, da jih nočejo siliti v stike ali celo, da jih ne potrebujejo. Tisti, ki se niso opredelili glede zadovoljstva, so napisali, da niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni s količino stikov zato, ker imajo malo stikov, izpostavili so tudi pomanjkanje časa ali oddaljenost družine in sorodnikov. Nekateri se niso mogli opredeliti, ker nimajo družine in sorodnikov, ki bi jih obiskovali. V raziskavi je takšnih, ki sorodnikov in družine nimajo, malo, vendar pa jih je mogoče med vsemi stanovalci v domu več. Zato je smiselno posebno pozornost pri iskanju rešitev nameniti tudi njim. Nezadovoljni so povedali, da

so nezadovoljni zaradi majhne količine stikov in si želijo več stikov z družino in s sorodniki. Nekateri so nezadovoljni s količino stikov, ker družina in sorodniki nimajo časa. Nekdo je izjavil, da si želi več stikov z otroki, drugi pa, da nima več veliko sorodnikov. Kot razberemo iz odgovorov, stanovalcem zelo veliko pomenijo stiki z njihovimi otroki. To so eni izmed najbolj zaželenih stikov. Vendar pa je srednja generacija v današnjem času zelo obremenjena s službo in svojo družino ter nima veliko časa. Zato težko najdejo čas za obiske svojih staršev v domu. Tako se vidi tudi iz odgovorov stanovalcev, saj so nekateri stanovalci rekli, da razumejo družino in sorodnike, da imajo veliko obveznosti in nimajo časa za obiske, nekateri stanovalci pa so ravno zaradi pomanjkanja časa svojcev nezadovoljni s količino stikov s sorodniki. Iz odgovorov pri razlogih za zadovoljstvo lahko sklepamo, da so glavni razlogi za nezadovoljstvo predvsem majhna količina stikov s sorodniki, pomanjkanje časa sorodnikov ter oddaljenost. Razlog za zadovoljstvo pa je predvsem velika količina stikov s sorodniki.

Večina stanovalcev DSO Izlake je zadovoljna s količino stikov s prijatelji. Med zadovoljnimi stanovalci so tako tisti, ki imajo pogoste stike s prijatelji, kot tudi tisti, ki imajo bolj redke stike. Tisti, ki so zadovoljni s količino stikov s prijatelji, so povedali, da so zadovoljni, ker imajo prijatelje v domu. Nekateri so zadovoljni, ker se jim zdi, da imajo dovolj stikov s prijatelji. Nekaj jih je povedalo, da so zadovoljni z majhno količino stikov, ker ne potrebujejo stikov s prijatelji. Trije so povedali, da imajo stike tudi s prijatelji izven doma. Nekaj jih je menilo, da so zadovoljni z redkejšimi stiki, saj razumejo, da imajo prijatelji svoje obveznosti in da pridejo, ko imajo čas. Nek stanovalec doma je povedal, da je zadovoljen, ker še niso pozabili nanj, spet drugi pa je izpostavil, da več ne more zahtevati od prijateljev, saj se njegovi stiki z njimi počasi trgajo. Zanimivo je, da so stanovalci zadovoljni, ker imajo prijatelje v domu. Ob tej izjavi ugotovimo, da je nekaj stanovalcev, ki so zadovoljni, našlo prijatelje prav v sostanovalcih. To je zelo dobro, saj lahko drug v drugem vsak dan najdejo podporo in možnost za druženje. Glede na to da je velika večina stanovalcev zadovoljnih s količino stikov s prijatelji, so med njimi tudi takšni stanovalci, ki imajo redkejše stike s prijatelji. To pomeni, da je tem stanovalcem dovolj toliko stikov s prijatelji, kot jih imajo, in ne potrebujejo več stikov. Torej so nekateri stanovalci zadovoljni z redkejšimi stiki, kar je zelo zanimivo. Razlog za to je verjetno ta, da so v starosti pomembni tako medčloveški stiki kot tudi intimnost in samozadostnost. Vendar pa je tudi nekaj takšnih

stanovalcev, ki so nezadovoljni. Nezadovoljni pa so predvsem zaradi majhne količine stikov s prijatelji in si želijo več stikov z njimi. Izpostavili so tudi, da so nezadovoljni, ker prijatelji nimajo časa za obiskovanje ali pa so oddaljeni. Nekdo je povedal, da so se s prijatelji odtujili in zato nima stikov z njimi. Ena izmed stanovalk je dodala, da so jo ob prihodu v dom prijatelji še obiskovali, kasneje pa nič več. Druga stanovalka je povedala, da je nezadovoljna, ker v domu nima prijateljev, stiki s prijatelji pa so se zmanjšali, ko je zbolela. Stanovalci, ki so nezadovoljni, si želijo več stikov s prijatelji. Zanimiv je odgovor stanovalke, ki je prepričana, da so se stiki s prijatelji zmanjšali potem, ko je zbolela. Prav tako pa je izpostavila, da v domu nima prijateljev. Verjetno je še veliko stanovalcev, ki so zaradi bolezni v domu prikovani na posteljo in tako nimajo več pristnih stikov s prijatelji. Zato se mi zdi ta odgovor zelo pomemben in bi ga morali upoštevati ter razmišljati o načinih, kako takšnim stanovalcem domov pomagati. Iz odgovorov lahko razberemo, da se količina stikov s prijatelji z leti zmanjšuje in da si stanovalci želijo več stikov z njimi. Ugotovimo lahko tudi, da je nekaj stanovalcev, ki nimajo prijateljev v domu, zato bi bilo dobro še bolj zblížati sostanovalce. Tako bi namreč stanovalci pridobili nekoga, s katerim bi se lahko družili, in bili drug drugemu vsak dan v oporo.

Tisti stanovalci, ki se niso opredelili glede zadovoljstva in so izbrali odgovor niti nezadovoljni, niti zadovoljni s količino stikov s prijatelji, so povedali, da imajo sicer dovolj stikov s prijatelji izven doma, v domu pa nimajo prijateljev. Nekdo je ugotovil, da se mu je zmanjšalo število stikov s prijatelji v domu zaradi bolezni, ker leži v postelji, nek drugi stanovalec pa si želi več stikov s prijatelji. Tukaj je še en primer stanovalca, ki se mu je zmanjšalo število stikov zaradi bolezni. Povzamemo lahko, da zdravstveno stanje vpliva na socialne stike, saj se je nekaterim stanovalcem po tem ko so zboleli zmanjšalo število stikov.

Večina stanovalcev je kot način ohranjanja stikov z družino in s sorodniki izbrala osebni stik. Osebni oz. neposredni stiki z družino in s sorodniki potekajo preko obiskov. Ko jih družina ali sorodniki obišejejo, se pogovarjajo, družijo, sprehajajo, jih peljejo na izlet, posedajo ob kavici. Prav tako jim družina in sorodniki pomagajo in kaj prinesejo. Povedali so tudi, da med prazniki skupaj praznujejo. Tisti, ki so izbrali posreden način ohranjanja stikov z družino in sorodniki, so povedali, da stiki večinoma potekajo preko telefona, redkeje pa osebno. Drugi so izpostavili, da

imajo vsakodnevne stike z družino po telefonu, pogoste pa imajo tudi osebne stike. Tisti, pri katerih so sorodniki oddaljeni, večina stikov poteka preko telefona. Zanimivo je, da nihče ni izpostavil, da potekajo stiki preko pošte ali preko interneta. Vsi stanovalci imajo osebne stike z družino in s sorodniki, vendar pa je razlika v količini stikov. Tisti stanovalci, ki so kot način ohranjanja stikov izbrali posreden način, imajo najpogostejše stike preko telefona, vendar pa so povedali, da jih sorodniki včasih tudi obiščejo. Stiki preko telefona so pomembni za stanovalce, saj imajo še vedno občutek povezanosti z družino in s sorodniki. Telefonski stiki prav tako rešijo problem krajevne razdalje oz. oddaljenosti družine in sorodnikov.

Osebni oz. neposredni stiki s prijatelji potekajo večinoma z obiskovanjem ali druženjem s sostanovalci v domu. Stanovalci se skupaj s prijatelji spominjajo mladosti, skupne preteklosti in obujajo spomine. S prijatelji v domu se družijo, hodijo na prireditve, izlete, se pogovarjajo ob kavici, pojejo, igrajo igre. Prijatelji jim včasih tudi pomagajo. Skupaj izdelujejo ročna dela, izmenjujejo novice. Pogovarjajo se o vsakdanjih stvareh, vremenu, o tem, kdo je umrl itn. Ugotovimo, da so prijatelji pomembni za obujanje preteklosti ter spominjanja življenja, ki so ga živeli v mladosti. Iz odgovorov sklepamo, da druženje, pogovarjanje poteka tudi s sostanovalci, ki jih nekateri anketiranci štejejo za prijatelje.

Tisti, ki so izbrali kot najpogostejši način ohranjanja stikov posreden način, so povedali, da imajo s prijatelji večinoma stike preko telefona, nekaj tudi osebno. Nekateri pa so navedli, da imajo stike s prijatelji izključno preko telefona. Tudi pri tem vprašanju ni nihče omenil, da bi ohranjali stike preko pošte ali interneta.

Pomoč, ki jo stanovalcem najpogosteje nudijo družina in sorodniki, je nematerialna pomoč, saj je malo več kot polovica vprašanih stanovalcev izbrala prav ta odgovor. Nematerialna pomoč pomeni predvsem pomoč v smislu druženja in pogovora. Drugi stanovalci pa so kot najpogostejšo pomoč, ki jo nudijo družina in sorodniki izbrali materialno pomoč (prinašanje manjših stvari, dobrin). Prav tako so nekateri izbrali tudi finančno pomoč (denar). Dva stanovalca sta izbrala emocionalno pomoč (čustvena opora), eden pa informacijsko pomoč (dajanje informacij). To pomeni, da družina in sorodniki stanovalcem večinoma nudijo druženje in

pogovor. Tudi v študijah socialnih omrežij v Sloveniji so ugotovili, da družina nudi pomoč največ v primeru druženja, pogovora, finančne pomoči, materialne in emocionalne pomoči.

Pomoč, ki jo najpogosteje dobijo od prijateljev, pa je nematerialna (druženje, pogovor) saj je večina (65 stanovalcev) izbrala prav ta odgovor. Le 5 stanovalcev je izbralo emocionalno (čustveno) ter 2 materialno pomoč (manjše stvari, dobrine). Zanimivo je, da nihče ni izbral finančne (denarja) in informacijske pomoči (dajanja informacij). Tudi v študijah, ki so jih izvajali v Sloveniji na temo socialnih omrežij, se je pokazalo, da prijatelji največ podpore nudijo z druženjem in emocionalno oporo.

V starosti je pomembna kvaliteta stikov, zato sem preverjala, kakšne odnose imajo stanovalci z družino, s sorodniki in prijatelji. Večina stanovalcev ima dobre odnose z družino in s sorodniki. Ugotovila sem, da ima ne glede na količino stikov, večina stanovalcev dobre in kvalitetne odnose z družino in s sorodniki. Rezultati so pokazali, da stanovalci menijo, da imajo dobre in zelo dobre odnose z družino in s sorodniki, ker imajo veliko stikov, se medsebojno dobro razumejo in med njimi ni sporov. Nekateri so dobre odnose povezovali z družinskimi vrednotami (v smislu »smo navajeni, da si pomagamo«), s pomočjo in z zmožnostjo za pogovor, s potrpežljivostjo ter čustveno navezanostjo. Tisti, ki se niso opredelili in so izbrali odgovor niti dobri, niti slabi odnosi, so izpostavili, da imajo takšne odnose zaradi majhne količine stikov, nezmožnosti za pogovor, poslabšanja odnosov zaradi denarja, dobrega razumevanja z nekaterimi in slabega razumevanja z drugimi sorodniki ter pomanjkanja časa družine in sorodnikov. Tisti, ki menijo, da imajo slabe odnose z družino in s sorodniki, pa so takšne odnose povezovali s prisotnostjo sporov, nesporazumov ter pomanjkanjem časa družine in sorodnikov. Stanovalci dobre odnose večinoma pripisujejo pogostim stikom z družino in s sorodniki in dobremu medsebojnemu razumevanju ter odsotnosti sporov. Slabe odnose pa povezujejo predvsem z majhno količino stikov, s prisotnostjo sporov.

Večina stanovalcev ima dobre odnose s prijatelji. Ne glede na količino stikov vidimo, da imajo stanovalci dobre in kvalitetne odnose s prijatelji. Tisti, ki menijo, da imajo dobre ali zelo dobre odnose s prijatelji, so le-te povezovali z medsebojnim razumevanjem in odsotnostjo sporov, s

skupno preteklostjo, z zaupanjem, zmožnostjo pogovora o osebnih stvareh, s stiki, pomočjo, prinašanjem materialnih dobrin in čustveno navezanostjo. Tisti, ki se niso opredelili in so izbrali odgovor niti slabi, niti dobri odnosi s prijatelji, pa so takšne odnose povezovali z majhno količino stikov in odsotnosti stikov zaradi oddaljenosti. Stanovalci, ki so opredelili medosebne odnose s prijatelji kot slabe, pa so kot razlog za to navedli odsotnost stikov in prisotnost sporov.

V svoji raziskavi sem potrdila le eno hipotezo, ostale pa sem zavrnila. Tako lahko trdim, da ni razlik med stanovalci različnih starosti v pogostosti stikov, zadovoljstvu s količino stikov, načinu ohranjanja stikov, vrsti pomoči ter medosebnih odnosih znotraj neformalnih mrež. Prav tako ni razlik med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v pogostosti stikov s prijatelji, zadovoljstvu s količino stikov, načinu ohranjanja stikov, vrsti pomoči ter medosebnih odnosih znotraj neformalnih mrež. Statistično pomembna razlika se je pokazala le pri hipotezi, v kateri predpostavljam, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Torej lahko trdim, da imajo stanovalci, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, pogostejše stike z družino in s sorodniki, kot pa stanovalci, ki živijo v DSO Izlake več kot 5 let. Do takšnega rezultata je prišlo verjetno zato, ker imajo tisti, ki živijo v domu krajše obdobje, še dovolj sorodnikov, ki jih obiskujejo. Tisti, ki pa živijo v domu dlje časa, pa so verjetno že veliko sorodnikov izgubili in imajo zato redkejšje stike z njimi. Prav tako mislim, da sorodniki po določenem času verjetno izgubijo motivacijo za obiskovanje in so zato obiski redkejši. Sorodniki na začetku čutijo moralno odgovornost za obiskovanje, kasneje pa se najverjetneje ta odgovornost porazdeli na vse sorodnike.

Metodologija, ki sem jo uporabila se mi zdi na splošno ustrezna glede na mojo vrsto raziskave. Težave sem imela le pri anketnem vprašalniku, saj ga stanovalci zaradi različnih tehničnih težav (slabovidnost, težko pisanje) niso mogli sami reševati. Nekateri niso videli črk, drugi niso mogli pisati. Tako sem stanovalce anketirala individualno. Vendar pa se mi iz socialnega vidika to zdi dobro, saj sem z vsakim anketirancem imela neposreden, osebni stik. Če bi hotela, da bi stanovalci rešili anketni vprašalnik sami, bi ga morala bolj prilagoditi njim. Rezultati in ugotovitve niso posplošljive na celotno populacijo zaradi neslučajnostnega vzorca.

Neslučajnostni vzorec je zato, ker je stanovalce, s katerimi sem delala anketo, izbrala socialna delavka.

V raziskavo sem vključila le stanovalce DSO Izlake. Vzorec se mi zdi dovolj velik, saj je zajemal 72 stanovalcev, kar je približno 38,7 % vseh stanovalcev DSO Izlake. Ker sem se v svoji raziskavi osredotočila na Dom starejših občanov Izlake, mislim, da so rezultati pomembni predvsem za ta dom. V prihodnosti bi bilo zanimivo anketirati tudi stare ljudi, ki živijo v lastnem gospodinjstvu ter rezultate primerjati z rezultati tistih, ki živijo v domu za stare ljudi. Prav tako bi bilo dobro še bolj globlje raziskati in ugotoviti, koliko stanovalcem v domu so se dejansko zmanjšali stiki zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja.

6. Sklepi

- Stiki stanovalcev DSO Izlake z družino, s sorodniki ter prijatelji so relativno pogosti.
- Stanovalci imajo več stikov z družino in s sorodniki kot pa s prijatelji.
- Nekateri stanovalci DSO Izlake so manj povezani z drugimi stanovalci ter svoje sostanovalce ne štejejo za prijatelje.
- Stanovalci DSO Izlake so v večini zadovoljni s količino stikov z družino in s sorodniki ter s količino stikov s prijatelji.
- Najpogostejši razlog za zadovoljstvo s količino stikov z družino in s sorodniki je predvsem velika količina in pogostost stikov s sorodniki. Razlogi za nezadovoljstvo pa so: predvsem majhna količina stikov s sorodniki, pomanjkanje časa sorodnikov ter oddaljenost.
- Najpogostejši razlog za zadovoljstvo s količino stikov s prijatelji je predvsem ta, da imajo prijatelje v domu. Razlogi za nezadovoljstvo pa so: predvsem malo stikov s prijatelji, zmanjšanje stikov s prijatelji.
- Stanovalci DSO Izlake z družino in s sorodniki ter prijatelji v večini ohranjajo stike na osebni in neposreden način. Manjše število stanovalcev je izbralo tudi posreden način. Pri teh stanovalcih v večini stiki potekajo preko telefona. Za ohranjanje stikov pa stanovalci ne uporabljajo pošte ali interneta.
- Večina stanovalcev je mnenja, da imajo z družino in s sorodniki ter prijatelji dobre odnose.
- Stanovalci menijo, da imajo dobre in zelo dobre odnose z družino in s sorodniki, ker imajo veliko stikov, se medsebojno dobro razumejo in med njimi ni sporov. Stanovalci, ki menijo, da imajo slabe odnose z družino in sorodniki, pa so takšne odnose povezovali s prisotnostjo sporov, nesporazumov ter pomanjkanjem časa družine in sorodnikov.
- Tisti stanovalci, ki so menili, da imajo dobre ali zelo dobre odnose s prijatelji so le-te povezovali z medsebojnim razumevanjem in odsotnostjo sporov, s skupno preteklostjo, z zaupanjem, zmožnostjo pogovora o osebnih stvareh, s stiki, pomočjo, prinašanjem materialnih dobrin in čustveno navezanostjo. Tisti, ki so opredelili medosebne odnose s prijatelji kot slabe, so kot razlog za to navedli odsotnost stikov in prisotnost sporov.

- Obstaja statistično pomembna razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov z družino in s sorodniki, in sicer imajo stanovalci, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, pogostejše stike z družino in s sorodniki, kot pa stanovalci, ki živijo v DSO Izlake več kot 5 let.
- V raziskavi nisem zaznala statistično pomembnih razlik med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v: pogostosti stikov s prijatelji, zadovoljstvu s količino stikov z družino ali s prijatelji, načinu ohranjanja stikov z družino ali s prijatelji, vrsti pomoči, ki jo nudijo družina ali prijatelji ter medosebnih odnosih z družino ali s prijatelji.
- V raziskavi nisem zaznala statistično pomembnih razlik med stanovalci različnih starosti v: pogostosti stikov z družino ali s prijatelji, zadovoljstvu s količino stikov z družino ali s prijatelji, načinu ohranjanja stikov z družino ali s prijatelji, vrsti pomoči, ki jo nudijo družina ali prijatelji ter medosebnih odnosih z družino ali s prijatelji.

7. Predlogi

- Organizirati prireditve oz. srečanja v DSO Izlake, na katere bi stanovalci sami povabili prijatelje iz svojega domačega okolja. Tako bi lahko spodbujali medsebojno povezovanje starih ljudi z njihovimi prijatelji izven doma ter povečali njihovo neformalno mrežo.
- Ustanoviti skupino za samopomoč v DSO Izlake, kjer se bodo lahko stanovalci še bolj zbližali in dobili oporo v prijateljih znotraj doma. Tako bi se tudi tisti, ki sstanovalece ne doživljajo kot svoje prijatelje, bolj zbližali z njimi. Prav tako bi v skupini za samopomoč dobili čustveno oporo, izboljšali odnose ter povečali neformalno mrežo.
- Pripraviti individualni načrt za tiste stanovalce v DSO Izlake, ki so bolni, na bolniških posteljah in so se jim zmanjšali stiki s prijatelji ter poiskati rešitev, s katero bi svoje socialne stike nadgradili.
- Organizirati enotedenski ali 3-dnevni medgeneracijski tabor, kamor bi se lahko prijaviли tudi mladi. Tam bi stanovalci spoznavali mlajše in obratno.
- Vključevanje prostovoljcev za tiste, ki nimajo sorodnikov, ki bi jih obiskovali. V to bi lahko vključili tudi brezposelne in upokojence.
- Organizirati brezplačne prevoze ter spremstva za stanovalce DSO Izlake, ki so kakorkoli ovirani (bolezen, nimajo prevoza), da bi obiskali svoj domači kraj ali svoje prijatelje.
- Iskati možnosti za izboljšanje odnosov tistih, ki imajo slabe odnose z družino in s sorodniki ter ohranjanje dobrih odnosov stanovalcev z družino in s sorodniki s tem, da bi imeli skupine, v katere bi se vključevati tako stanovalci kot tudi njihovi svojci. Za tiste, kjer so prisotni nesporazumi, spori z družino in s sorodniki, pa bi bilo dobro organizirati svetovanje ter jim tako ponuditi možnost strokovne pomoči. Svetovanje bi izvajala socialna delavka ali socialni delavci, ki opravljajo pripravništvo na DSO Izlake.
- Spodbujati osebne stike s svojci, kot tudi stike preko telefona. Za tiste, ki imajo oddaljene sorodnike, so zelo pomembni stiki preko telefona, zato bi bilo dobro, da bi tovrstne stike spodbujali. V domu bi lahko organizirali akcijo, kjer bi zbirali telefone, ki še dobro delujejo, vendar jih ljudje ne potrebujejo več. Tako bi lahko stanovalci poklicali svoje družinske člane ali sorodnike, kadarkoli bi želeli.

- Omogočiti vsem dostop do računalnikov in interneta. Organizirati predavanje za stanovalce na temo interneta ter jim predstaviti načine, s katerimi bi lahko komunicirali preko interneta s svojimi sorodniki ter prijatelji (npr. preko video kamere). Prav tako bi lahko organizirali tečaj za tiste, ki bi jih ta način komuniciranja zanimal.
- Pomagati stanovalcem, ki živijo v domu več kot 5 let, povečati število stikov z družino in s sorodniki. Njihove družine in sorodnike še bolj spodbujati k obiskovanju. V primeru, da nimajo svoje družine ali sorodnikov, pa bi aktivirali prostovoljce.

8. Uporabljena literatura

1. Accetto, B. (1968), Staranje, starost in starostno varstvo. Ljubljana: Republiški odbor Rdečega križa Slovenije.
2. Berle, M. A. (2000), Tu je moj dom: življenje v domu upokojencev. Ljubljana: Naša žena.
3. Cummings, S. M. (2004), Diversity and Aging in the Social Environment. New York: Haworth Social Work Practice Press.
4. Čačinovič Vogrinčič, G. (2000a), Družina in star človek. Socialno delo, 39, 4–5: 287–192.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2000b), Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
6. Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. Socialno delo, 39, 4–5: 293–313.
7. Dremelj, P. (2003), Sorodstvene vezi kot vir socialne opore posameznikov. Družboslovne razprave 19, 43: 149–170.
8. Gottlieb, H. B. (1981), Social Networks and Social Support, London: Sage Publications Ltd.
9. Hlebec, V. (ur.) (2009), Starejši ljudje v družbi sprememb. Dialogi, (letnik 10). Maribor: Aristej.
10. Hlebec, V., Kogovšek, T. (2003), Konceptualizacija socialne opore. Družboslovne razprave 19, 43: 103–125.
11. Hlebec, V., Kogovšek, T. (2006), Merjenje socialnih omrežij. Ljubljana: Študentska založba.
12. Hlebec, V. (2003), Socialna omrežja starostnikov v Sloveniji. Družboslovne razprave 19, 43: 171–182.
13. Hojnik Zupanc, I. (1997), Dodajmo življenje letom. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
14. Hojnik Zupanc, I. (1999), Samostojnost starega človeka v družbeno – prostorskem kontekstu. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Iglič, H. (1988), Ego-centrične socialne mreže. Družboslovne razprave 5, 6: 82–93.

16. Kogovšek, T., Ferligoj, A. (2003), Merjenje egocentričnih omrežij socialne opore. Družboslovne razprave 19, 43: 127–148.
17. Kogovšek, T., Hlebec, V., Dremelj, P., Ferligoj, A. (2003), Omrežja socialne opore Ljubljčanov. Družboslovne razprave 19, 43: 183–204.
18. Kristančič, A. (2005), Nova podoba staranja – siva revolucija. Ljubljana: AA Inserco.
19. Lymbery, M. (2005), Social Work with Older People: context, policy and practice. London: Sage Publications Ltd.
20. Mali, J. (2004), Kvaliteta življenja in zadovoljstvo stanovalcev in zaposlenih v domu starejših občanov. Socialno delo 43, 2–3: 105–115.
21. Mali, J. (2008), Od hiralnic do domov za stare ljudi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
22. Mali, J. (2009), Spremembe v institucionalnem varstvu starejših. V Hlebec, V. (ur.) Starejši ljudje v družbi sprememb. Maribor: Aristej (95–107).
23. Mesec, B. (2003), Izbrani članki iz gerontoboetike: študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
24. Milošević Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. Socialno delo, 39, 4-5: 253–262.
25. Milošević Arnold, V. (2003), Socialno delo s starimi ljudmi: študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
26. Milošević Arnold, V., Poštrak, M. (2003), Uvod v socialno delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
27. Novak, M. (2003), Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. Družboslovne razprave 19, 43: 99–110.
28. Novak, M. (2004), Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
29. Pečjak, V. (1989), Psihologija tretjega življenjskega obdobja. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze.
30. Pečjak, V. (2007), Psihologija staranja. Bled: Samozaložba.
31. Pentek, M. (1997), V starosti lahko opešajo življenjske moči, kaj pa potem?: Svojci kot prvi pomočniki staremu človeku. V Hojnik – Zupanc, I. (ur.) Dodajmo življenje letom. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

32. Phillipson, C., Bernard, M., Phillips, J., Ogg, J. (2001), *The Family and Community Life of Older People: Social Networks and Social Support in Three Urban Areas*. London: Routledge.
33. Požarnik, H. (1981), *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
34. Postružnik, A. (2000), Nematerialna pomoč starostnikom. *Socialno delo* 39, 4–5: 337–346.
35. Ramovš, J. (2000), Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo*, 39, 4–5: 315–329.
36. Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
37. Russi Zagožen, I. (2001), *Živeti s staranjem in smrtjo: priročnik za voditelje skupin za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
38. Stoppard, M. (1991), *Življenje po petdesetem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
39. Šadl, Z., Hlebec, V. (2009), “Sej veš, se najprej na domačega obrneš” – Emocionalna opora v družinskih omrežjih. Hlebec, V. (ur.) *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej (237–253).
40. Šircelj, M. (2009), *Staranje prebivalstva v Sloveniji*. Hlebec, V. (ur.) *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej (15–41).
41. Townsend, P. (1957), *The Family Life of Old People: An Inquiry in East London*. London: Routledge & Kegan Paul.
42. Vertot, N. (2008), *Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Internetni viri:

[http://www.fsd.uni-](http://www.fsd.uni-lj.si/mma_bin.php/$fId/2009111910353670/$fName/Navodilo+za+pisanje+dipl.+dela.pdf)

[lj.si/mma_bin.php/\\$fId/2009111910353670/\\$fName/Navodilo+za+pisanje+dipl.+dela.pdf](http://www.fsd.uni-lj.si/mma_bin.php/$fId/2009111910353670/$fName/Navodilo+za+pisanje+dipl.+dela.pdf)

(14.3.2011)

[http://www.starejsi.gov.si/index.php?option=com_content&view=category&id=55:socialna-](http://www.starejsi.gov.si/index.php?option=com_content&view=category&id=55:socialna-varnost-starejih&Itemid=24&layout=default)

[varnost-starejih&Itemid=24&layout=default](http://www.starejsi.gov.si/index.php?option=com_content&view=category&id=55:socialna-varnost-starejih&Itemid=24&layout=default) (15.4.2011)

http://www.varnastarost.si/domovi_za_starejse/pogosta_vprasanja/ (15.4.2011)

<http://www.erevir.si/Moduli/Clanki/Clanek.aspx?ModulID=5&KategorijaID=52&ClanekID=451>

(15.4.2011)

<http://www.dso-izlake.si> (19.4.2011)

9. Priloge

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik

Pozdravljeni,

sem Jasmina Drnovšek, absolventka na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani, in delam diplomsko nalogo na temo neformalnih socialnih mrež stanovalcev v Domu starejših občanov Polde Eberl - Jamski Izlake.

Pri pripravi naloge potrebujem vašo pomoč, zato vas prosim, če lahko rešite anketo. Anketa je anonimna, podatke pa bom uporabila za študijske namene. Najlepše se vam zahvaljujem za sodelovanje in vam želim lep dan.

1. Spol:

- a) ženski
- b) moški

2. Starost:

- a) manj kot 85 let
- b) 85 let ali več

3. Dolžina bivanja v domu starejših:

- a) manj kot 5 let
- b) več kot 5 let

4. Kako pogosto imate stike:

- z družino in s sorodniki: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) vsak dan
  - b) vsaj 1x tedensko
  - c) vsaj 1x mesečno
  - d) nekajkrat v letu
  - e) 1x na leto ali manj
- s prijatelji: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) vsak dan
  - b) vsaj 1x tedensko
  - c) vsaj 1x mesečno
  - d) nekajkrat v letu
  - e) 1x na leto ali manj

5. Kako ste zadovoljni s količino stikov:

- z družino in s sorodniki: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) popolnoma nezadovoljen
  - b) nezadovoljen

- c) niti nezadovoljen, niti zadovoljen
- d) zadovoljen
- e) zelo zadovoljen

Prosim vas, da napišete, zakaj ste zadovoljni oz. nezadovoljni?

- s prijatelji: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) popolnoma nezadovoljen
  - b) nezadovoljen
  - c) niti nezadovoljen, niti zadovoljen
  - d) zadovoljen
  - e) zelo zadovoljen

Prosim vas, da napišete, zakaj ste zadovoljni oz. nezadovoljni?

---

6. Na kakšen način ohranjate stike:

- z družino in s sorodniki: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) osebno oz. neposredno (npr. me obiščejo, jaz jih obiščem, se družimo)
  - b) posredno - preko telefona, pošte, interneta (npr. slišimo se po telefonu, pišejo mi po pošti)

Prosim vas, da napišete, kako potekajo stiki oz. kaj počnete skupaj z družino in s sorodniki?

- s prijatelji: (obkrožite **en odgovor**)
  - a) osebno oz. neposredno (npr. me obiščejo, jaz jih obiščem, se družimo)
  - b) posredno - preko telefona, pošte, internet (npr. slišimo se po telefonu, pišejo mi po pošti)

Prosim vas, da napišete, kako potekajo stiki oz. kaj počnete skupaj s prijatelji?

---

7. Katero pomoč vam najpogosteje nudijo:

- družina in s sorodniki: (obkrožite **en odgovor**)

- a) materialno pomoč (manjše stvari, dobrine)
  - b) finančno pomoč (denar)
  - c) nematerialno pomoč (druženje, pogovor)
  - d) emocionalno pomoč (čustveno oporo)
  - e) informacijsko pomoč (dajanje informacij)
- prijatelji: (obkrožite **en odgovor**)
- a) materialno pomoč (manjše stvari, dobrine)
  - b) finančno pomoč (denar)
  - c) nematerialno pomoč (druženje, pogovor)
  - d) emocionalno pomoč (čustveno oporo)
  - e) informacijsko pomoč (dajanje informacij)

8. Kako bi ocenili medosebne odnose, ki jih imate:

- z družino in s sorodniki: (obkrožite **en odgovor**)
- a) zelo slabi odnosi
  - b) slabi odnosi
  - c) niti slabi, niti dobri odnosi
  - d) dobri odnosi
  - e) zelo dobri odnosi

Prosim vas, da napišete, zakaj mislite, da imate takšne medosebne odnose z družino in s sorodniki?

- s prijatelji: (obkrožite **en odgovor**)
- a) zelo slabi odnosi
  - b) slabi odnosi
  - c) niti slabi, niti dobri odnosi
  - d) dobri odnosi
  - e) zelo dobri odnosi

Prosim vas, da napišete, zakaj mislite, da imate takšne medosebne odnose s prijatelji?

Priloga 2: Zbirnik podatkov

Št. ankete	1.	2.	3.	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	8.1	8.2
1.	b	a	a	c	e	d	d	b	b	c	c	d	d
2.	a	b	a	a	c	e	d	a	a	c	c	e	d
3.	a	a	a	b	a	d	d	a	a	b	c	d	d
4.	a	b	a	d	e	b	b	a	a	a	c	d	d
5.	b	a	a	a	a	e	e	a	a	b	c	d	e
6.	b	a	a	d	e	b	c	a	a	c	c	c	b
7.	b	a	a	a	c	d	d	a	a	c	c	d	d
8.	a	a	a	b	b	d	d	a	b	c	c	d	d
9.	a	a	a	b	d	d	d	a	a	c	c	e	d
10.	a	a	a	b	b	d	d	a	b	c	c	e	d
11.	a	b	a	b	e	e	d	a	a	c	c	e	d
12.	a	a	a	b	a	d	d	a	a	c	c	d	d
13.	a	a	a	a	c	e	d	a	b	c	c	e	e
14.	a	a	a	b	b	b	b	a	a	c	c	b	b
15.	a	b	a	b	a	d	e	a	a	c	d	d	e
16.	a	b	a	c	e	d	d	a	a	b	c	e	c
17.	a	a	a	d	e	d	d	b	a	c	c	d	c
18.	a	a	a	b	c	d	d	a	a	e	c	e	d
19.	b	a	a	b	b	d	d	a	b	b	c	b	d
20.	a	a	a	b	a	d	d	a	a	b	c	d	d
21.	b	a	b	b	d	d	d	a	a	a	c	e	d
22.	a	b	b	b	e	d	d	a	b	c	c	d	c
23.	a	b	b	b	b	d	d	a	a	c	c	d	d
24.	a	b	b	b	e	e	b	a	a	c	c	d	c
25.	a	b	b	c	d	b	b	a	a	c	c	d	c
26.	a	b	b	b	a	e	d	a	a	c	c	e	c
27.	a	a	b	e	a	b	d	b	a	c	c	d	d
28.	a	a	b	b	e	d	d	a	b	c	c	e	b
29.	a	a	b	b	e	d	c	a	a	a	d	d	d
30.	a	a	b	b	a	d	d	a	a	d	c	d	d
31.	a	a	b	b	a	d	d	a	a	c	d	d	d
32.	a	b	b	d	c	b	c	a	a	a	c	d	d
33.	a	a	b	e	e	d	d	a	a	a	c	c	d
34.	a	a	b	c	b	d	d	a	b	c	c	c	d
35.	a	b	b	b	e	c	c	a	a	a	c	d	c
36.	a	a	a	c	c	c	d	a	a	a	c	d	e
37.	b	a	a	b	c	c	c	a	a	c	c	d	c
38.	b	b	b	a	b	d	d	b	b	b	c	e	d
39.	b	b	b	b	c	d	d	a	a	c	c	d	d
40.	a	a	a	a	a	d	d	a	a	a	d	e	d

41.	a	b	a	b	a	d	d	a	a	a	c	d	d
42.	a	a	a	a	a	d	d	a	a	c	c	e	d
43.	a	b	b	b	c	c	d	b	a	a	c	c	d
44.	a	b	b	b	b	e	d	b	a	a	c	e	d
45.	a	b	b	d	c	c	d	a	a	c	c	d	d
46.	a	a	b	b	a	e	e	a	a	c	c	e	d
47.	a	b	b	a	c	e	d	a	b	c	c	e	e
48.	b	b	b	c	e	d	d	a	a	b	c	d	d
49.	a	b	a	b	c	e	d	a	a	a	c	d	d
50.	a	b	a	b	a	d	d	b	a	b	c	d	d
51.	a	a	a	a	a	d	d	a	a	c	c	e	d
52.	a	a	b	c	c	d	d	a	b	a	c	e	d
53.	a	b	b	b	b	d	d	b	b	a	d	d	d
54.	a	a	b	b	b	d	b	a	b	a	c	d	d
55.	b	b	b	e	e	b	a	a	a	c	c	d	c
56.	b	a	b	b	a	d	d	a	a	a	c	d	c
57.	b	b	b	e	e	c	c	b	a	c	c	d	c
58.	a	a	b	d	c	d	d	a	a	c	a	d	d
59.	a	a	b	c	a	b	e	b	a	c	c	e	e
60.	a	b	b	b	c	b	b	a	a	c	c	d	d
61.	a	b	b	c	e	c	c	a	a	c	c	d	c
62.	a	b	a	c	b	d	d	b	a	b	c	c	d
63.	a	b	a	a	b	d	c	a	a	c	c	d	d
64.	a	b	a	d	c	c	d	a	a	c	c	d	d
65.	b	b	a	b	a	e	e	a	a	c	c	e	e
66.	a	b	a	b	c	d	d	a	a	b	c	e	d
67.	a	b	a	b	b	d	d	a	a	d	c	d	d
68.	a	a	a	c	c	d	d	a	b	a	a	e	d
69.	a	a	a	a	a	e	e	a	a	c	c	e	e
70.	b	b	b	d	d	d	d	a	a	a	c	d	b
71.	b	a	b	b	a	d	d	a	a	c	c	d	d
72.	a	b	b	c	d	b	b	a	a	b	c	d	b

Priloga 3: Zapis vseh odgovorov anketirancev:

5.1.:

Nezadovoljni: s količino stikov sem nezadovoljna, želim si, da bi me moja otroka večkrat prišla obiskat, rad bi jih bolj pogosto videl; ker bi rada še več stikov z družino; rada bi več stikov; nezadovoljen sem, ker nimam veliko sorodnikov, družine, hčeri pa sta bolni in me ne moreta obiskovati; rada bi več stikov z družino in s sorodniki; premalo stikov, odtujili smo se; ga razumem, ker nima časa, oddaljen je od mene; razumem, da imajo doma delo; želela bi več stikov.

Niti nezadovoljni, niti zadovoljni: zato ker pridejo le, ko imajo čas, rada bi da bi imeli več stikov; rad bi, da bi me večkrat obiskali; želela bi, da bi večkrat prišli, ampak razumem, da ne morejo, ker nimajo časa, so oddaljeni od mene; tako kot je, je; nimam družine; imam samo nečake; rada bi, da bi večkrat prišli, so oddaljeni in nimajo časa, razumem, da je težko.

Zadovoljni: zadovoljen s količino stikov, me dovolj obiskujejo; ker me obiščejo vsak dan; zadovoljna s količino stikov, ker me obiščejo vsak teden, vsak 2. dan pride, izredno skrbi za mene in ne čutim nobenega pomanjkanja; zadovoljna sem s količino stikov, zdi se mi, da imam dovolj stikov z družino; zadovoljen, večkrat ne more priti hčerka, ker hodi v službo; zadovoljen ko pridejo, drugače pa razumem, da imajo tudi svoje obveznosti; zadovoljna, ker me obiščejo 1x mesečno; ker ne potrebujem nikogar, imam v domu prijatelje; ker pridejo vse 3 hčerke na obisk; ker me obiščejo vsaj 1x na teden; ker me pridejo obiskat vsaj 1x na teden; ker me pogosto obiščejo; ker pridejo vsaj 1x na teden; ker imam dovolj stikov s sorodniki; lepo je, če pridejo; zadovoljna, vendar bi želela, da bi prišli večkrat; zadovoljna, kljub temu da ne pridejo pogosto, saj nerada silim ljudi, da bi me prišli obiskat; zadovoljna, ker pridejo; ker me velikokrat obiščejo; sem zadovoljna, samo rada bi šla kdaj pa kdaj pogledat domov; ker pridejo pogosto na obisk; radi se imamo, spoštujemo se, si zaupamo; zato ker pridejo, smo prijatelji; ker pridejo, drugače nimajo časa; obiskuje me, predvsem sin; ne morejo večkrat priti.

Zelo zadovoljni: ker se veliko videvam z družino, stike imamo skoraj vsak dan; s količino stikov sem zelo zadovoljna, ker jih imam vsak dan, ker so dobri do mene, me obiščejo vsak teden in sem zelo zadovoljna s tem; ker imamo pogoste stike; sin in hčerka prideta vedno, kadar lahko; imam 3

otroke, ki me večkrat obišejo, včasih me peljejo tudi na sprehod, imam dovolj stikov z njimi; zelo zadovoljna, ker sem rada tudi sama; ker vedno pridejo; ker pridejo; velikokrat pridejo.

5.2.:

Popolnoma nezadovoljni: odtujili smo se.

Nezadovoljni: nezadovoljna, ker me prijatelji ne morejo obiskati, ker so predač doma; ker bi rada še več stikov s prijatelji, premalo imam stikov s prijatelji; s prijatelji zunaj doma se ne vidimo veliko, ko sem šla v dom so me še obiskovali, sedaj pa nič več, zato sem nezadovoljna; rada bi več stikov; rada bi, da bi večkrat prišli; vem, da nimajo veliko časa; sedaj me malokrat obišejo, rada bi imela več stikov, nezadovoljna sem, ker nimamo več tako veliko stikov, sedaj ko sem bolna, v domu nimam prijateljev.

Niti nezadovoljni, niti zadovoljni: s prijatelji imam dovolj stikov, v domu pa nimam nobenega prijatelja; imam eno prijateljico, ki pride vsak mesec, v domu pa nimam prijateljev, ker sem bolna in ležim le v postelji, pred boleznijo sem imela v domu več prijateljev; rad bi imel več stikov; tako kot je, je, nimam veliko prijateljev; v domu imam prijatelje, sem malo časa v domu in me moji prejšnji prijatelji niso še obiskali.

Zadovoljni: zadovoljen, kljub temu da nimam veliko stikov s prijatelji; zadovoljna s količino stikov s prijatelji izven doma; zadovoljna, ker imam veliko stikov s prijatelji, ki jih imam v domu; imam dovolj stikov z njimi; ker se vidimo vsak teden; so prijazni, pomenimo se za nazaj, obujamo spomine; zadovoljna sem s to količino stikov, ki jo imam; zadovoljna, ker ne potrebujem več stikov s prijatelji; ker se dovolj vidimo, slišimo; zadovoljna, ker ne potrebujem stikov s prijatelji; od zunaj ne potrebujem nikogar, imam v domu prijatelje; ker pridejo na obisk, ko imajo čas, drugače pa hodijo v službo; ker se mi zdi, da imam dovolj stikov z njimi; zadovoljna sem s stiki s prijatelji, ki jih imam v domu, drugih ne potrebujem; ker mi je dovolj stikov s prijatelji; ker ne potrebujem več stikov s prijatelji, rajši imam stike z družino; imam prijatelje v domu, s katerimi se vidimo vsak dan in sem zadovoljna, drugih prijateljev izven doma pa ni nič več k meni; s prijateljico v domu sva vedno skupaj, se dobro razumeva, jo imam rada, izven doma pa nimam stikov s prijatelji; ker se s prijatelji iz doma vsak dan vidimo in se pogovarjamo; zadovoljna, ker imam v domu eno prijateljico, zunaj doma pa nimam prijateljev; ker ne rabim nikogar, zelo rada sem sama; ker pride prijatelj izven doma, prijateljev v domu pa

nimam; ker me prijatelj izven doma pride obiskat vedno, ko lahko, v domu pa nimam veliko prijateljev; ker velikokrat pridejo; vidimo se vsak dan; ker imam v domu prijatelje in se vsak dan družimo; zadovoljna, ker imam prijatelje izven doma; zadovoljna, ker imam v domu prijateljico, s prijateljico izven doma pa se slišimo 1x na mesec; ker imam prijatelja v domu; ker vidim, da še niso pozabili name; ker imam veliko prijateljev v domu; lepo, da imam vsak dan družbo; več ne moreš zahtevati od njih, mislim, da se počasi naši stiki trgajo; ker imam v domu veliko prijateljev; ker pride, ko ima čas; ker imam prijatelje v domu; imam v domu prijatelje, zato sem zadovoljna, mi je dovolj; bi rada še več, samo razumem da imajo svoje družine in svoje obveznosti; ker imam prijatelje v domu, zunaj doma pa nimam stikov s prijatelji.

Zelo zadovoljni: ker se s prijatelji velikokrat vidimo; družim se s prijatelji v domu; ker imam veliko prijateljev v domu; imam veliko prijateljev v domu; zelo zadovoljen, ker imam veliko prijateljev v domu in se družimo; imam večino prijateljev iz doma, prav tako pridejo tudi prijatelji izven doma.

6.1.:

Neposredno, osebno: pogovor, pogovor o novostih, izmenjava novic; ko pridejo, se pogovarjamo, pogovarjamo se o družinskih stvareh; pogovarjamo se o različnih stvareh; se družimo, pogovarjamo; gremo na sprehod, se pogovarjamo; pogovarjamo se ob pijači in piškotih; pogovarjamo se; družina in sorodniki me obiščejo in se pogovarjamo; pogovarjamo se; pogovarjamo se, peljejo me na izlet; obiskujejo me mož, hči in sin, se pogovarjamo; ob lepem vremenu gremo na sprehod, če pa je slabo vreme, pa posedamo ob kavici; pogovarjamo se, kako je doma, pijemo sok; pridejo k meni, ker po telefonu slabo slišim, ko pridejo, se pogovarjamo, gremo na kavico in potem grejo; pogovarjamo se; družina, sorodniki živijo blizu in me obiščejo, ko pridejo, se pogovarjamo; družina in sorodniki me obiskujejo, včasih pa se slišimo tudi po telefonu, pogovarjamo se; pogovarjamo se; pogovarjamo se, povejo mi, kako je doma, pripovedujejo mi o vnukih in pravnukih; pridejo na obisk in se pogovarjamo; me obiščejo, ker so čisto blizu doma, pogovarjamo se; gremo na sprehod in se pogovarjamo; mi pomagajo, se pogovarjamo; gremo na pijačo, poklepetamo o novih stvareh, gremo na izlete; sorodniki, družina me obiščejo, ko pridejo, me peljejo na kavico in se pogovarjamo o tem, kaj je novega doma in v okolici; pogovarjamo se o osebnih stvareh; če pridejo, se pogovarjamo; pogovarjamo se; pomaga

mi, prinese mi iz trgovine stvari, ki jih rabim; ko me obišejo, gremo na sprehod, se pogovarjamo, redko se slišimo po telefonu; gremo na kavo, sok, se pogovarjamo; pogovarjamo se; pogovarjamo se; pogovarjamo se o tem, kako je doma, skupaj poslušamo radio; pogovarjamo se, vendar grejo hitro domov, ker so daleč doma; se pogovarjamo, gremo na sprehod; me obiskujejo (sin, vnuki, pravnuki), slišimo pa se tudi po telefonu, ko pridejo, se pogovarjamo; pogovarjamo se; pogovarjamo se o domačih stvareh; pogovarjamo se, hčerka mi prinese sadje; gremo na kavo, če je kakšen praznik, imamo praznovanje; pogovarjamo se; pogovarjamo se; pogovorimo se o domu; pogovarjamo se, kaj mi prinesejo; sedimo in se pogovarjamo; pogovarjamo se, gremo na sprehod; pogovarjamo se; pogovarjamo se o novih stvareh, osebnih zadevah, gremo na izlet; z družino in sorodniki se vidimo, prav tako pa se včasih tudi pokličemo, pogovarjamo se; pogovarjamo se, gremo na kavo, povejo kakšne novice; pogovarjamo se v dnevni sobi; pogovarjamo, gremo na kavo, na sprehode, na izlete; večinoma se z družino, s sorodniki vidimo, včasih pa se tudi slišimo po telefonu, pogovarjamo se; družina, sorodniki me obišejo, se pogovarjamo.

Posredno: s sinom se največkrat slišiva po telefonu, včasih pa me tudi obiše, pogovor; večinoma se slišimo preko telefona, zelo redko me obišejo; vsak dan me pokličejo, pogosto me tudi obišejo; vsak dan se slišimo po telefonu, prav tako me tudi obišejo, pogovarjamo se o vsakdanjih stvareh; po telefonu se slišimo vsak dan, obišejo pa me približno 1x na teden; družina, sorodniki me pokličejo pogosto po telefonu, prav tako me tudi obišejo in se pogovarjamo o počutju, različnih stvareh; me večkrat pokličejo, včasih me tudi obišejo, so daleč doma.

6.2.:

Neposredno, osebno: spominjanje mladih let, nasmejimo se šalam iz mladosti; s prijatelji v domu se družimo, hodimo na prireditve v domu, se pogovarjamo ob kavici; pogovarjamo se; pogovarjamo se, pojemo, gremo na izlete; ko pridejo na obisk, se pogovarjamo o tem, kako je bilo včasih; se pogovarjamo, gremo na izlete; pogovarjamo se stvari, kako je bilo včasih in kako je sedaj, tudi v domu imam prijatelje; se družimo in pogovarjamo; pogovarjamo se; pogovarjamo se in gremo na kavo; pojemo, pletemo, vedno je pestro, nikoli mi ni dolgčas; obišejo me 1x na leto ali pa manj; pogovor; gremo na kavico; s prijatelji v domu pijemo kavico in se pogovarjamo;

prijatelj me obišče nekajkrat na leto in ko me obišče, se pogovarjava; pogovarjamo se; ko pridejo na obisk, se pogovarjamo; ko pridejo na obisk, se pogovarjamo o mladosti, kako je bilo včasih; v domu se s prijatelji pogovarjamo, skupaj pijemo kavico, pojemo ...; vsak dan se s prijateljico v domu druživa, skupaj pijeva kavico in se pogovarjava; če pridejo, mi pomagajo; igramo igre; s prijateljico iz doma klepetava, včasih tudi kaj pokritizirava, poleti, ko je toplo, greva na sprehod okoli doma; pogovarjamo se; pogovarjamo se, kako je bilo včasih; prijatelj izven doma me obišče, včasih pa me tudi pokliče po telefonu; gremo na sok, kavo, se pogovarjamo; na kavo gremo, pogovarjamo se; pogovarjamo se, pojemo; pogovarjamo se; pogovarjamo se; prijateljica pride vedno osebno na obisk; delamo ročna dela, se pogovarjamo, pojemo; pogovarjamo se, gremo na sprehod; pogovarjamo se, obujamo spomine, izvem veliko novic; družimo se v delavnicah, obiskujemo prireditve, pogovarjamo se, udeležujemo se športnih aktivnosti; s prijateljico se pogovoriva ob kavici; pogovarjamo se; prijateljica pride osebno, na obisk; ročna dela delamo, pogovarjamo, smejimo; nič ne delamo, dolgočasno je in ne vem, kaj bi počela, včasih vsaj kakšno zapojemo; pogovarjamo se; pogovarjamo se; pogovarjamo se; pogovarjamo se, hodimo na delavnice, rišemo; pogovor o vsakdanjih stvareh; pogovarjamo se o preteklosti; ročna dela, se pogovarjamo; pogovarjamo se, gremo na kakšno prireditev skupaj; redko me obiščejo, se pogovarjamo o vremenu, o tem, kdo je umrl ...

Posredno: prijatelji me pogosteje pokličejo po telefonu, ali pa jih sama pokličem; prijatelji me pokličejo po telefonu ali pa me tudi obiščejo in se pogovarjamo; s prijatelji se večinoma slišimo po telefonu; s prijatelji izven doma se slišimo večinoma po telefonu; včasih se pokličemo, pogovarjamo; slišimo se po telefonu, vendar zelo redko; s prijateljem se slišim po telefonu; velikokrat me prijatelji pokličejo, prav tako tudi pridejo na obisk; s prijatelji se slišimo večinoma preko telefona; me ne pridejo več obiskat; pogovarjamo se le po telefonu.

8.1.:

Slabi odnosi: ker porabijo premalo časa zame; ker smo imeli pred leti nesporazume.

Niti slabi, niti dobri: srednji odnosi, ker se ne kregamo, ampak se tudi malo vidimo; zato ker se držijo bolj zase; se težko kaj pogovorimo skupaj, zaradi denarja so se poslabšali odnosi; z nekaterimi se dobro razumemo, z nekaterimi pa slabo, nimajo veliko časa zame.

Dobri odnosi: dobro se razumemo in me velikokrat obiskujejo; ker smo prijatelji in so dobri z mano; že od mladih nog smo pomagali drug drugemu, zato smo navajeni tako, da si pomagamo, se razumemo; dobro se razumemo, ker sem družini in sorodnikom prej vedno, veliko pomagal; se razumemo, se ne kregamo; ker sta hčerki pridni in pridejo vedno ko imajo čas; ker ima vsak svojo družino, ki jo ima rad; razumemo se med seboj, ne kregamo se, ker sem potrpežljiva; dobro se razumem s svojo družino; ni nobenih nesporazumov; se še kar dobro razumemo; lepo se razumemo; se dobro razumemo; se dobro razumemo, mi pomagajo; zato, ker radi pridejo k meni; ker pridejo k meni v dom, kljub temu da so doma daleč; se razumemo; so prijazni, lahko se pogovarjam z njimi; ker me obiskujejo; vse je v redu, se razumemo; lepo se razumemo; ker pridejo na obisk; malo mi je težko, ker sem tukaj v domu in se ne vidimo vsak dan; ker me pridejo obiskat, mi kaj prinesejo in so dobri z mano; zato, ker me radi vzamejo domov; ker pridejo in se lahko pogovarjamo; nimamo težav, prepirov; se razumemo, ni nesporazumov, navajeni smo, da smo vedno dobri drug do drugega; se razumemo, se ne kregamo; lepo se imamo in se ne kregamo; se razumemo, se ne kregamo; če rabim pomoč, mi pomagajo; lahko se pogovarjam z vsemi; dobro se razumemo; dobro se razumemo, se ne kregamo, rada vidim, da pridejo.

Zelo dobri odnosi: se imamo radi, imamo lepe odnose; s svakinjo imam zelo dobre odnose; ker se razumemo in ker imajo čas, da me obiščejo; ker se zelo dobro razumemo in me vsak teden obiščejo; zelo se razumem z njimi, me vsak dan obiskujejo, zato sem zelo vesela; s prijatelji v domu so odlični odnosi, z vsemi se razumem, skupaj pojemo in se imamo lepo; zelo dobre odnose imam, se zelo dobro razumemo; ker vsak teden pridejo na obisk in se pogovarjamo; ker se dobro razumemo, večkrat pridejo ali pa me pokličejo; mi pomagajo in se razumemo; se dobro razumemo in mi kaj prinesejo; se zelo dobro razumemo in so prijazni; vsi se razumemo med seboj; zato, ker vsak dan pridejo; zato, ker nisem takšna, da bi silila družino, sorodnike, da bi hodili k meni, nisem sebična, da bi morali vedno hoditi k meni; se dobro razumemo; imamo se radi; imam sina in hčerko, s katerima se zelo dobro razumemo; po toliko letih smo takšna družina, kot smo bili, čeprav sem tako daleč od doma; nikoli se nismo prepirali, dobro se razumemo; pokažejo z zadovoljstvom, nasmehom na obrazu, ko me vidijo; lepše ne bi moglo biti, jaz jih imam najrajši; se razumemo, velikokrat pridejo, me peljejo domov na kosilo.

8.2.:

Slabi odnosi: ker se ne vidimo veliko; s prijatelji se ne vidimo več; včasih se kaj skregamo; se ne vidimo veliko, me ne obiščejo, sama pa jih ne morem obiskati, ker sem bolna.

Niti slabi, niti dobri: ker imam bolj malo stikov s prijatelji in imamo zato bolj površne odnose; ker jih ne vidim tako pogosto; nimamo veliko stikov; bolj malo pridejo na obisk; ko se vidimo, se dobro razumemo, vendar se zelo malo vidimo; prijatelji izven doma me ne obiščejo več, so daleč doma, s prijatelji v domu pa imamo dobre odnose, se razumemo; se ne vidimo veliko; se lahko pogovarjamo, družimo.

Dobri odnosi: dobri prijateljski odnosi, dobro se razumemo, imamo lepe skupne spomine iz mladosti, s prijatelji v domu si zaupamo, povemo si vse, skupaj potarnamo; ker se poznamo dolgo časa in so dobri z mano; se razumemo; so prijazni do mene in dovolj je, da pridejo kdaj pa kdaj na obisk; prijatelji so dobri z menoj; ker se dobro razumemo; ker imamo še stike; dobro se razumemo, včasih smo se veliko družili in dobro razumeli, tako kot sedaj; dobri odnosi, se ne kregamo s prijatelji, ki jih imam v domu; ker se s prijateljem lahko lepo pogovarjava o tem, kako je bilo v mladosti, kakšnih novicah; se zelo dobro razumeva s prijateljico v domu; se dobro razumemo in mi pomagajo; zato, ker se lahko z njimi pogovarjam o svojih težavah; ker me pride pogledat, mi prinese tudi kakšno čokolado, na splošno pa se dobro razumem s prijateljico; dobri odnosi, ker pride k meni, se razumeva; kolikor se družim z njimi, so dobri odnosi; ker se lahko pogovorim z njimi; se ne kregamo, se imamo lepo, se pogovarjamo o vsem; nič se ne kregamo; lahko se pogovarjamo o vsem; zato, ker se lahko pogovarjamo odkrito; se lahko o vsem pogovarjamo, si lahko zaupamo vse; nisem imela nobenih problemov, težav z drugimi; se ne kregamo; se dobro razumemo; se veliko druživa; ker se prijatelji še spomnijo name, da nisem čisto pozabljena; lahko si zaupamo, se pogovarjamo o vsem; vsi se razumemo; ni kaj posebnega, vendar je lepo, ko mi povejo kakšne novice iz mojega domačega kraja; zmeraj smo se dobro razumeli; to vem po pogovoru; se razumemo, mi kaj prinesejo; skupaj smo in se pogovarjamo, tukaj v domu včasih tudi kaj zapojemo; se razumemo, ni konfliktov; si pomagamo, se družimo; smo velikokrat skupaj, se pogovarjamo; se razumem z njimi; poznamo se že zelo dolgo časa in nikoli ne pozabijo name; se razumemo, pogovorimo se o vsem.

Zelo dobri odnosi: vedno sem bil dober z njimi, skupaj smo peli, potovali, dokler sem bil zdrav, sem jim tudi vedno pomagal; se dobro razumemo; se zelo dobro razumeva, imava skupno

preteklost; se razumemo; se zelo razumemo, se pogovarjamo, smejimo se, se ne prepiramo; se razumemo, se ne kregamo.

10. Povzetek

V današnji družbi vse bolj narašča število starega prebivalstva. Ljudje se v svoji starosti soočajo z različnimi težavami in so zato v obdobju staranja ranljivi. V tem obdobju potrebujejo nekoga, na katerega se lahko oprejo in pri njem poiščejo pomoč. Največkrat to pomoč najdejo v primarni družini, prijateljih, sosedih oz. v t.i. neformalni socialni mreži. Tisti, ki pa nimajo razvite neformalne mreže in ne ohranjajo stikov s svojo družino, z drugimi sorodniki in prijatelji, pa so prisiljeni, da pomoč poiščejo v organiziranih oblikah pomoči oz. v t.i. formalni socialni mreži.

Socialno delo je usmerjeno na spodbujanje, ohranjanje obstoječih neformalnih, primarnih socialnih mrež kot pomembnih virov pomoči v življenjskem okolju uporabnikov. Socialni delavci pa poleg tega tudi razvijajo formalne socialne mreže, s katerimi zagotavljajo potrebne socialne storitve.

V sedanji družbi veliko bolje delujejo socialne mreže, ki omogočajo zadovoljevanje materialnih potreb v starosti, kakor socialne mreže, ki omogočajo zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb na področju medčloveškega sožitja in drugih nematerialnih socialnih in eksistencialnih potreb v starosti. Zato je potrebna pomoč odkrivanja in razvijanja socialne mreže, ki v današnjih življenjskih razmerah omogoča boljše zadovoljevanje nematerialnih socialnih potreb v starosti, zlasti primerne medgeneracijske in sploh medčloveške odnose.

V času izobraževanja sem imela večkrat stik s starimi ljudmi, zato sem se odločila za diplomsko nalogo na temo socialnega dela s starimi ljudmi. Prostovoljno delo sem opravljala dve leti v Domu starejših občanov na Izlakah. Odločila sem se, da bom raziskovanje omejila na ta dom, saj mi je blizu, hkrati pa se mi zdi, da bodo rezultati prispevali k določenim novim spoznanjem o neformalnih socialnih mrežah stanovalcev tega doma.

V raziskavi sem ugotovila, da imajo stanovalci DSO Izlake pogostejše stike s sorodniki kot s prijatelji. V večini so stanovalci zadovoljni s količino stikov z družino in s sorodniki. Prav tako so v večini zadovoljni tudi s količino stikov s prijatelji. Najpogostejši razlogi za zadovoljstvo so predvsem velika količina stikov ter stiki s prijatelji, ki jih imajo stanovalci v domu. Razlogi za nezadovoljstvo pa so predvsem majhna količina stikov, pomanjkanje časa, oddaljenost, prav tako pa tudi zmanjšanje stikov s prijatelji. Stanovalci DSO Izlake z družino in sorodniki v večini

ohranjajo stike na osebni in neposredni način. Manjše število stanovalcev pa stike z družino in sorodniki ohranja preko telefona. Za stanovalce so pomembni tako osebni stiki kot tudi stiki preko telefona. Za stanovalce, ki jih z družino in sorodniki loči krajevna razdalja, je zelo pomemben stik preko telefona. Stanovalci v večini stike s prijatelji ohranjajo na osebni oz. neposredni način, manjše število pa stike ohranja preko telefona.

Stanovalci so mnenja, da imajo z družino, s sorodniki in prijatelji dobre odnose. Dobre odnose povezujejo predvsem z zadostno količino stikov in medsebojnim razumevanjem.

V raziskavi sem potrdila le eno hipotezo, ostale pa sem zavrnila. Statistično pomembna razlika se je pokazala pri hipotezi, v kateri predpostavljam, da obstaja razlika med stanovalci z različnimi obdobji bivanja v domu v pogostosti stikov z družino in s sorodniki. Torej lahko trdim, da imajo stanovalci, ki živijo v DSO Izlake manj kot 5 let, pogostejše stike z družino in s sorodniki, kot pa stanovalci, ki živijo v DSO Izlake več kot 5 let.

V predlogih sem se osredotočila predvsem na povečanje in ohranjanje socialnih stikov stanovalcev DSO Izlake. Predlagala sem, da bi organizirali prireditve, na katere bi stanovalci povabili svoje prijatelje iz domačega kraja. Prav tako bi bilo dobro v Domu ustanoviti skupino za samopomoč, kjer bi se stanovalci zblížali ter dobili čustveno oporo. Dobro bi bilo narediti individualni načrt za tiste stanovalce, ki se jim je zaradi bolezni zmanjšalo število stikov. Zaposleni v domu bi lahko organizirali medgeneracijski tabor, kjer bi se stari ljudje lahko povezovali z mladimi. Predlagala sem tudi vključitev prostovoljcev, brezplačne prevoze za stanovalce, ki bi radi obiskali domači kraj ali prijatelje. Pomembno je tudi spodbujati tako osebne stike stanovalcev s svojci kot tudi stike preko telefona ter stanovalce poučiti o drugih možnostih ohranjanja stikov (internet). Stanovalcem, ki živijo v domu več kot 5 let, je treba pomagati povečati število stikov z družino in s sorodniki. Njihove družine in sorodnike je potrebno še bolj spodbujati k obiskovanju ter jim ponuditi svetovanje. V primeru, da stanovalci doma nimajo svoje družine ali sorodnikov, bi v domu lahko aktivirali prostovoljce.